

Przewodnik po Krakowie

dla turysty
z niepełnosprawnością

Piotr Kapusta

Szanowni Państwo!

Oddajemy do Państwa rąk aktualizację wydanego w 2016 roku *Przewodnika po Krakowie dla turysty z niepełnosprawnościami*.

Mam nadzieję, że lektura nowego, uaktualnionego wydania przewodnika zachęci Państwa do zwiedzania naszego miasta, przekona, że warto bliżej poznać Kraków, warto się z nim zaprzyjaźnić.

W naszej publikacji znajdą Państwo wszelkie niezbędne informacje o Krakowie, jego historii i licznych atrakcjach.

Serdecznie zapraszam do Krakowa!
Jacek Majchrowski
Prezydent Miasta Krakowa

Tekst: Piotr Kapusta

Zebrańie informacji nt. dostępności obiektów dla osób z niepełnosprawnościami:

Rafał Konopka i Fundacja Fason: www.fason.org.pl

Koordynacja: Teresa Gajewska, Beata Schechtel-Mączka

Redakcja: Aurelia Hotubowska, Barbara Gąsiorowska

Korekta: Paulina Foszczyńska, Teresa Karkowska, Beata Schechtel-Mączka

Zdjęcie na okładce: Paweł Krzan

Projekt okładki, koncepcja graficzna: Michał Tincel

Skład: Alicja Broda, Michał Tincel

Opracowanie map: Jan Śmietana, Rafał Bletek

Schematy komunikacji miejskiej Krakowa pozyskane dzięki uprzejmości Zarządu Infrastruktury Komunalnej i Transportu w Krakowie, zikit.krakow.pl

Wydawca:

Urząd Miasta Krakowa Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych

ul. Stachowicza 18, 30-103 Kraków

tel.: 12 616 50 75, 12 616 50 26, 12 616 51 46

e-mail: on.umk@um.krakow.pl, www.krakow.pl/bezbarier

Opracowanie wydawnicze:

Amistad Sp. z o.o. – Program PolskaTurystyczna.pl

pl. Na Groblach 8/2, 31-101 Kraków

tel./faks: 12 422 99 22

e-mail: biuro@polskaturystyczna.pl, www.polskaturystyczna.pl

Wydanie 2, Kraków 2018

ISBN: 978-83-7560-352-1

Oznaczenia informujące o dostępności obiektu dla osoby z niepełnosprawnością

Brak poniższych symboli przy opisie oznacza, że w obiekcie nie ma udogodnień dla osób z niepełnosprawnością.

Znaczek informujący o całkowitej dostępności obiektu dla osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim. Obiekt oznaczony w ten sposób osobie poruszającej się na wózku inwalidzkim daje możliwość:

- swobodnego i samodzielnego wjazdu do wnętrza, bez pomocy opiekuna, oraz swobodnego i samodzielnego poruszania się na terenie obiektu,
- samodzielnego skorzystania z toalety na terenie obiektu (jeśli jest toaleta).

W obiektach noclegowych oznaczonych w ten sposób znajduje się co najmniej jeden pokój dostosowany do potrzeb osób poruszających się na wózku inwalidzkim.

Wejście płaskie lub podjazd. Osoba poruszająca się na wózku inwalidzkim ma możliwość swobodnego i samodzielnego wjazdu do wnętrza, bez pomocy opiekuna, oraz swobodnego i samodzielnego poruszania się po terenie obiektu.

toaleta dostępna dla osoby z niepełnosprawnością

winda dostępna dla osoby z niepełnosprawnością

udogodnienia dla osoby niesłyszącej lub słabosłyszącej

udogodnienia dla osoby niewidomej lub słabowidzącej

liczba pokoi dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnością (dot. obiektów noclegowych)

Spis treści

Rozdział 1. Wprowadzenie 6

Zaproszenie do zwiedzania	8
Dane administracyjne	10
Historia Krakowa	11
UNESCO w Małopolsce	16
Ciekawostki o Krakowie	20
Krakowskie latarnie umarłych	20
Pierwsza polska gazeta	21
Największy pożar w historii miasta	21
Studzienka Badyłaka	22
Pomnik psiej wierności	23

Rozdział 2. Zwiedzanie 24

Droga Królewska	26
Droga Królewska dla turysty z niepełnosprawnością	50
Trasa zabytków żydowskich	54
Trasa św. Stanisława	66
Podgórze	74
Stara Nowa Huta	84
Krakowskie sanktuaria i klasztory	98
Zobacz koniecznie	106
W okolicach Krakowa	116
Zielony Kraków	120

Rozdział 3. Turystyczne ABC 132

Wybrana oferta kulturalna	134
Muzea i galerie	134
Teatry	139
Inne instytucje kultury i obiekty widowiskowo-sportowe	142
Kina	143
Inne miejsca związane z kulturą i rozrywką	143
Imprezy cykliczne	144
Informator	147

Bibliografia	165
Indeks obiektów z rozdziału <i>Zwiedzanie</i>	166

An aerial photograph of a historic city square, likely in Kraków, Poland. The square is paved and surrounded by multi-story buildings with colorful roofs. A large, ornate church with a tall, dark spire stands prominently on the left side of the square. The church's facade is light-colored with many windows. The surrounding buildings are mostly three or four stories high, with a mix of architectural styles. The roofs are in various colors, including red, green, and grey. The overall scene is a dense urban environment with a mix of old and new architecture.

1

WPROWADZENIE

Zaproszenie do zwiedzania

Kraków jest jednym z tych polskich miast, które cieszą się szczególną popularnością wśród turystów z Europy i całego świata. Co decyduje o specyfice Krakowa i sprawia, że warto go odwiedzać?

Po pierwsze, przez wieki był ośrodkiem władzy państwowej – najpierw książęcej, a od 1320 r. królewskiej. Funkcję tę pełnił aż do 1609 r., kiedy Zygmunt III Waza wyjechał z Krakowa i nigdy już nie powrócił do niego na stałe.

Druga funkcja decydująca o wyjątkowości Krakowa dotyczy sfery sacrum. Miasto jest ważnym ośrodkiem życia religijnego co najmniej od końca X w. Na mocy decyzji zjazdu gnieźnieńskiego z 1000 r. funkcjonowało biskupstwo krakowskie, a w ciągu kolejnych stuleci w Krakowie i jego okolicy budowano coraz więcej kościołów; ich liczba wyróżniała Kraków na tle innych miast Polski. Ze stolicą Małopolski przez wieki związani byli liczni święci i błogostawieni, od żyjącego w XI w. św. Stanisława, po św. Jana Pawła II, kanonizowanego w 2014 r.

Kolejną cechą wyróżniającą stolicę Małopolski była jej wielokulturowość. Kraków, uważany za jedno z najważniejszych polskich miast, zawsze był otwarty na przedstawicieli innych narodowości i religii. Od wielkiej lokacji Krakowa aż po początek XVI w. większość krakow-

skiego patrycjatu mówiła po niemiecku. Z reguły mieszczenie pochodzenia niemieckiego byli wiernymi poddany-
mi władców polskich, choć na początku XIV w. wsparli bunt wójta Alberta przeciwko Władysławowi Łokietkowi. Od XVI do 2. poł. XVIII w. w mieście pracowało wielu artystów pochodzących z państw włoskich, pozostawiając po sobie liczne dzieła sztuki i architektury, na czele z renesansowym Zamkiem Królewskim na Wawelu. Grupą, która trwale zapisała się w historii dawnej stolicy Polski, byli Żydzi, od średniowiecza zamieszkujący w Krakowie, a od końca XV w. na terenach podkrakowskiego Kazimierza. W czasach zaborów miastem zarządzali urzędnicy austriaccy, którzy często ulegali polonizacji, czego efekty widać do dziś choćby w nazwiskach wielu współczesnych krakowian.

Kraków jest symbolem polskości i miastem polskich bohaterów narodowych, poetów, artystów oraz ludzi kultury. W XIX stuleciu przypominał naszym przodkom o wielowiekowej świetności państwa polskiego m.in. poprzez organizowanie obchodów rocznic wydarzeń historycznych oraz uroczystych pogrzebów zasłużonych Polaków, takich jak Tadeusz Kościuszko, Józef Poniatowski czy Adam Mickiewicz. Pierwszy z nich w 1794 r. złożył przysię-

Stare Miasto, widok z lotu ptaka, fot. arch. UMK

gę na krakowskim rynku, stając na czele powstania przeciw zaborcom. W 1914 r. z Krakowa wyruszyli legioniści pod wodzą Józefa Piłsudskiego, tym samym zapisując oddziały polskie w historii Wielkiej Wojny i rozpoczynając walkę o niepodległość ojczyzny.

Powyższe przykłady ilustrują znaczenie Krakowa dla historii Polski i polskiego Kościoła. A jeśli weźmie się pod uwagę także wartość artystyczną zgromadzonych tu dzieł sztuki i architektury, zrozumiałą staje się nieustająca popularność miasta wśród turystów z innych krajów. W tym kontekście nie dziwi też, że zespół urbanistyczny Starego Miasta Krakowa w 1978 r. został wpisany na pierwszą światową Listę Dziedzictwa Kulturalnego UNESCO. W ostatnich latach podjęto wiele starań, aby miasto stało się bardziej przyjazne dla różnych grup odwiedzających, także dla turystów z niepełnosprawnością, których liczba ciągle rośnie.

W 2010 r. na Starym Mieście pojawiło się kilkanaście makiet stworzonych według projektów prof. Karola Badyny. Umieszczono je w miejscach często odwiedzanych przez turystów, takich jak Wawel, Rynek Główny czy ulica Grodzka. Ułatwiają one poznawanie miasta osobom z niepełnosprawnością, zwłaszcza niewidomym i niedowidzącym.

Projektując nowe punkty gastronomiczne, obiekty noclegowe, muzea czy inne instytucje kultury, a także remontując już istniejące, umieszcza się w nich możliwie jak najwięcej udogodnień dla osób z niepełnosprawnością. Jednymi z najczęściej stosowanych rozwiązań są windy, które powoli stają się standardem.

Niniejszy przewodnik jest swoistym vademecum dla turysty z niepełnosprawnością. Zawarto w nim nie tylko wiadomości o lokalizacji, historii czy specyfice interesujących zabytków i muzeów, ale też praktyczne wskazówki dla osób z niepełnosprawnością. Informacje te dotyczą np. rodzaju nawierzchni czy konieczności pokonania schodów. Przewodnik podpowiada, gdzie szczególnie warto się wybrać, ponieważ dany obiekt turysta będzie mógł zwiedzić samodzielnie lub przy niewielkiej pomocy opiekuna, a które miejsca, choć ciekawe, pozostają trudno dostępne. Oczywiście w przewodniku nie zabrakło informacji o aktualnych danych teleadresowych, godzinach otwarcia czy cenach biletów wstępu.

Zapraszamy do odwiedzenia Krakowa, mając nadzieję, że niniejszy przewodnik pozwoli lepiej poznać to niezwykle miasto.

Dane administracyjne

POWIERZCHNIA: 326,88 km²

LICZBA MIESZKAŃCÓW: 765 320 osób, w tym kobiet: 408 223, mężczyzn: 357 097 (dane na koniec 2016 r.)

DZIELNICE

liczba: 18 (I Stare Miasto, II Grzegórzki, III Prądnik Czerwony, IV Prądnik Biały, V Krowodrza, VI Bronowice, VII Zwierzyniec, VIII Dębniki, IX Łagiewniki – Borek Fałęcki, X Swoszowice, XI Podgórze Duchackie, XII Bieżanów – Prokocim, XIV Czyżyny, XV Mistrzejowice, XVI Bieńczyce, XVII Wzgórza Krzesławickie, XVIII Nowa Huta).

największa dzielnica: XVIII Nowa Huta (ponad 6,5 tys. ha)

najmniejsza dzielnica: XVI Bieńczyce (niespełna 370 ha)

dzielnica z największą liczbą mieszkańców: IV Prądnik Biały (72 046 osób)

dzielnica z najmniejszą liczbą mieszkańców: IX Łagiewniki – Borek Fałęcki (15 822 osób)

Kraków jest gminą miejską i jednocześnie miastem na prawach powiatu.

WŁADZE MIASTA

Prezydent – organ władzy wykonawczej; wybierany w wyborach powszechnych co cztery lata; obecnie od 19 listopada

2002 r. funkcję tę pełni profesor Jacek Majchrowski, wywodzący się z Sojuszu Lewicy Demokratycznej;

Rada miasta – organ władzy uchwałodawczej i kontrolnej, składa się z 43 radnych wybieranych na czteroletnie kadencje.

Kraków jako największe miasto i stolica województwa małopolskiego jest również siedzibą:

- wojewody małopolskiego;
- marszałka województwa małopolskiego;
- starosty krakowskiego.

LICZBA SZKÓŁ WYŻSZYCH: 23 (dane na koniec 2016 r.), w tym: publicznych: 10 i niepublicznych: 13

LICZBA STUDENTÓW: (dane z 2016 r., łącznie ze studentami podyplomowymi i doktorantami): 171 535, z czego najwięcej: Uniwersytet Jagielloński – 40 689, Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica – 28 653, Uniwersytet Ekonomiczny – 19 617, Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki – 14 519, Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej – 14 472

LICZBA TURYSTÓW W 2014 R.: (dane z 2017 r.)
12 090 000, w tym krajowych: 9 850 000, zagranicznych: 3 050 000

Historia Krakowa

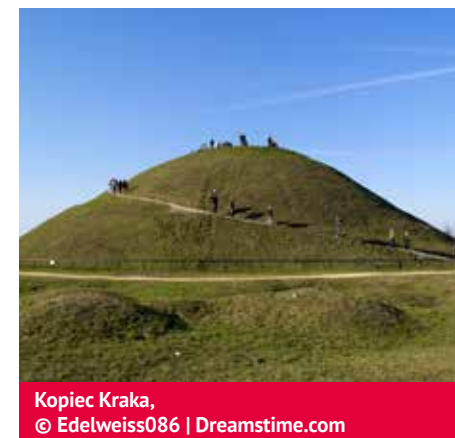
Tereny dzisiejszego Krakowa były zamieszkiwane przez ludzi od wielu tysięcy lat. Poświadczają to odkrycia archeologiczne na terenie całego miasta, w tym na Wawelu i w Nowej Hucie. W okolicach kopca Kościuszki przed kilkudziesięciu laty, podczas budowy domu odnaleziono cmentarzysko mamutów, które były tam zapędzane i zabijane przez łowców.

Przed wiekami na obszarze obecnego Krakowa osiedlała się ludność pochodzenia celtyckiego, a w VI stuleciu przybyli tutaj pierwsi Słowianie.

Najstarszymi zabytkami nieruchomymi w Krakowie są kopce Kraka i Wandy. Dątuje się je na VII–VIII w., choć niektórzy twierdzą, że mogą być o kilkaset lat starsze. Uważa się, że zostały usypane jako miejsca pochówku legendarnych postaci związanych z początkami Krakowa. Nazwa jednego z najstarszych polskich miast ponoć pochodzi od imienia księcia Kraka.

W IX w. Kraków prawdopodobnie był siedzibą władcy państwa Wiślan, który „silny bardzo, siedzący na Wiśle, urągał wielce chrześcijanom i krzywdy im wyrządzał”, jak wspomina *Legenda panańska*, znana bardziej jako *Żywot św. Metodego*. Kwestia ta ciągle pozostaje zagadką.

Nazwa „Kraków” po raz pierwszy pojawiła się w relacji Ibrahima ibn Jakuba, żydowskiego kupca i podróżnika, który w latach

Kopiec Kraka,
© Edelweiss086 | Dreamstime.com

965–966 przemierzał Europę Środkową. W swoich zapiskach wymienił miejscowość *Karako*. W tym czasie znajdowała się ona pod panowaniem czeskim. Około 990 r. Kraków włączono do państwa Mieszka I – księcia polskiego. W 1000 r. powstało biskupstwo krakowskie, o czym zdecydowano podczas zjazdu gnieźnieńskiego, choć niektórzy naukowcy uważają, że biskupstwo w Krakowie istniało już wcześniej, w latach 70. X w. Niedługo potem wybudowano pierwszą katedrę na Wawelu.

Wiek XI przyniósł wzrost znaczenia miasta. Około 1039 r. stało się ono główną siedzibą władców polskich. Zdecydował o tym Kazimierz Odnowiciel, który przeniósł się do Krakowa, gdy Wielkopolska znacząco ucierpiała wskutek najazdu

księcia czeskiego Brzetysława. Sto lat później, po rozbiciu Polski na dzielnice (1138), gród stał się siedzibą księcia senioralnego.

W 1241 r. Kraków został splądrowany i spalony przez Tatarów. Szybko jednak przystąpiono do jego odbudowy. Przełomowym wydarzeniem w dziejach miasta była jego lokacja w 1257 r. Wówczas wytyczono rynek i postanowiono o zbudowaniu Sukiennic. Pod koniec XIII w. Kraków zaczęto otaczać murami obronnymi, które z czasem wzbogacono bramami i licznymi basztami. Fortyfikacje te wyburzono dopiero na początku XIX w., a ich fragment zachował się do dziś.

Miasto znacznie zyskało na znaczeniu w XIV stuleciu. Po blisko 200 latach zjednoczono Królestwo Polskie, a w 1320 r. miała miejsce pierwsza koronacja królewska w Krakowie. Odbyła się ona w katedrze wawelskiej. Władysław Łokietek, który założył wówczas koronę polską, zmarł w 1333 r. Został pochowany na Wawelu, który od tamtego czasu stał się miejscem wiecznego spoczynku

Brama Floriańska, fot. arch. UMK

większości polskich władców. W tym samym stuleciu król Kazimierz Wielki założył pierwszy uniwersytet w Polsce (1364). Siedzibą uczelni był Kraków, choć nie wiadomo do końca, gdzie odbywały się zajęcia

Uniwersytet Jagielloński, Collegium Novum, fot. arch. UMK

w pierwszych latach jej istnienia. Także w 1364 r., w trakcie zjazdu monarchów europejskich, odbyła się słynna uczta u Wierzyńka. W XIV stuleciu lokowano ponadto dwa podkrakowskie miasta – Kazimierz (1335) i Kleparz (1366).

Wiek XV to czas dalszego rozwoju Krakowa. Uniwersytet zyskał nową siedzibę – Collegium Maius, a wśród jego studentów był m.in. późniejszy słynny astronom Mikołaj Kopernik. W latach 1477–1489 powstał ołtarz Wita Stwosza – arcydzieło na skalę europejską, które do dziś można oglądać w kościele Mariackim. W tym stuleciu w mieście i jego okolicach żyło wyjątkowo dużo osób, które zostały uznane za święte lub błogosławione, choć nie wszystkie formalnie zostały wyniesione na ołtarze. Byli wśród nich: Jan Kanty, Stanisław Kazimierczyk, Michał Giedroyc, Izajasz Boner i Szymon z Lipnicy. Warto pamiętać, że pod koniec XV w. wzmocniono północną część obwarowań miasta, wznosząc Barbakan.

Stulecie XVI znane jest jako złoty wiek w historii Polski i okres rozkwitu Krakowa.

Barbakan,
© Andrey Starorstin | stock.chroma.pl

W mieście pracowali wówczas włoscy artyści, dzięki którym powstały renesansowy zamek królewski oraz wspaniała kaplica Zygmuntowska w katedrze wawelskiej. Na wieży tej świątyni w 1520 r. zawisł słynny dzwon Zygmunt, który do dziś obwieszcza

Dziedziniec zamku na Wawelu,
© Steve Allen | Dreamstime.com

krakowianom nadzwyczajne wydarzenia i uświetnia ważne uroczystości. W 1525 r. na rynku krakowskim Zygmunt I Stary przyjął hołd lenny od Albrechta Hohenzollerna – pierwszego księcia pruskiego. Ostatni z Jagiellonów, Zygmunt August, wzbogacił Wawel o wspaniałą kolekcję arrasów.

W 1587 r. doszło do walk o koronę polską między arcyksięciem austriackim Maksymilianem Habsburgiem a królewiczem szwedzkim Zygmuntem Wazą. Kraków był wówczas oblegany przez wojska tego pierwszego. Zwycięski król Zygmunt III po kilku latach po raz pierwszy na dłużej opuścił miasto, a w 1609 r. ostatecznie przeniósł się z dworem do Warszawy. Kraków zaczął tracić na znaczeniu, choć w dalszym ciągu pozostawał miejscem królewskich koronacji i pochówków naszych monarchów.

Tragedią dla miasta był najazd Szwedów w czasach tzw. potopu i ich dwuletnia

okupacja (1655–1657). Kraków został wówczas bardzo zniszczony, a odbudowa zajęła dziesiątki lat.

Wiek XVIII to okres dalszego podupadania Krakowa – jego świetność odeszła już do historii. Pod koniec tego stulecia miasto stało się jednak ważnym ośrodkiem walki o ratowanie niepodległości Rzeczypospolitej. W 1794 r. Tadeusz Kościuszko zachęcał mieszkańców do wsparcia powstania przeciwko Rosji i Prusom. Niestety skończyło się ono klęską. W 1795 r. Polska zniknęła z mapy Europy, sam Kraków został zajęty przez Prusaków, a następnie przez Austriaków. W pierwszych latach ich rządów do miasta włączono Kazimierz i Kleparz.

W 1809 r. do Krakowa wkroczyły wojska polskie pod dowództwem księcia Józefa Poniatowskiego, a miasto stało się częścią Księstwa Warszawskiego. Rok 1815 przyniósł powstanie istniejącej ponad trzy de-

kady Rzeczypospolitej Krakowskiej, znanej także jako Wolne Miasto Kraków. Cieszyło się ono licznymi przywilejami, ale znajdowało się pod „opieką” zaborców.

W 1846 r., po klęsce zrywu niepodległościowego znanego jako powstanie krakowskie, Kraków ponownie stał się częścią państwa austriackiego. Władze zdecydowały się wzmocnić miasto, otaczając je kolejnymi pierścieniami umocnień. Twierdza Kraków miała bronić Austrii przed ewentualnym atakiem Rosjan.

Lata 60. XIX w. przyniosły zmianę sytuacji Krakowa. Osłabienie Austrii po przegranych wojnach przyczyniło się do utworzenia monarchii dualistycznej zwanej Austro-Węgrami, a w jej obrębie powstała Autonomia Galicyjska. Dzięki temu krakowianie mogli obchodzić rocznice ważnych wydarzeń z historii Polski i wybierać władze miasta. W latach 1910–1915, kiedy

realizowano ideę tzw. Wielkiego Krakowa, powierzchnia miasta znacząco się zwiększyła. Przyłączono wówczas do niego wiele okolicznych miejscowości.

Kraków odegrał ważną rolę podczas I wojny światowej. W 1914 r. do Królestwa Polskiego wyruszyła stąd I Kompania Kadrowa – formacja utworzona jako kadra przyszłego wojska polskiego, a cztery lata później niepodległość Polski zapoczątkowało wyzwolenie Krakowa. Niestety, dwie dekady potem istnienie państwa polskiego znów zostało zagrożone: wybuchła II wojna światowa. Kraków stał się stolicą Generalnego Gubernatorstwa i siedzibą stojącego na jego czele Hansa Franka. Podczas trwającej od września 1939 do stycznia 1945 r. okupacji niemieckiej miasto było świadkiem masowych egzekucji ludności oraz eksterminacji żydowskich mieszkańców. Rządy Niemców przyniosły kolejne powiększenie powierzchni miasta.

Po wojnie do Krakowa włączono Nową Hutę i Tynec. W mieście działało wielu znakomitych artystów, powstawały również liczne ciekawe instytucje kulturalne, w tym założony przez Piotra Skrzyneckiego słynny kabaret Piwnica pod Baranami.

Plac Centralny w Nowej Hucie,
© Wojciech Tchorzewski | Shutterstock.com

mi. Kraków był także jednym z ważnych ośrodków opozycji przeciwko systemowi politycznemu, który został narzucony Polsce po 1945 r. W 1977 r. głośna stała się tajemnicza śmierć krakowskiego studenta i opozycjonisty Stanisława Pyjasa, a lata 80. XX w. to czas licznych manifestacji przeciwko ustrojowi komunistycznemu, przede wszystkim w Nowej Hucie, gdzie działała silna „Solidarność”.

Po 1989 r. nastąpiła reforma administracyjna Krakowa, który obecnie składa się z 18 dzielnic, a na jego czele stoi prezydent. W najnowszą historię miasta wpisało się wiele wybitnych postaci. Tutaj mieszkała poetka i noblistka Wisława Szymborska. Zmarły w październiku 2016 r. reżyser Andrzej Wajda związał swoje życie z Krakowem już podczas studiów na tutejszej Akademii Sztuk Pięknych. Czterokrotny mistrz olimpijski w chodzie sportowym Robert Korzeniowski startował jako reprezentant krakowskiego klubu WKS Wawel.

W 2000 r. Kraków został ogłoszony Europejską Stolicą Kultury.

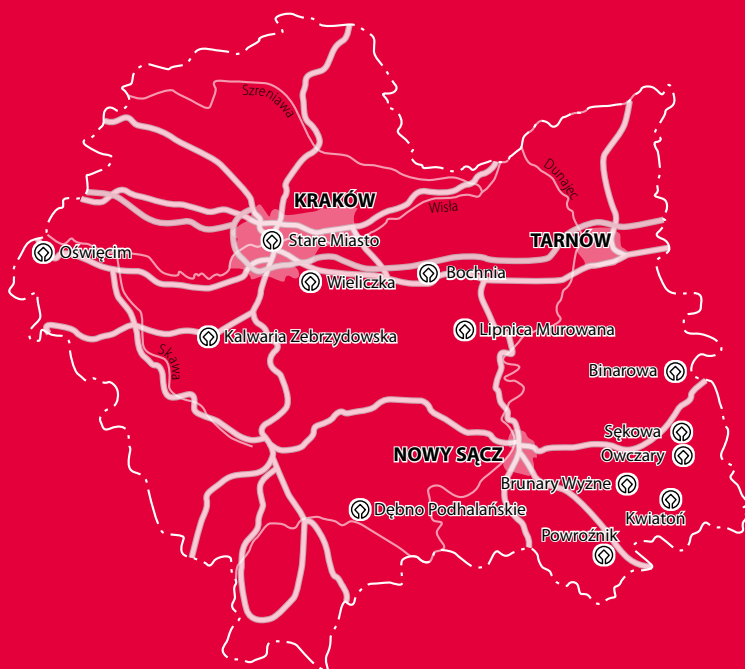
Kopiec Kościuszki, fot. arch. UMK

Most Piłsudskiego łączący Kazimierz z Podgórzem, © Anna Michalska | Fotolia

UNESCO w Małopolsce

Lista Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO to rejestr obiektów z całego świata, które zostały objęte szczególną ochroną międzynarodowej organizacji UNESCO ze względu na ich unikatową wartość kulturową lub przyrodniczą. Aby znaleźć się w tym prestiżowym gronie, nominowane obiekty muszą spełnić szereg kryteriów, zaś decyzję o wpisaniu na listę podejmuje specjalny komitet. W Polsce znajduje się aż 15 obiektów wpisanych na listę UNESCO. Na kolejnych stronach zaprezentowano obiekty z terenu Małopolski – w nawiasie przy nazwie danego miejsca znajduje się data wpisania go na listę.

Zespół staromiejski Krakowa (1978)

Zespół historyczny i architektoniczny dawnego Krakowa został wpisany na pierwszą w historii listę UNESCO, co

było wielkim wydarzeniem dla miasta. Zespół ten obejmuje Wawel, Stradom i Kazimierz oraz Stare Miasto – najstarszą część Krakowa z Rynkiem Głównym w centrum.

Rynek Główny w Krakowie, fot. arch. UMK

Królewskie kopalnie soli w Wieliczce i Bochni (1978) oraz zamek żupny w Wieliczce (2013)

Dwie małopolskie kopalnie soli, działające od XIII w., przysparzały niegdyś państwu olbrzymich dochodów, bowiem w przeszłości sól była bardzo drogim towarem. Współcześnie kopalnie stanowią ogromną atrakcję turystyczną, a w zamku żupnym mieści się Muzeum Żup Krakowskich.

Kaplica św. Kingi w kopalni w Wieliczce, fot. arch. UMK

Dawny obóz koncentracyjny Auschwitz-Birkenau (1979)

To działający w latach 1940–1945 zespół niemieckich obozów koncentracyjnych, gdzie zamordowano 1,1 mln ludzi. Wśród nich byli przede wszystkim Żydzi z całej Europy, ale także Polacy, Romowie oraz jeńcy z ZSRR i przedstawiciele innych narodowości europejskich. W 1941 r. we wsi Brzezinka (3 km od Oświęcimia) rozpoczęto budowę drugiego obozu, nazwanego KL Auschwitz II – Birkenau, a rok później stworzono KL Auschwitz III w Monowicach. Obóz został wyzwolony 27 stycznia 1945 r. przez żołnierzy Armii Czerwonej. Dziś jego teren stanowi największe na świecie muzeum martyrologiczne.

Kalwaria Zebrzydowska, © anilah | Fotolia

Zespół architektoniczny i krajobrazowy oraz park pielgrzymkowy w Kalwarii Zebrzydowskiej (1999)

Klasztor oo. Bernardynów został ufundowany w XVII w. przez wojewodę krakowskiego Mikołaja Zebrzydowskiego. Sanktuarium pasyjno-maryjne jest celem licznych pielgrzymek. Najwięcej osób przybywa tu w uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny przypadającą 15 sierpnia.

Dawny obóz koncentracyjny Auschwitz-Birkenau, © Andrey Tovstyzhenko | Fotolia

Kościół drewniany (2003)

To perła drewnianej architektury sakralnej. **Kościół św. Michała Archaniola w Dębnie Podhalańskim** jest jedną z najstarszych drewnianych świątyń w Polsce. Zbudowano go bez użycia gwoździ, a wnętrze świątyni zdobią polichromie z ok. 1500 r. Pochodzący z XV w. **kościół św. Leonarda w Lipnicy Murowanej** został wzniesiony prawdopodobnie na miejscu pogańskiej świątyni. On również ma bogatą dekorację malarską. Jednym z najbardziej malowniczych w Małopolsce jest późnogotycki **kościół św. św. Filipa i Jakuba w Sękowej**. Świątynia powstała w 1520 r., a jej charakterystycznym elementem są obszerne soboty – podcienia, w których chronili się wierni zbyt wcześnie przybywający na msze. **Kościół św. Michała Archaniola w Binarowej** zbudowano ok. 1500 r. W świątyni szczególnie warto zwrócić uwagę na polichromie: późnogotyckie na stropie, barokowe na ścianach nawy.

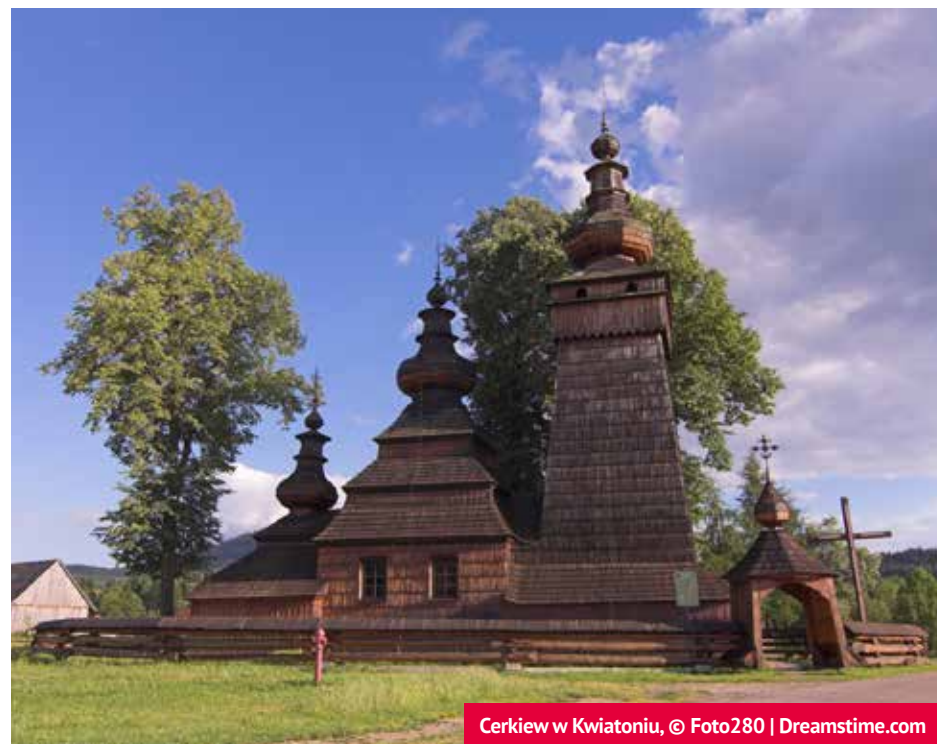

Cerkiew w Sękowej, © Victoo | Dreamstime.com

Cerkwie drewniane (2013)

Cenny element krajobrazu Małopolski stanowią unikatowe cerkwie łemkowskie. Są to trójdzielne budowle o konstrukcji

zrębowej zwieńczone charakterystycznymi baniastymi hełmami. **Cerkiew św. Jakuba Młodszego Apostoła w Powroźniku** została wzniesiona w 1600 r. – jest to najstarsza cerkiew w polskich Karpatach. **Cerkiew Opieki Bogurodzicy w Owczarach** pochodzi z 1653 r. W jej wnętrzu można obejrzeć kompletne wyposażenie cerkiewne, w tym ikonostas z XVIII stulecia. Klasyczny przykład łemkowskiej architektury sakralnej stanowi **cerkiew św. Paraskewy w Kwiatoniu** z 2. poł. XVII w. Jest to jedna z najpiękniejszych cerkwi w Polsce. Datowana na 1797 r. **cerkiew św. Michała Archaniola w Brunarach Wyżnych** zachwyca XIX-wieczną polichromią o motywach architektonicznych i roślinnych.

Cerkiew w Kwiatoniu, © Foto280 | Dreamstime.com

Ciekawostki o Krakowie

Krakowskie latarnie umarłych

Każdy boi się śmierci. Strach ten nieobcy był także mieszkańcom dawnego Krakowa. Miejsca, które mogły być kojarzone ze śmiercią – cmentarze, szpitale, przytułki – oznaczano specjalnymi oświetlonymi konstrukcjami, zwanymi latarniami umarłych. Budowano je z kamieni lub cegieł, a ich rolą było ostrzeganie wędrowców, że w tej okolicy natknąć się można na pokutujące dusze, których spokoju zakłócać się nie powinno. Ponadto latarnie przestrzegały przed możliwością zarażenia.

Największa i najstarsza z zachowanych krakowskich latarni umarłych stoi pod kościołem św. Mikołaja Biskupa przy ulicy Kopernika. Została tam przeniesiona w 1871 r. z miejsca, gdzie do 1818 r. znajdował się szpital św. Walentego dla trędowatych. Śmierć była przy nim obecna przez całe stulecia. Aby obejrzeć inne latarnie, należy się wybrać na tyły hotelu Royal na Plantach, przy wylocie ulicy św. Sebastiana, albo przespacerować się ulicami: Skotnicką, Dobrego Pasterza, Kozienicką czy Tyniecką.

Latarnie umarłych z czasem zmieniły funkcję i zaczęły zwyczajnie oświetlać dro-

gi i skrzyżowania. Kapliczkę oświetlającą drogę do kościoła Karmelitanek Bosych można zobaczyć przy ulicy Kopernika 44.

Latarnia przy kościele św. Mikołaja,
ul. Kopernika, fot. Joanna Gorlach

Mały Rynek, © Dziewul | Dreamstime.com

Pierwsza polska gazeta

W 2. poł. XVII w. w Krakowie pojawiła się pierwsza polska gazeta periodyczna, czyli taka, która ukazywała się stale, z określoną częstotliwością. Było nią pismo „Merkuriusz Polski dzieje wszystkiego świata w sobie zamykający dla informacji pospolitej”, które opublikowano 3 stycznia 1661 r. Kolejne numery wychodziły już pod tytułem „Merkuriusz Polski Ordynaryjny”. Redaktorem gazety był Hieronim Pinocci, sekretarz królewski, który wywodził się z włoskiej rodziny, a wydawcą został krakowski księgarz Jan Aleksander Gorczyn. Redakcja pisma znajdowała się w kamienicy Szoberowskiej przy Małym Rynku 6.

W Krakowie ukazało się 27 numerów „Merkuriusza”. Wychodziły co tydzień, część z nich miała charakter nadzwyczajny. Ostatni krakowski numer został opublikowany 5 maja 1661 r., po czym

gazetę przeniesiono do Warszawy, gdzie powstało jej 14 kolejnych numerów.

Pamiętką po „Merkuriuszu Polskim Ordynaryjnym” jest tablica na elewacji kamienicy Szoberowskiej informująca, że to tutaj znajdowała się redakcja pisma.

Największy pożar w historii miasta

Nic nie zapowiadało, że 18 lipca 1850 r. w Krakowie rozpęta się pandemonium. Dzień był upalny. W zabudowaniach dolnych młynów w rejonie ulicy Krupniczej dwaj robotnicy, młynarczyk Piotr Fic i kowal Jan Trójka, pracowali nad dopasowaniem żelaznej obręczy do wału koła młyńskiego. Chcąc rozgrzać obręcz, rozpalili ogień w izbie czeladnej. Pechowo ogień dosięgnął suszących się w kominie drewnianych klinów do kół młyńskich. Niedługo później cały młyn stanął w płomieniach. Wiejący wówczas silny południowo-zachodni wiatr przenosił płonące kawałki

Ul. Krupnicza, fot. Joanna Gorlach

drewna na sąsiednie budynki. Pożar szybko się rozprzestrzenił, pustosząc rejon ulic Krupniczej, Gołębiej, Wiślniej, Brackiej, Franciszkańskiej, Dominikańskiej, Grodzkiej, Stolarskiej, Rynku Głównego i Małego Rynku. Mimo wysiłków okolicznych

mieszkańców żywioł zniszczył ok. 160 domów, 4 kościoły i 2 klasztory. Ucierpiały m.in. pałac Wielopolskich, pałac biskupi, kościoły św. Norberta, św. Józefa, Franciszkanów i Dominikanów. Straty były ogromne, a usuwanie skutków pożaru trwało kilkadziesiąt lat. Tablicę informującą o tragedii z 1850 r. umieszczono na elewacji kamienicy Hetmańskiej przy Rynku Głównym 17.

Studzienka Badylaka

Na Rynku Głównym można zobaczyć wiele zabytków z minionych wieków. Jednak są tam również miejsca przypominające o wydarzeniach rozgrywających się na tyle niedawno, że pamięta je jeszcze znaczna część współczesnych krakowian. Jednym z takich obiektów jest studzienka usytuowana w północno-zachodniej części placu. W tym miejscu 21 marca 1980 r. Walenty

Badylak, żołnierz Armii Krajowej, popełnił samobójstwo poprzez samospalenie. Weteran wojenny zaprotestował w ten sposób przeciwko przemilczaniu przez władze zbrodni katyńskiej. Dziesięć lat później przy studzience umieszczono tablicę upamiętniającą Badylaka i jego czyn. Warto zwrócić na nią uwagę, idąc w stronę ulic Sławkowskiej czy Szczepańskiej.

Pomnik psiej wierności

Znajdujący się przy bulwarze Czerwińskim nad Wisłą pomnik psa Dżoka upamiętnia historię, którą wielu uważa za jedną z najmłodszych legend Krakowa.

W 1990 r. niedaleko ronda Grunwaldzkiego zmarł na zawał serca pewien mężczyzna. W tych okolicach przez rok czekał na niego czarny pies o imieniu Dżok. Bez względu na pogodę, nie zwracając uwagi

na przejeżdżające w pobliżu tramwaje, zwierzę wiernie wyczekiwało powrotu swojego pana. Z czasem pies stał się znany wśród krakowian, którzy przynosili mu pożywienie. Dżok długo był nieufny i nie chciał zbliżyć się do ludzi. Dopiero po wielu miesiącach pozwolił się przygarnąć Marii Müller. Kiedy w 1998 r. kobieta zmarła, Dżok uciekł i włóczył się po torach kolejowych. Pewnego dnia zabił go jeden z przejeżdżających pociągów. Być może zwierzę celowo rzuciło się pod lokomotywę, gdyż nie mogło pogodzić się z utratą kolejnego właściciela.

Dość szybko pojawił się pomysł, aby upamiętnić Dżoka. Mimo początkowo sceptycznych głosów władz miasta zdecydowano się postawić mu pomnik. Rzeźbę autorstwa Bronisława Chromego 26 maja 2001 r. odsłonił owczarek niemiecki o imieniu Kety. Przedstawia ona psa wyciągającego łapę do oglądającego. Zwierzę siedzi wewnątrz rozłożonych ludzkich dłoni.

Rynek Główny, fot. arch. UMK

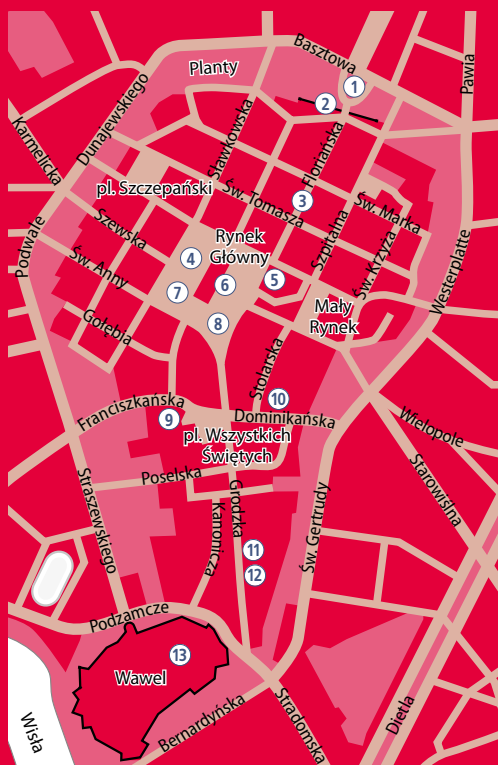
Pomnik psa Dżoka, fot. Michał Tincel

2 ROZDZIAŁ

ZWIEDZANIE

Droga Królewska

- 1 Barbakan
- 2 Brama Floriańska i mury miejskie
- 3 ulica Floriańska
- 4 Rynek Główny
- 5 kościół Mariacki
- 6 Sukiennice
- 7 Wieża Ratuszowa
- 8 kościół św. Wojciecha
- 9 kościół i klasztor oo. Franciszkanów
- 10 kościół i klasztor oo. Dominikanów
- 11 kościół św. św. Piotra i Pawła
- 12 kościół św. Andrzeja
- 13 Wawel: katedra wawelska i Zamek Królewski

Droga Królewska to historyczny szlak, który przed wiekami przemierzali polscy monarchowie podczas ważnych uroczystości. To tędy jechali na Zamek Królewski, udając się na koronację lub triumfalnie wjeżdżając do miasta po świetnym zwycięstwie. Tędy też ciągnęły konduktory żałobne z ciałami władców i osób zasłużonych dla Polski. Z kościoła św. Floriana na Kleparzu uroczyste pochody kierowały się w stronę Barbakanu. Następnie przemierzano ulicę Floriańską, Rynek Główny, ulicę Grodzką i Kanoniczą, by w końcu dotrzeć na Wzgórze Wawelskie. Warto wiedzieć, że aż do końca XVIII w. oznaczało to przejście całego ówczesnego miasta Krakowa.

Dla współczesnego turysty spacer Drogą Królewską może stać się fascynującą podróżą przez serce dawnej stolicy Polski. Podczas takiego spaceru można zwiedzić kilka zabytkowych świątyń, w tym kościół Mariacki ze słynnym gotyckim ołtarzem Wita Stwosza. Na trasie nie brak też ciekawych świeckich budynków, takich jak potężne Sukiennice, czyli dawne kramy kupieckie. Wzrok przechodnia przykuwa wysoka Wieża Ratuszowa i pochodzące z różnych epok kamienice przy ulicy Floriańskiej i Rynku Głównym. Nie można też pominąć jedyne zachowanego fragmentu średniowiecznych murów obronnych – ich częścią jest wspaniała Brama Floriańska. Trasa prowadzi przez miejsca, które były świadkami ważnych wydarzeń z dziejów Polski, takich jak hołd pruski w 1525 r. i przysięga Tadeusza Kościuszki w 1794 r. Spacerując, można zobaczyć pomniki osób zasłużonych dla miasta i dla Polski – w tym pomnik Adama Mickiewicza. Droga Królewska nie omija też zakątków znanych ze słynnych krakowskich legend. Podczas spaceru nie zabraknie okazji, by chłonąć atmosferę codziennego życia miasta oraz poznać zwyczaje jego dawnych i współczesnych mieszkańców.

Katedra wawelska,
fot. W. Majka, arch. UMK

Barbakan, © badahos | Shutterstock

Rynek Główny,
© Łukasz Kurbiel | Shutterstock

Kościół św. Idziego u wylotu
ul. Grodzkiej, © Lilyana Vynogradova |
Shutterstock

Krakowska Florencja

Najważniejszą świątynią Kleparza – niegdyś samodzielnego miasta, dziś części Krakowa – jest kościół św. Floriana. Właśnie od wezwania tej świątyni pochodzi druga nazwa Kleparza: Florencja. Kościół powstał w końcu XII w., wg legendy w miejscu, w którym zatrzymały się woły ciągnące wóz z relikwiami św. Floriana. Zwierzęta nie ruszyły dalej, dopóki ówczesny władca – książę Kazimierz Sprawiedliwy – nie obiecał, że wzniesie tu świątynię. Przy kościele św. Floriana zaczyna się historyczna Droga Królewska. Niedaleko świątyni, na środku placu Matejki, stoi kolejny obiekt ważny dla historii Krakowa i Polski: monumentalny pomnik Grunwaldzki. Wzniesiono go w 1910 r., by uczcić 500-lecie zwycięstwa Władysława Jagiełły nad Krzyżakami.

Barbakan

© wujekspeed | stock, chroma.pl

Zmierzając z Kleparza w kierunku Starego Miasta, zwiedzający stanie przed Barbakanem. Budowla, ze względu na okrągły kształt zwana też Rondlem, jest unikatowym dziełem architektury militarnej – w całej Europie zachowało się tylko kilka obiektów tego typu. Barbakan powstał w latach 1498–1499. Stanowił najbardziej na północ wysunięty element fortyfikacji Krakowa. Niegdyś był połączony z Bramą Floriańską za pomocą

tw. szyi – jej ślad znaczą dziś jaśniejsze kamienie bruku.

Krakowski Barbakan aż do XIX w. był nie do zdobycia. Pod koniec XVI stulecia oparł się wojskom Maksymiliana Habsburga zabiegającego o koronę polską, nie zdobyli go też Szwedzi podczas potopu ani Rosjanie w 2. poł. XVIII stulecia.

Z tym ostatnim oblężeniem wiąże się niezwykła opowieść. Ponoć w 1768 r., podczas walki z wojskami rosyjskimi, je-

den z obrońców, Marcin Oracewicz, z braku amunicji użył guza oderwanego od własnego okrycia i śmiertelnie ranił nim rosyjskiego dowódcę. Czyn ten upamiętnia tablica umieszczona po wschodniej stronie Barbakanu. Ufundowało ją **Towa-**

rzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, które m.in. wydaje publikacje dotyczące przeszłości miasta.

Współcześnie w Barbakanie organizowane są różnego rodzaju wydarzenia kulturalne, w tym pokazy walk rycerskich.

Informacje praktyczne

Barbakan jest udostępniony do zwiedzania jako jeden z oddziałów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa.

✉ ul. Basztowa (przy Bramie Floriańskiej), tel.: 12 4229877

📍 www.mhk.pl/oddzialy/barbakan

🕒 IV–X codz. 10.30–18.00 (z wyjątkiem 2. poniedziałku miesiąca)

🎫 8 zł, ulg. 6 zł, grupowy 6 zł/os. (dorośli) i 5 zł/os. (szkolny), rodzinny 16 zł; w Barbakanie i na murach obronnych obowiązuje wspólny bilet wstępu

! Bardzo nierówna brukowana nawierzchnia.

Brama Floriańska i mury miejskie

Po minięciu Barbakanu zwiedzający stanie przed Bramą Floriańską i jedynym zachowanym **fragmentem murów miejskich**. Pod koniec XIII w. rozpoczęto prace nad budową muru wzmocnionego basztami, który docelowo miał otaczać cały Kraków. W XIV stuleciu do miasta można było dostać się już tylko przez bramy i furty. Każda z bram i baszt w razie potrzeby była bronią przez jeden z krakowskich cechów rzemieślniczych.

Na początku XIX w. bardzo wówczas zniszczone mury zostały rozebrane, a fosa zasypana. Na ich miejscu powstały ogrody miejskie: Planty. Dzięki staraniom senatora Feliksa Radwańskiego seniora udało się jednak uratować fragment cennego zabytku: północną część fortyfikacji z Bramą Floriańską i trzema basztami: Stolarską, Ciesielską oraz Pasamoników, a także z Arsenalem Miejskim.

Brama Floriańska – główna brama miasta – istniała już w 1307 r. Ma 34,5 m wysokości.

fot. arch. UMK

Krakowski tramwaj

W 1901 r. w Krakowie uruchomiono tramwaj elektryczny. Kursował on m.in. pod Bramą Floriańską, a następnie ulicą Floriańską. Pierwszy przejazd nastąpił 16 marca. Uruchomienie linii tramwaju elektrycznego było wielkim wydarzeniem dla miasta, ale okazało się także zagrożeniem dla Bramy Floriańskiej – niektórzy proponowali jej wyburzenie, aby tramwaj mógł bez przeszkód wjeżdżać na ulicę Floriańską.

W przejściu pod bramą od 1835 r. mieści się ołtarz z późnobarokową kopią cudownego obrazu Matki Boskiej Piaskowej. Według legendy modlił się przed nim król Jan III Sobieski, zanim wyruszył na Wiedeń

w 1683 r. Nad przejściem bramnym od strony ulicy Floriańskiej znajduje się wizerunek patrona strażaków i hutników oraz pobliskiego kościoła – św. Floriana. To właśnie od jego imienia pochodzi nazwa bramy i ulicy.

Informacje praktyczne

Zachowany fragment murów miejskich Krakowa jest udostępniony do zwiedzania jako jeden z oddziałów Muzeum Historycznego Miasta Krakowa.

✉ ul. Piłkarska, tel.: 12 4211361

🌐 www.mhk.pl/oddzialy/mury-obronne

🕒 IV–X codz. 10.30–18.00 (z wyjątkiem 2. poniedziałku miesiąca)

🎫 8 zł, ulg. 6 zł, grupowy 6 zł/os. (dorośli) i 5 zł/os. (szkolny), rodzinny 16 zł; w Barbakanie i na murach obronnych obowiązuje wspólny bilet wstępu

! Nierówna nawierzchnia (bruk).

Ulica Floriańska

© Arseniy Krasnevsky | Shutterstock

Spod Bramy Floriańskiej na Rynek Główny prowadzi jedna z najstarszych ulic Krakowa: Floriańska. Po raz pierwszy pojawia się

w źródłach historycznych na początku XIV w. Wzdłuż ulicy stoją zabytkowe kamienice, bardzo zróżnicowane stylistycznie. Wiele

z nich ma ciekawą historię. W domu nr 41 mieszkał wybitny malarz historyczny **Jan Matejko** wraz z rodziną. Tam miał swoją pracownię, tam przyjął w 1880 r. samego cesarza Franciszka Józefa I i tam zmarł w 1893 r. W kamienicy Bełzowskiej (nr 45) mieści się cukiernia **Jama Michalika** – będąca na po-

czątku XX w. siedzibą słynnego kabaretu literackiego Zielony Balonik. Pod numerem 25 ma swoją siedzibę ciekawe **Muzeum Farmacji**. Z kolei w kamienicy Pod Wiewiórką (nr 15) mieszkał **Rafał Józef Czerwiakowski**, znany jako „ojciec chirurgii polskiej”, szkolny znajomy Tadeusza Kościuszki.

Rynek Główny

fot. arch. UMK

Ulica Floriańska wychodzi na Rynek Główny – jeden z największych placów w Europie. Rynek o wymiarach 200 × 200 m został wytyczony w 1257 r. podczas lokacji miasta.

Otoczony z każdej strony kamienicami bogatych kupców i wielmoży rynek przez stulecia pełnił funkcje handlowe. W jego centralnej części do dziś stoją gotycko-renesansowe Sukiennice, niegdyś otoczone przybudówkami i licznymi kramami. W 1566 r. na placu znajdowały się aż 342 kramy! Niedaleko Sukiennic wznosił się ratusz, którego pozostałością jest **Wieża Ratuszowa**. W obrębie rynku stoją też dwa

kościół: **Mariacki** oraz **św. Wojciecha**. Rynek Główny był świadkiem wielu doniosłych wydarzeń. To tutaj w 1525 r. był wielki mistrz krzyżacki Albrecht Hohenzollern złożył hołd lenny królowi Zygmuntowi Staremu – był to słynny **hołd pruski**. Z kolei w 1794 r. na Rynku Wielkim, jak go wówczas nazywano, przysięgał narodowi polskiemu **Tadeusz Kościuszko** – dowódca powstania przeciwko Rosji i Prusom. Między Wieżą Ratuszową a wylotem ulicy Szewskiej położono płytę upamiętniającą to zdarzenie.

Dzisiaj na Rynku Głównym organizowane są liczne imprezy, plac jest też popularnym

miejszem spotkań krakowian, którzy umawiają się „pod skarbonką” w pobliżu wylotu ulicy Szewskiej lub „pod Adasiem”, czyli pod

pomnikiem Adama Mickiewicza. Pomnik wieszczki został odsłonięty w 1898 r. – w setną rocznicę urodzin autora „Pana Tadeusza”.

Zakłęci rycerze

Po Rynku Głównym każdego dnia spacerują tłumy turystów z całego świata. Równie wiele jest tam gołębi, które nie boją się podlatywać czy podchodzić do ludzi. Nie ma w tym nic dziwnego – są to bowiem zakłęci rycerze księcia Henryka Probusa, który w XIII w. starał się o koronę polską. Cały czas czekają na tego, kto odczaruje ich i sprawi, że powrócą do ludzkiej postaci.

Kościół Mariacki

fot. W. Majka, arch. UMK

Stojący przy wylocie ulicy Floriańskiej kościół Mariacki istniał już w XIII w., jeszcze przed lokacją Krakowa. Prawdopodobnie został zniszczony podczas najazdów tatarskich w 1241 i 1259/60 r., a potem

odbudowany i w ciągu wieków wielokrotnie rozbudowywany. Gruntowną restaurację świątyni przeprowadzono w latach 1887–1891. Pracowali przy niej artyści tego formatu, co Jan Matejko, Stanisław Wyspiański czy Józef Mehoffer (to im kościół zawdzięcza wspaniałą polichromię).

Hejnał

Z jednym z najazdów tatarskich wiąże się legenda o powstaniu hejnału mariackiego. Strażnik czuwający na wieży kościoła Mariackiego dostrzegł zbliżających się Tatarów i zaczął grać na alarm, by ostrzec krakowian. Jednak niespodziewanie strzała tatarska przeszła jego gardło, przerywając melodię. Na pamiątkę tego zdarzenia do dziś hejnał urywa się w pół taktu.

Kościół Mariacki ma dwie charakterystyczne wieże. Wyższa (81 m) to hejnalnica; co godzinę na cztery strony świata grany jest z niej **hejnał**. Niższej wieży (69 m) przypadała rola dzwonnicy. Jeden z wiszących na niej dzwonów – Tenebrat – bił podczas

Kościół Mariacki, fot. arch. UMK

egzekucji skazańców. Na murze wieży od strony Rynku Głównego widać niewielki **dzwonek za konających**. Gdy ktoś umierał, dzwonił nim, prosząc o modlitwę.

Najcenniejszym zabytkiem kościoła Mariackiego jest znajdujący się w prezbiterium **ołtarz Wita Stwosza**. To arcydzieło rzeźby gotyckiej. Sprowadzony z Norymbergi mistrz pracował nad nim 12 lat. Za ukończone w 1489 r. dzieło otrzymał 2808 florenów – była to wówczas ogromna suma, równa rocznemu budżetowi miasta Krakowa.

Najprawdopodobniej była to jednak tylko końcowa wypłata, a Stwosz zarobił na pracach jeszcze więcej. Olbrzymi ołtarz składa się z szafy, dwóch skrzydeł ją zamykających i dwóch skrzydeł nieruchomych. Scena główna przedstawia Zaśnięcie Marii Panny otoczonej przez apostołów. Na skrzydłach ołtarzowych umieszczono m.in. płaskorzeźbione sceny z życia Chrystusa i Maryi. Ołtarz do dziś zadziwia harmonią proporcji, realizmem przedstawienia postaci, niezwykłą dbałością o detale i nasyconą kolorystyką.

Informacje praktyczne

Kościół Mariacki podzielony jest na dwie części: dla osób pragnących skupić się na modlitwie i dla zwiedzających. Aby znaleźć się w tej drugiej i z bliska zobaczyć ołtarz Wita Stwosza, należy wykupić bilet w kasie przy placu Mariackim 7 i skorzystać z wejścia od strony tego placu. Do części dla wiernych wchodzi się bezpłatnie przez kruchnę od strony Rynku Głównego, jednak wyłącznie indywidualnie lub w grupach kilkuosobowych.

✉ Rynek Główny / plac Mariacki, tel.: 12 4220521

📍 www.mariacki.com

🕒 pn.–sb. 11.30–18.00, z wyjątkiem godzin, kiedy odprawiane są msze święte; nd. i święta 14.00–18.00

🎫 10 zł, ulg. 8 zł (seniorzy 65+), 5 zł (studenci, młodzież i dzieci)

! Od strony placu Mariackiego znajduje się wjazd dla zwiedzających (drewniana pochylnia obita dywanem; na wjeździe i zjeździe z pochylni jest próg ok. 5 cm).

Sukiennice

fot. arch. UMK

Gotycko-renesansowe Sukiennice to jeden z najważniejszych budynków na Rynku Głównym. Ich nazwa pochodzi od kramów, w których handlowano sukniem. Historia zabytku sięga czasów lokacji Krakowa: powstał w 2. poł. XIII w. Murowane gotyckie Sukiennice wzniesiono w czasach Kazimierza Wielkiego. Po pożarze w 1555 r. przy ich odbudowie pracowali włoscy artyści Santi Gucci i Giovanni Maria Padovano. To im gmach zawdzięcza elementy renesansowe oraz charakterystyczne maszkarony. Kolejne ważne zmiany w wyglądzie Sukiennic przyniosła 2. poł. XIX w. Odnowiono wówczas budynek i wyburzono liczne przylegające do niego budy i kramy.

Obecnie na parterze Sukiennic, tak jak przed wiekami, znajdują się **kramy**, w których można kupić przeróżne pamiątki. Z kolei piętro i podziemia budynku mieszczą muzea.

Na piętrze Sukiennic funkcjonuje **Galeria Sztuki Polskiej XIX w.**, oddział Mu-

zeum Narodowego w Krakowie. W czterech salach zostały wystawione obrazy i rzeźby takich artystów, jak malarze Marcello Bacciarelli, Jan Matejko, Henryk Siemiradzki, Aleksander Gierymski i rzeźbiarz Pius Weloński.

Muzeum znajduje się również pod Sukiennicami. Jest to istniejący od 2010 r. oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa – **Rynek Podziemny**. Zwiedzając je, turysta porusza się 4 m poniżej obecnej powierzchni placu. Ta swoista podróż w czasie daje możliwość poznania codziennego życia średniowiecznych krakowian. Zwiedzający dowie się, jak wyglądały dawne ulice, jakie towary można było kupić na rynku w XIV w. i dlaczego Kraków był tak ważnym punktem handlowym na mapie ówczesnej Europy. Można tu wejść na wagę, która pada ciężar w średniowiecznych jednostkach, oraz obejrzeć legendę o Kraku i smoku wawelskim w sali zabaw edukacyjnych.

Informacje praktyczne

✉ **Galeria Sztuki Polskiej XIX w.:** Rynek Główny 3, tel.: 12 4335400;

Podziemia Rynku: Rynek Główny 1, tel.: 12 4265060

📍 **Galeria Sztuki Polskiej XIX w.:** www.mnk.pl/oddzial/galeria-sztuki-polskiej;

Rynek Podziemny: <http://www.mhk.pl/oddzialy/rynek-podziemny>

🕒 **Galeria Sztuki Polskiej XIX w.:** wt.–sb. 10.00–18.00; nd. 10.00–16.00;

Podziemia Rynku: XI–III pn., śr.–nd. 10.00–20.00, wt. 10.00–16.00; IV–X pn. 10.00–20.00, wt. 10.00–16.00, śr.–nd. 10.00–22.00; nieczynne w 2. wtorek miesiąca

🎫 **Galeria Sztuki Polskiej XIX w.:** 20 zł, ulg. 15 zł, rodzinny 40 zł, grupowy ulg. 5 zł/os. (min. 15 osób), dzieci do 7 lat bezpł., dzieci, młodzież i studenci do 26 lat 1 zł, nd. wstęp bezpł.;

Podziemia Rynku: 19 zł, ulg. 16 zł, grupowy 15 zł/os., grupowy szkolny 10 zł/os., rodzinny 38 zł, sugerowana wcześniejsza rezerwacja biletów na stronie www.bilety.podziemiarnku.com; we wt. wstęp bezpł., ale konieczna jest rezerwacja darmowych biletów

! Na piętro i na taras można wjechać windą z przyciskami opisanymi w alfabecie Braille'a. W Galerii Sztuki Polskiej XIX w. nie ma progów ani ograniczeń, szklane drzwi oklejono specjalnymi ornamentami, a przy sklepie muzealnym znajduje się szatnia dla osób z dysfunkcją ruchu. Przy tarasie i znajdującej się tam kawiarni można znaleźć toaletę przystosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Podziemia Rynku również są przystosowane do potrzeb turystów poruszających się na wózkach inwalidzkich i niedowidzących.

Wieża Ratuszowa

W zachodniej części Rynku Głównego znajdował się kiedyś ratusz – siedziba władz miasta Krakowa. W 1817 r. ze względu na zły stan techniczny budynku Sejm Rzeczypospolitej Krakowskiej zde-

cydował o zburzeniu jego części. Dziś jedyną pozostałością po gmachu jest Wieża Ratuszowa – jeden z cenniejszych zabytków miasta. Pierwsze wzmianki o niej pochodzą z 1383 r. Wejścia do wieży strzegą

dwa kamienne lwy, a w późnogotyckim portalu wejściowym można zobaczyć herb Krakowa i godło Polski. Wewnątrz odkryto zespół XV-wiecznych gmerków, czyli „podpisów” kamieniarzy. Jest to

unikat na skalę europejską. Współcześnie Wieża Ratuszowa stanowi oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa. Ekspozycję tworzą pamiątki związane z historią miasta.

Informacje praktyczne

✉ Rynek Główny 1, tel.: 12 4264334, 4264175, 6192335

📍 www.mhk.pl/oddzialy/wieza-ratuszowa

🕒 IV–X codz. 10.30–18.00; od 7 III codz. 10.30–18.00; XI–XII codz. 11.00–17.00

👉 9 zł, ulg. 7 zł, grupowy 6 zł/os. (dorośli) i 5 zł/os. (ulg.), rodzinny 18 zł

! Ze względu na schody przed wejściem do wieży oraz w jej wnętrzu obiekt nie jest dostępny dla osób z dysfunkcją ruchu.

Kościół św. Wojciecha

Druga świątynia na Ryнку Głównym to stojący u wylotu ulicy Grodzkiej niewielki kościół św. Wojciecha. Powstał on w miejsku, gdzie, wg tradycji, kazania głosił sam św. Wojciech. Obecnie istniejąca murowana świątynia została wzniesiona ok. 1100 r. i jest jedną z najstarszych budow-

li w Krakowie. O jej romańskim pochodzeniu przypomina częściowo odsonięty mur z kostki kamiennej. W 1453 r. swoje płomienne kazania wygłaszał przed nim św. Jan Kapistran, który znany był m.in. z negatywnego stosunku do Żydów. Na początku XVII w. budowla uległa baroki-

zacji, a w kolejnym stuleciu powiększono ją o zakrystię oraz kaplicę bł. Wincentego Kadłubka.

Do kościoła wchodzi się przez późnobarokowy portal z 2. poł. XVIII w. We wnętrzu warto zwrócić uwagę na gotycki

krucyfiks z XV w. umieszczony nad wejściem do prezbiterium.

Drugi portal prowadzi dziś do podziemi. Widząc, na jakim poziomie się on znajduje, można sobie uświadomić, o ile podniósł się poziom rynku przez ostatnie tysiąc lat.

Informacje praktyczne

✉ Rynek Główny 2, tel.: 601321742

📍 wojciechnarynku.pl

🕒 codz. 10.00–18.00, nie należy zwiedzać kościoła w godzinach mszy świętych

👉 wstęp bezpł.

! Ze względu na niewielką niedogodność (stopień) warto udać się do kościoła z opiekunem.

Kościół i klasztor oo. Franciszkanów

Z Ryнку Głównego ulica Grodzka prowadzi na plac Wszystkich Świętych, z którego można zobaczyć kolejne ważne zabytki architektury sakralnej – z prawej strony kościół i klasztor oo. Franciszkanów, a z lewej kościół i klasztor oo. Dominikanów.

Franciszkanie zostali sprowadzeni do Krakowa w 1237 r., a niedługo później rozpoczęła się budowa ich kościoła. Wielkim dobrodziejem zakonu był książę Bolesław Wstydlawy. Po śmierci w 1279 r. spoczął właśnie we franciszkańskiej świątyni. Dziesięć lat wcześniej pochowano tam jego siostrę – **bł. Salomeę**.

W historii klasztoru krakowskich franciszkanów są też awanturnicze wątki. W 1289 r. ukrywał się tam przyszły król Polski Władysław Łokietek, uciekając przed innym pretendentem do tronu krakowskiego – Henrykiem IV Probussem. Wedle tradycji w refektarzu klasztoru młoda królowa Jadwiga Andegaweńska spotykała się potajemnie z Wilhelmem Habsburgiem, narzeczoną, z którego musiała zrezygnować, stając się władczynią Polski.

Na obecny wygląd kościoła św. Franciszka z Asyżu w dużej mierze wpłynął... pożar z 1850 r. Był to największy pożar w historii miasta. Podczas prac renowacyjnych po

Memento mori

W okresie Wielkiego Postu warto wybrać się na piątkową mszę świętą u franciszkanów w kaplicy Męki Pańskiej, aby zobaczyć procesję Arcybractwa Męki Pańskiej. Zostało ono założone w 1595 r. przez Marcina Szyszkowskiego, późniejszego biskupa krakowskiego. Tradycja mówi, iż król Władysław IV nadał Arcybractwu szczególny przywilej: w Wielki Czwartek mogło wykupić jednego więźnia skazanego na śmierć, ratując mu życie. Dziś Arcybractwo pełni funkcje reprezentacyjne. Podczas procesji wielkopiątkowej jego członkowie ubrani są w czarne kapy i kaptury z otworami w miejscu oczu. Wypowiadają słowa: *Memento mori* (Pamiętaj człowiecze na śmierć).

Witraż „Bóg Ojciec – Stań się”,
© Mrallen | Dreamstime.com

kataklizmie powstały zdobiące prezbiterium wspaniałe **polichromie i witraże** wg

Informacje praktyczne

✉ pl. Wszystkich Świętych 5, tel.: 12 4225376

🌐 www.franciszkańska.pl

🕒 pn.–sb. 10.00–16.00, nd. i święta 13.15–16.00

👉 wstęp bezpł.

! Mimo utrudnień (stopień), warto zajrzeć do tej pięknej bazyliki. Przy kościele działa sklep z artykułami religijnymi, tel.: 12 4232115 (czynny: pn.–pt. 10.00–18.00, sb. 9.00–15.00).

projektu **Stanisława Wyspiańskiego**. Dziełem tego wszechstronnego artysty jest również słynny **witraż „Bóg Ojciec – Stań się”** z 1904 r. Znajduje się nad głównym wejściem do kościoła – od strony Plant. W latach 1919–1922 z krakowskimi franciszkanami związany był **św. Maksymilian Kolbe**, o czym przypomina tablica umieszczona po wschodniej stronie świątyni.

Kościół Franciszkanów bardzo lubił odwiedzać **Karol Wojtyła**. Miał w nim nawet swoją ulubioną ławkę, oznaczoną obecnie specjalną tabliczką. Miejsce to znajduje się niedaleko wejścia głównego, po lewej stronie, patrząc od strony drzwi.

Warto zobaczyć także **krużganki klasztorne** z jedyną w swoim rodzaju **galerią portretów biskupów krakowskich**. Najstarszy z nich pochodzi z XV w. i przedstawia św. Stanisława. Aby dotrzeć do krużganków, należy przejść nawą główną do transeptu i skierować się w prawo, do jego południowego ramienia, gdzie znajduje się wejście.

Kościół i klasztor oo. Dominikanów

© Leonid Andronov | Fotolia

Po opuszczeniu kościoła Franciszkanów, przez plac Wszystkich Świętych i plac Dominikański można udać się pod kościół i klasztor oo. Dominikanów. Zakon ten sprowadził do miasta biskup **Iwo Odrowąż** w 1222 r. Pierwsza świątynia dominikańska w Krakowie została konsekrowana rok później. Kościół był wielokrotnie przebudowywany i rozbudowywany. Efektem prac z 1. poł. XVII w. są charakterystyczne **kaplice kopułowe**: Lubomirskich, Myszkowskich i Zbarskich. W 1999 r. kościół Dominikanów odwiedził papież Jan Paweł II.

Do wnętrza świątyni wchodzi się najczęściej przez kruchtę zamykającą budynek od zachodu. Przy niej, tuż przy rzeźbie Chrystusa na krzyżu, wisi jeden z krakowskich **dzwonków za konających**. Wzdłuż

Epitafium

Epitafium to ozdobna tablica ku czci zmarłego umieszczana w kościołach. Wspaniały zbiór epitafiów z różnych epok można zobaczyć na krużgankach klasztoru oo. Dominikanów. Atrakcją krużganków są również fragmenty XIII-wiecznej architektury klasztoru.

obu naw bocznych świątyni ciągną się szeregi kaplic. Szczególnie interesująca jest ta najbliższa prezbiterium w nawie południowej. To **kaplica Różańcowa** ze słynącym cudami obrazem Matki Boskiej, którego zasługą, wedle tradycji, miało być polskie zwycięstwo pod Chocimiem w 1621 r. W prezbiterium po lewej stronie

ołtarza warto obejrzeć **płytę upamiętniającą Filipa Kallimacha** – nauczyciela synów króla Kazimierza Jagiellończyka.

Obok niej znajduje się **płyta nagrobna księcia Leszka Czarnego**, a naprzeciwko **epitafium biskupa Iwona Odrowąża**.

Informacje praktyczne

✉ ul. Stolarska 12, tel.: 12 4231613

📍 krakow.dominikanie.pl

🕒 codz. 8.00–20.00, nie należy zwiedzać w trakcie mszy świętych

👉 wstęp bezpł.

! Przy wejściu do kościoła podjazd dla osób poruszających się na wózkach. Przy klasztorze działa **Katolickie Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Klika”** (tel.: 664971396, 664599053, 518674432; www.klikakrakow.pl).

Kościół św. św. Piotra i Pawła

fot. arch. UMK

Droga Królewska wiedzie dalej ulicą Grodzką w stronę Wawelu pod kościół św. św. Piotra i Pawła. Ta wspaniała barokowa świątynia powstała w 1. poł. XVII w. dzięki fundacjom kardynała Jerzego Radziwiłła oraz króla Zygmunta III Wazy. Konsekrowano ją w 1635 r. Kościół należał do zakonu jezuitów aż do jego kasaty w 1773 r. Później

świątynia miała różnych opiekunów, m.in. Komisję Edukacji Narodowej. Przez pewien czas pełniła funkcję kościoła garnizonowego, a nawet na sześć lat stała się cerkwią prawosławną. Na początku XX w. w kościele św. św. Piotra i Pawła wzięli ślub Emilia z Kaczorowskich oraz podoficer Karol Wojtyła – rodzice papieża Jana Pawła II.

Świątynię łatwo poznać dzięki charakterystycznemu ogrodzeniu z **posągami 12 apostołów**. Monumentalną fasadę kościoła zdobią m.in. figury św. Zygmunta i św. Władysława – patronów królów polskich: Zygmunta III Wazy oraz Władysława IV Wazy. Wnętrze świątyni jest ascetyczne i monumentalne. W nawie głównej obok wczesnobarokowej ambony warto zobaczyć pomnik senatora Wolnego Miasta

Krakowa Kajetana Florkiewicza. Wykonał go **Franciszek Wyspiański, ojciec Stanisława**. Naprzeciwko stoi marmurowy **posąg Piotra Skargi** – słynnego kaznodziei związanego z kościołem. W podziemiach pod prezbiterium znajduje się **Panteon Narodowy**. Jest to miejsce spoczynku osób zasłużonych dla polskiej kultury i nauki. W 2013 r. pochowano tam dramaturga **Śławomira Mrożka**.

Informacje praktyczne

✉ ul. Grodzka 52a, tel.: 12 3506365

📍 www.apostolowie.pl

🕒 pon.–pt. 9.00–17.00, sb. IV–X 9.00–13.00, XI–III 9.00–17.00, nd. i święta 13.30–17.30; pokazy Wąhadła Foucaulta czw. 10.00, 11.00 i 12.00

👉 wstęp bezpł.

! Brak udogodnień dla osób z niepełnosprawnością. Do Panteonu Narodowego prowadzą schody, co ogranicza możliwość zwiedzania go osobom z dysfunkcją ruchu.

Kościół św. Andrzeja

Z kościołem św. św. Piotra i Pawła sąsiaduje jedna z najstarszych świątyń w Krakowie – kościół św. Andrzeja, wraz z klasztorem Klarysek. Stanowi on wspaniały przykład **architektury romańskiej**. Dwuwieżowa świątynia została wzniesiona w latach 1079–1098, dzięki fundacji potężnego palatyna Sieciecha, który starał się przejąć rządy nad Polską. Zdaniem słynnego kronikarza Jana Długosza to jedyny kościół krakowski, który nie został zniszczony podczas najazdów tatarskich w XIII w. Tego rodzaju świątynie o masywnych murach i niewielkich oknach mogły pełnić funkcję obronną i w razie potrzeby stawały się miejscem schronienia dla okolicznej ludności.

Do kościoła wchodzi się przez portal od strony ulicy Grodzkiej. Wnętrze ma charakter barokowy, a wyposażenie w większości pochodzi z przełomu XVII i XVIII w. Do świątyni

© Drop of Light | Shutterstock

przylega klasztor Panien Klarysek sprowadzonych tutaj z miejscowości Skała w 1. poł. XIV w. W skarbcu klasztornym przechowy-

wane są cenne **figurki jasełkowe** z XIV stulecia, które ufundowała Elżbieta Łokietkówna, siostra króla Kazimierza Wielkiego.

Informacje praktyczne

Kościół św. Andrzeja, podobnie jak kościół św. św. Piotra i Pawła, podlega parafii Wszystkich Świętych.

✉ ul. Grodzka 54, tel.: 12 4221612

🕒 codz. 6.45 – 18.00, nie należy zwiedzać kościoła w trakcie mszy świętych

👉 wstęp bezpł.

! Brak udogodnień dla osób z niepełnosprawnością. Do kościoła prowadzą schody, bardzo kłopotliwe dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim. Mogą one wejść do świątyni tylko z pomocą dwóch silnych opiekunów.

Wawel

© Figurny Sergey | Stock.chroma.pl

Spod kościoła św. Andrzeja trasa spaceru wiedzie przez plac Marii Magdaleny i ulicę Kanoniczą prosto na Wawel. Wapienne wzgórze nad Wisłą, z zamkiem królewskim i katedrą biskupią, przez stulecia było **śiedzibą polskich władców** i sercem kraju.

Najstarsze ślady obecności człowieka na Wawelu pochodzą sprzed kilkudziesięciu

tysięcy lat. Już w IX w. wzgórze było zabudowane, a w końcu pierwszego tysiąclecia naszej ery stało się ośrodkiem władzy świeckiej i kościelnej. Na Wawelu mieszkał pierwszy król Polski – Bolesław Chrobry i jego następcy. Od 1320 r. większość polskich monarchów koronowała się w tutajszej katedrze, a po śmierci ich zwłoki skła-

dano w podziemiach świątyni. Całe stulecia Wawel pełnił funkcję centrum politycznego, religijnego i kulturalnego. W XIX w., kiedy Polska była pod zaborami, Wawel przypominał Polakom o czasach świetności Ojczyzny. Właśnie w XIX stuleciu zniszczone zostało tzw. miasteczko wawelskie na wzgórzu. W jego skład wchodziły m.in. średniowieczne **kościół św. Michała oraz św. Jerzego**. Obecnie na Wawelu warto odwiedzić przede wszystkim ekspozycje muzealne (**Muzeum Katedralne**, wystawy w **Zamku Królewskim**) i **katedrę**.

Na wzgórze można się dostać od strony północnej, idąc od ulic Kanoniczej i Podzamcze, oraz od strony południowej – z ulicy Bernardyńskiej.

Wejście od strony północnej jest dosyć strome i ma nierówną nawierzchnię. Droga prowadzi wzdłuż muru, w którym znajdują się cegły z nazwiskami ludzi, nazwami instytucji oraz miast. Są to **cegiełki wawelskie** upamiętniające darczyńców wspierających finansowo renowację Zamku Królewskiego w okresie międzywojennym. Następnie przechodzi się przez **Bramę Herbową**. Jej nazwa pochodzi od zdobiących konstrukcję herbów ziem wchodzących w skład Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Za bramą można zobaczyć **pomnik Tadeusza Kościuszki**. Wspinając się dalej, mija się **Bramę Wazów** powstałą po 1595 r. z inicjatywy króla Zyg-

Sarkofag Kazimierza Wielkiego,
© puchan | Shutterstock

munta III Wazy. Za nią po lewej stronie widać fasadę **katedry wawelskiej**, natomiast po prawej **pomnik Jana Pawła II**. Skracając za katedrą w lewo, dociera się do **Zamku Królewskiego**.

Decydując się na wejście na Wawel od strony ulicy Bernardyńskiej, mija się po drodze średniowieczną **Basztę Senator-ską**, zwaną też **Lubranką**. Na jej szczycie od maja 2015 r. na stałe powiewa polska flaga. Następnie przechodzi się przez **Bramę Bernardyńską** oraz obok **baszt Sandomierskiej i Złodziejskiej**. Droga ta jest nieco łagodniejsza, niemniej wymaga dużego wysiłku od osoby poruszającej się na wózku inwalidzkim.

Informacje praktyczne

Kasa biletowa znajduje się tuż za Bramą Herbową, po prawej stronie, gdy wchodzi się na wzgórze od strony ulicy Kanoniczej. Kolejne kasy umieszczono naprzeciwko katedry, w budynku dawnej wikarówki oraz w Centrum Promocji i Informacji w południowo-zachodnim narożniku wzgórza.

🕒 Wzgórze Wawelskie jest udostępnione dla zwiedzających codz. od godz. 6.00 do zmroku.

! Centrum Promocji i Informacji udostępnia wjazd dla wózków inwalidzkich od strony dziedzińca zewnętrznego. Toaleta dla osób z niepełnosprawnością znajduje się w południowej części budynku Centrum, obok kawiarni Pod Basztą. Po zgłoszeniu w Centrum Promocji i Informacji obsługa wyciąga podjazd przy wejściu do katedry.

Katedra wawelska

© Mariusz Prusaczyk | Stock.chroma.pl

Królewska katedra na Wawelu pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa i Męczennika i św. Wacława to trzecia świątynia katedralna istniejąca na Wzgórzu Wawelskim. Pierwsza katedra na Wawelu zwana była Chrobrowską. Pracę nad wzniesieniem świątyni rozpoczęto w 1020 r. Budowę drugiej katedry, tzw. Hermanowskiej, rozpoczęto za panowania księcia Władysława Hermana (1079–1102). To w tej świątyni w 1254 r. złożono relikwie św. Stanisława – biskupa krakowskiego, który zginął śmiercią męczeńską. W 1305 r. romańska katedra Hermanowska spłonęła. Budowę kolejnej świątyni zaczęto w 1320 r. W tym samym roku miała miejsce pierwsza poświadczona w dokumentach koronacja na Wawelu – królem został **Władysław Łokietek**, władca, który zjednoczył ziemie polskie. Budowę obecnej gotyckiej katedry zakończono za czasów panowania

jego syna, króla Kazimierza Wielkiego, w 1364 r. W XVI w. świątynia wzbogaciła się o nowe kaplice, w tym słynną renesansową **kaplicę Zygmuntowską** z charakterystyczną **złotą kopułą**. Przy jej budowie zatrudniony był zespół włoskich artystów na czele z **Bartolomeem Berreccim**, wybitnym architektem i rzeźbiarzem.

W czasach zaborów katedra, podobnie jak zamek, zaczęła podupadać, ale jednocześnie stała się celem pielgrzymek polskich patriotów oraz miejscem, gdzie organizowano uroczystości narodowe. W XIX i XX w. pochowano w niej tak zasłużonych dla kraju Polaków, m.in. **Tadeusza Kościuszkę**, **Adama Mickiewicza**, **Juliusza Słowackiego** i marszałka **Józefa Piłsudskiego**. Katedrę wielokrotnie odwiedzał **Karol Wojtyła**, który w 1946 r. odprawił tutaj swoją pierwszą mszę świętą, a potem powracał do świątyni już jako

papież w trakcie pielgrzymek do Polski.

W ostatnich latach, już w XXI w., w katedrze zaszły kolejne zmiany. W 2010 r. spoczęli tu **Lech i Maria Kaczyńscy** – para prezydencka, która zginęła w katastrofie lotniczej pod Smoleńskiem. Niedługo później patronem jednej z kaplic stał się najpierw błogostawiony, a obecnie święty Jan Paweł II. W 2016 r. wawelska świątynia stała się miejscem pochówku kardynała Franciszka Macharskiego.

Zwiedzanie katedry rozpoczyna się od wejścia znajdującego się po jej zachodniej stronie. Prowadzą do niego wysokie schody. Przy drzwiach na łańcuchach wiszą kości należące podobno do smoka wawelskiego. W rzeczywistości są to kości mamuta, wieloryba i nosorożca. W dawnych czasach wierzono, że kości tak dużych zwierząt zapewniają trwałość budynkowi, przy którym się znajdują. Legenda głosi, że gdyby upadły na ziemię, nastąpiłby koniec świata...

Niedaleko wejścia, po bokach nawy głównej stoją dwa królewskie sarkofagi. Po prawej stronie widać grobowiec **Władysława Jagiełły** – założyciela dynastii Jagiellonów, który pokonał Krzyżaków w bitwie pod Grunwaldem w 1410 r. Naprzeciwko znajduje się symboliczne miejsce pochówku jego syna – króla Polski i Węgier **Władysława Warneńczyka**, poległego w 1444 r. pod Warną.

W centralnej części nawy głównej usytuowana jest **konfesja św. Stanisława**. Pod baldachimem, w srebrnym relikwiarzu spoczywają tu szczątki jednego z głównych patronów Polski. Konfesja św. Stanisława zyskała miano „Ołtarza Ojczyzny”, ponieważ przy niej przez wieki modlono się o pomyślność Rzeczypospolitej oraz dziękowano za zwycięstwa polskich

wojsk. Tu także powracający z wojen władcy składali łupy. Jednym z nich był Władysław Jagiełło, który w 1411 r. zawiesił przy ołtarzu część zdobycznych krzyżackich chorągwi.

Obchodząc konfesję i idąc prosto, dojdzie się do prezbiterium, gdzie znajduje się **ołtarz główny** z ok. 1650 r. Po jego lewej stronie umieszczono drzwi prowadzące do północnego ramienia ambitu, czyli obejścia prezbiterium. W ambicie stoi najstarszy nagrobek królewski w katedrze wawelskiej: sarkofag **Władysława Łokietka**.

Naprzeciwko grobowca usytuowane jest przejście do zakrystii, skąd można wspiąć się **na Wieżę Zygmuntowską** (wejście biuletowane; uwaga, długie, strome schody są niedostępne dla osób z niepełnosprawnością ruchową). Tam właśnie wisi słynny

Konfesja św. Stanisława, fot. Mateusz Zaręba

Katedra, fragmenty kopuł kaplic Wazów i Zyguntowskiej, © jorisvo | Stock.chroma.pl

dzwon Zygmunt odlany w 1520 r. Waży on ponad 12 ton, a swoje imię zawdzięcza fundatorowi – królowi Zygmuntowi Staremu. Dźwięk Zygmunta można usłyszeć podczas świąt narodowych i kościelnych oraz nadzwyczajnych wydarzeń. Mówi się, że dzwon posiada moc spełniania życzeń – trzeba dotknąć jego serca, myśląc o swoim marzeniu.

W północnym ramieniu ambitu, niedaleko sarkofagu Władysława Łokietka, znajduje się XVIII-wieczny ołtarz Pana Jezusa Ukrzyżowanego. Umieszczony w nim **krzyż św. królowej Jadwigi** – krzyżyk z ok. 1380 r. – otaczany jest szczególnym kultem jako wizerunek słynący łaskami. Wedle legendy Chrystus przemówił z krzyża do modlącej się przed nim królowej. Pod krzyżykiem znajduje się niewielki relikwiarz z doczesnymi szczątkami św. Jadwigi Andegaweńskiej.

Dalej należy przejść kilka metrów prosto, a następnie skrócić w prawo. Tam, w południowym ramieniu ambitu, stoi sarkofag

króla **Kazimierza Wielkiego**. O tym ostatnim władcy z dynastii Piastów mówi się, że „zastał Polskę drewnianą, a zostawił mурowaną”. Kilka kroków dalej widać charakterystyczny biały sarkofag **królowej Jadwigi Andegaweńskiej**. W pobliżu znajduje się **kaplica Zyguntowska** zbudowana w latach 1519–1533 przez wspomniany wcześniej zespół włoskich artystów. Kaplica ta uważana jest za jeden z najwspanialszych zabytków renesansowych w Polsce.

Za kaplicą Zyguntowską turysta odnajdzie drzwi wyjściowe. Osoby pragnące wejść do dalszej części katedry muszą wykupić bilet w kasie naprzeciwko wejścia do świątyni.

Oprócz katedry warto również zwiedzić pobliskie **Muzeum Katedralne**, w którym można zobaczyć zabytki ze skarbca katedralnego. Jest wśród nich kopia włóczni św. Maurycego, którą na zjeździe w Gnieźnie w 1000 r. cesarz Otto podarował Bolesławowi Chrobremu.

Informacje praktyczne

✉ Wawel 3, tel.: 12 4293327, 6288228

📍 www.katedra-wawelska.pl

🕒 **katedra:** IV–X pn.–sb. 9.00–17.00, nd. 12.30–17.00; XI–III pn.–sb. 9.00–16.00, nd. i święta 12.30–16.00, nieczynne: 1 I, Wielki Czwartek, Wielki Piątek, Wielka Sobota, Dzień Zmartwychwstania Pańskiego, 1 XI, 24 i 25 XII

Muzeum Katedralne: IV–X pn.–sb. 9.00–17.00; XI–III pn.–sb. 9.00–16.00

👉 wstęp bezpłatny; bilety obowiązują tylko przy zwiedzaniu: Dzwonu Zygmunta, Grobów Królewskich, kaplic: Wazów, Potockich, Świętokrzyskiej i Zofii oraz Muzeum Katedralnego; turyści indywidualni: 12 zł, ulg. 7 zł; członkowie grup zorganizowanych: 11 zł, ulg. 6 zł

! Osoby jeżdżące na wózku inwalidzkim do katedry na Wawelu mogą się dostać po powiadomieniu obsługi, która wciąga wózek po stromych schodach prowadzących do świątyni lub rozkłada podjazd przy wejściu bocznym. Kolejną przeszkodą jest wysoki próg w drzwiach, a we wnętrzu przemieszczanie się utrudniają schody i wysokie pojedyncze stopnie. Osoby z dysfunkcją ruchu mogą zwiedzać parter katedry, ale tylko w towarzystwie silnego opiekuna.

Zamek Królewski

© Kataieva Svitlana | Stock.chroma.pl

Wzgórze wawelskie z silnie ufortyfikowanym grodem stało się siedzibą polskich władców w 1. poł. XI w. W XIV i XV stuleciu stopniowo wznoszono gotycki zamek. Niestety spłonął on w 1499 r. Zamek odbudowano w stylu renesansowym, tworząc rezydencję ze wspaniałym dziedzińcem arkadowym. W 1595 r. część gmachu

znów została strawiona przez ogień. Odbudowano go w stylu barokowym, jednak niedługo później, w 1609 r., król Zygmunt III Waza przeniósł się z dworem do Warszawy, a Kraków przestał w praktyce pełnić funkcję stolicy Polski.

Kolejne dekady nie były szczęśliwe dla zamku. Poważnie zniszczyli go Szwedzi,

Głowy wawelskie

Zwiedzając zamek na Wzgórzu Wawelskim, nie sposób pominąć Sali Poselskiej. Znajduje się ona na II piętrze, w południowo-wschodnim narożniku. Na szczególną uwagę zasługuje jej strop. Niegdyś zdobiły go 194 drewniane polichromowane ludzkie głowy, powstałe między 1535 a 1540 r. Obecnie można zobaczyć tylko 30 takich rzeźb. Spośród nich wyróżnia się głowa kobiety z zawiązanymi ustami. Wiąże się z nią jedna z wawelskich legend:

Pewnego dnia na rynku w Krakowie odbywał się targ. Zjechali na niego kupcy z różnymi pięknymi towarami. Wśród nich był Błażej sprzedający wspaniałe ozdoby do strojów i pasy. Niestety targ przyciągał nie tylko kupców, ale i złodziejaszków. Jeden z nich, wykorzystując nieuwagę Błażeja, porwał pas z jego kramu i zaczął uciekać, ile sił w nogach. Kiedy hultaj spostrzegł, że nie zdoła umknąć, postanowił pozbyć się łupu. Wyrzucony przez niego pas znalazła uboga wdowa o imieniu Ofka, która podniosła go z ziemi. Chwilę później została zatrzymana i uznana za złodziejkę.

Zaprowadzono ją pod sąd do króla Zygmunta Augusta. Ofka próbowała tłumaczyć, że pas znalazła na ziemi, jednak nikt z obecnych nie chciał potwierdzić jej słów. Zrozpaczona kobieta poprosiła drewniane głowy na stropie, aby poświadczyły, że mówi prawdę. Po chwili wszyscy usłyszeli słowa: *Rex Auguste, iudica iuste* (Królu Auguste, sądz sprawiedliwie). Król uniewinnił wdowę. Po jakimś czasie odnaleziono prawdziwego złodzieja i ludzi, którzy potwierdzili, że Ofka znalazła pas na ziemi. Cała historia skończyła się szczęśliwie, ale odtąd drewniana głowa, która przemówiła, ma na ustach opaskę. Chyba po to, aby już więcej głosu nie zabierała.

Dziedziniec Zamku Królewskiego,
© linfernum | Stock.chroma.pl

najpierw w czasach tzw. potopu (1655–1657), a następnie w trakcie III wojny północnej, podczas której w 1702 r. zajęli Kraków. Zaproszony przez nich ogień doprowadził do największego pożaru w historii Wawelu. Wieki XVII i XVIII przyniosły stopniowy spadek znaczenia Wawelu, mimo że w krakowskiej katedrze wciąż koronowano królów Polski, a w jej podziemiach składano szczątki zmarłych władców.

W czasie zaborów Austriacy przekształcili zamek w koszary, przez co stan zabytku jeszcze się pogorszył. Dopiero w 1905 r. cesarz Franciszek Józef I zgodził się, aby wojsko opuściło wzgórze. Przystąpiono wówczas do odbudowy rezydencji. Prace, także archeologiczne, trwały nawet podczas I wojny światowej i po jej zakończeniu. W okresie międzywojennym zamek pełnił funkcję oficjalnej rezydencji prezydenta Polski, a w 1930 r. powołano Muzeum Wawelskie jako oddział Państwowych Zbiorów Sztuki. Wybuch II wojny światowej spowodował, że wiele cennych muzealiów ewakuowano aż do Kanady. Wawel na kilka lat stał się siedzibą generalnego gubernatora Hansa Franka.

Po zakończeniu działań wojennych swoją działalność wznowiły Kierownictwo Odbudowy Zamku Królewskiego oraz Pań-

stwowe Zbiory Sztuki, a muzeum w Zamku Królewskim znów zaczęło funkcjonować.

Na dziedzińcu Zamku Królewskiego wchodzi się przez **Bramę Berrecciego**, na której można dostrzec łaciński napis: *Si Deus nobiscum quis contra nos* (Jeśli Bóg z nami, któż przeciw nam). Wspaniały **dziedziniec arkadowy** warto obejść dookoła, zwracając uwagę na renesansowe krużganki i charakterystyczne zakończenia rynien, zwane rzygaczami. Niektórzy wierzą, że pod północno-zachodnim narożnikiem zamku znajduje się **czakram** – kamień mający niezwykłą moc. Czasem można spotkać ludzi opierających się o ściany tej części gmachu. Uważają oni, że dzięki temu mogą wchłoniąć choć część energii, którą emituje tajemniczy głaz.

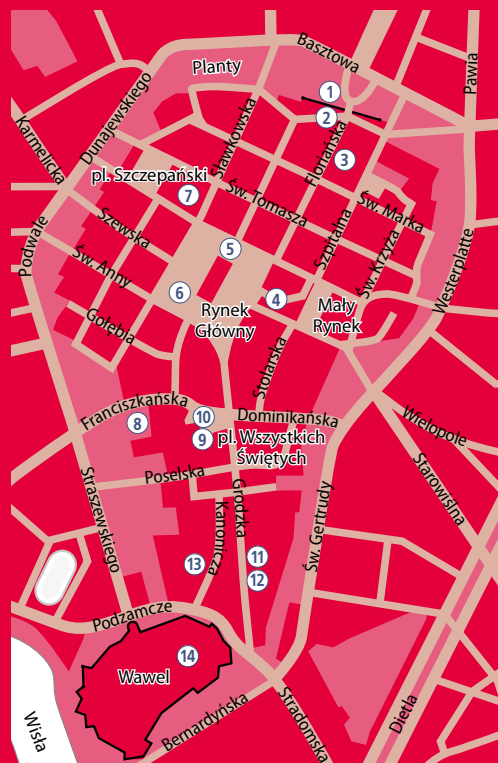
We wnętrzu zamku i w innych miejscach na Wzgórzu Wawelskim można obecnie zwiedzać zróżnicowane tematycznie ekspozycje muzealne. Są to: „Reprezentacyjne komnaty królewskie”, „Prywatne apartamenty królewskie”, „Skarbiec koronny i zbrojownia”, „Sztuka Wschodu”, „Wawel zaginiony”. Udostępnione do zwiedzania są też Smocza Jama, Baszta Sandomierska oraz „Budowle i ogrody Wawelu”.

Informacje praktyczne

- ✉ Wawel 5, tel.: 12 4225155 (Centrala Zamku Królewskiego na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki), 4225155 wew. 219 (informacja turystyczna), 12 4221697 (rezerwacja zwiedzania i usług przewodnickich)
- 📍 www.wawel.krakow.pl
- 🕒 Wzgórze Wawelskie: codz. od 6.00 do zmroku; dziedziniec arkadowy zamykany pół godziny przed zamknięciem bram wzgórze
- 👉 różne w zależności od ekspozycji; Prywatne Apartamenty Królewskie – zwiedzanie tylko z przewodnikiem, usługa w cenie biletu
- ! Wystawa całkowicie dostępna dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich to sezonowa trasa „Budowle i ogrody Wawelu”. Aby obejrzeć wystawę „Wawel zaginiony”, należy pokonać 3 schody. Na prośbę Zwiedzającego obsługę uruchamia windę, która dowozi do komnat reprezentacyjnych. Aby dotrzeć do windy, należy jednak pokonać kilka schodów.

Droga Królewska dla turysty z niepełnosprawnością

- 1 Barbakan i mury obronne
- 2 ulica Floriańska
- 3 Dom Matejki
- 4 kościół Mariacki
- 5 Sukiennice
- 6 Wieża Ratuszowa
- 7 plac Szczepański
- 8 zespół klasztorny oo. Franciszkanów
- 9 Pawilon Wyspiańskiego
- 10 plac Wszystkich Świętych
- 11 kościół św. św. Piotra i Pawła
- 12 kościół św. Andrzeja
- 13 Pałac Biskupa Erazma Ciołka
- 14 Wzgórze Wawelskie

W ostatnich latach władze Krakowa poczyniły starania, aby miasto stało się bardziej przyjazne dla osób z niepełnosprawnością. W ramach tych działań w różnych miejscach w centrum Krakowa stanęły makiety prezentujące zabytki znajdujące się na Drodze Królewskiej w ich obecnej formie lub tak, jak wyglądały w przeszłości. Modele są częścią nowej atrakcji Krakowa: projektu **Droga Królewska dla turysty z niepełnosprawnością**, adresowanego do osób z niepełnosprawnością narządów wzroku oraz ruchu. Zrealizował go Urząd Miasta Krakowa w latach 2008–2010 w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego. Był on finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Makiety zostały zaprojektowane i wykonane przez rzeźbiarza Karola Badyń, profesora krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych. Modele zabytków zrobiono z brązu i umieszczono na postumentach z czarnego granitu. Postumenty są ukształtowane w taki sposób, aby umożliwić osobom z niepełnosprawnością ruchową podjazd na wózkach. Makiety zostały opisane w języku polskim i angielskim, także za pomocą alfabetu Braille'a.

Makieta Barbakanu i murów obronnych, fot. Joanna Gorlach

Makieta na pl. Szczepańskim, fot. Joanna Gorlach

Makieta ratusza, fot. Joanna Gorlach

Makieta kościoła św. św. Piotra i Pawła, ul. Grodzka, fot. Joanna Gorlach

Droga Królewska dla turysty z niepełnosprawnością składa się z 12 makiet. Pierwsza z nich znajduje się przy zachowanym fragmencie murów miejskich, w pobliżu Bramy Floriańskiej. Model prezentuje **Barbakan i część murów obronnych**, które chroniły Kraków przez setki lat.

Po drugiej stronie Bramy Floriańskiej, już przy ulicy Floriańskiej, zobaczyć można drugą z makiet. Przedstawia ona Stare Miasto i **przebieg Drogi Królewskiej** z jej najważniejszymi zabytkami.

Trzecią makietę umieszczono na **fasadzie Domu Jana Matejki** przy ulicy Floriańskiej, w którym obecnie mieści się muzeum słynnego malarza. Przedstawiono na niej twarz autora „Bitwy pod Grunwaldem” i „Hołdu pruskiego”.

Makieta kościoła Mariackiego, fot. Joanna Gorlach

Kolejna makietę na trasie prezentuje **kościół Mariacki**. Ustawiono ją na placu Mariackim w pobliżu kasy biletowej. Patrząc na model świątyni, można wsłuchać się w dźwięk granego co godzinę hejnału...

Nie opuszczając Rynku Głównego, zwiedzający mają możliwość obejrzenia następnych dwóch makiet. Pierwsza z nich znajduje się przed Sukiennicami od strony ulicy św. Jana i prezentuje **Sukiennice** w ich obecnej formie. Drugą ustawiono pod Wieżą Ratuszową. Przedstawia nie tylko samą wieżę, ale i dawny **ratusz**, rozebrany w XIX w.

Odchodząca od rynku na zachód ulica Szczepańska prowadzi do placu o tej samej nazwie. W jego południowo-wschodniej części można zobaczyć makietę, która przedstawia nieistniejący już gotycki **kościół św. Szczepana**. To od tej świątyni pochodzi obecna nazwa miejsca. Budynek został rozebrany na początku XIX stulecia.

Następną makietę wykorzystano do pokazania **zespołu klasztorного oo. Franciszkanów**. Zamontowano ją w pobliżu wejścia do kościoła od strony Plant, model zabytku można więc obejrzeć np. w trakcie spaceru pod Okno Papieskie przy ulicy Franciszkańskiej 3.

Nie jest to jedyny model odwołujący się do franciszkańskiej świątyni. W pobliskim Pawilonie Wyspiańskiego znajduje się makietę przedstawiająca **witraż „Bóg Ojciec – Stań się”**, który w oryginale można podziwiać właśnie u krakowskich franciszkanów. Witraż został zaprojektowany przez samego Stanisława Wyspiańskiego.

W pobliżu, na placu Wszystkich Świętych, ustawiono makietę **kościół Wszystkich Świętych** zburzonego w czasach

Makieta Wawelu, fot. Joanna Gorlach

Wolnego Miasta Krakowa (1815–1846). Pamiątką po świątyni jest dzisiejsza nazwa placu.

Dwie kolejne makietę na Drodze Królewskiej dla turysty z niepełnosprawnością umieszczono przy ulicy Grodzkiej. Pierwsza prezentuje jezuicki **kościół św. św. Piotra i Pawła**, przed którym ją ustawiono. Druga to **model romańskiego okna z kościoła św. Andrzeja**. Ustawiono ją przy murze tej świątyni.

Przechodząc przez plac św. Marii Magdaleny, dochodzi się do ulicy Kanoniczej. Pod numerem 17 mieści się oddział Muzeum Narodowego – **Pałac Biskupa Erazma Ciołka**. W jego sieni znajduje się makietę pokazującą, jak budynek ten wyglądał na początku XVII w.

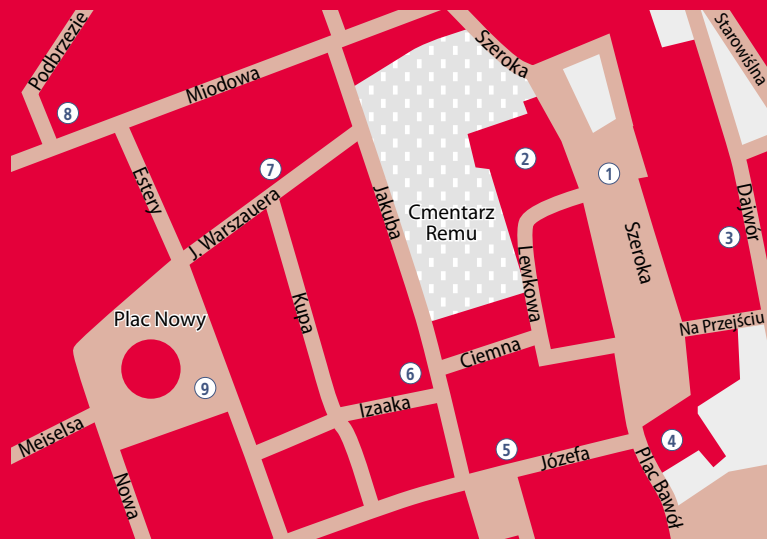
Poza trasą

W Krakowie jest jeszcze jedna ciekawa makietę. Znajduje się ona w północnej części placu Matejki i przedstawia jego zabudowę z przełomu XIX i XX stulecia. Makietę ma opis w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej; nie zabrakło także informacji w alfabecie Braille'a.

Ostatnim punktem trasy jest Wawel. Niedaleko Centrum Promocji i Informacji w południowo-zachodniej części **Wzgórza Wawelskiego** umieszczono makietę przedstawiającą jego obecną zabudowę. Można tu zobaczyć katedrę, Zamek Królewski i konny pomnik Kościuszki.

Trasa zabytków żydowskich

- 1 ulica Szeroka
- 2 synagoga i cmentarz Remu
- 3 synagoga Poppera
- 4 synagoga Stara
- 5 synagoga Wysoka
- 6 synagoga Izaaka
- 7 synagoga Kupa
- 8 synagoga Postępową (Tempel)
- 9 plac Nowy

W Krakowie przez wieki mieszkali przedstawiciele różnych mniejszości narodowych i religijnych. Szczególną rolę w historii miasta odegrali Żydzi. Ślady ich obecności można znaleźć na terenie Starego Miasta, Podgórze, a przede wszystkim **Kazimierza**. To tam zachował się unikatowy w skali światowej zespół urbanistyczny dawnego miasta żydowskiego.

Kazimierz od XIV do przełomu XVIII i XIX w. był osobnym miastem, a jego północno-wschodnią część zamieszkiwali Żydzi. Król Jan Olbracht przeniósł tam wyznawców judaizmu z Krakowa w 1495 r., po tym jak oskarżono ich o spowodowanie wielkiego pożaru, który miał miejsce rok wcześniej. Nie znaczy to, że na Kazimierzu Żydzi nie mieszkali wcześniej. *Oppidum Iudaeorum*, czyli „**miasto żydowskie**”, obejmowało teren między obecnymi ulicami Miodową, Starowiślną, św. Wawrzyńca, Wąską, Józefa i Nową. Jego mieszkańcy przez setki lat trudnili się handlem i rzemiosłem. Po upadku I Rzeczypospolitej władze austriackie zlikwidowały dzielnicę żydowską, która wraz z resztą Kazimierza znalazła się w granicach miasta Krakowa. Kazimierz w dalszym ciągu pozostawał jednak ważnym ośrodkiem kultury żydowskiej.

W 1939 r. w Krakowie żyło ponad 60 tys. Żydów, co stanowiło ok. ¼ wszystkich jego mieszkańców. Wybuch II wojny światowej okazał się dla nich początkiem gehenny. Niemcy od razu po zajęciu miasta rozpoczęli wprowadzanie przepisów uderzających w ludność żydowską. Jednym z nich było zarządzenie gubernatora dystryktu krakowskiego z 3 marca 1941 r. mówiące o utworzeniu **getta na Podgórzu** i przesiedleniu do niego krakowskich Żydów. Likwidacja getta w marcu 1943 r. spowodowała śmierć tysięcy jego mieszkańców. Niewiele doczekało końca wojny. Okres 1939–1945 przyniósł także dewastację wielu zabytków kultury żydowskiej, w szczególności synagog. Obecnie Gmina Wyznaniowa Żydowska w Krakowie liczy ok. 140 osób.

Spacer rozpoczynający się w samym centrum dawnego *Oppidum Iudaeorum*, czyli na ulicy Szerokiej, a kończący się na placu Nowym, pozwoli odwiedzić najważniejsze krakowskie synagogi i kirkuty.

Synagoga Stara,
© Jola Wojcicka | Fotolia

Synagoga Stara,
© Mrallen | Dreamstime.com

Synagoga Tempel,
© Kamell | Dreamstime.com

W „mieście żydowskim”,
fot. Joanna Gorlach

Ulica Szeroka

© Agnieszka Kantaruk | Dreamstime.com

Ulica Szeroka, niegdyś zwana ulicą Wielką, była najważniejszą ulicą „miasta żydowskiego”. Współcześnie także tętni życiem, a co roku latem odbywają się na niej finałowe koncerty Festiwalu Kultury Żydowskiej.

Od północy ulicę zamyka dawny **pałac Landauów** z ceglano-kamienną fasadą. Powstał w końcu XVIII stulecia poprzez połączenie trzech mniejszych budynków.

Niedaleko, pod numerem 6, wznosi się **Wielka Mykwa** – żydowska łaźnia rytualna. Pierwsza łaźnia istniała w tym miejscu już w XVI w. W kronikach gminy żydowskiej zachowała się informacja, że w 1567 r. w mykwie utopiło się 10 kobiet, pod którymi zapadła się podłoga. Budynek został odrestaurowany po zniszczeniach z czasów II wojny światowej,

a obecnie mieści hotel i restaurację.

W pobliżu dostrzec można niewielki skwer otoczony niskim ogrodzeniem. W tym miejscu znajdował się **pierwszy cmentarz żydowski (kirkut)** na terenie *Oppidum Iudaeorum*. Zmarłych grzebano tu do połowy XVI w. Umieszczony przy skwerze kamień upamiętnia Żydów z Krakowa zamordowanych podczas II wojny światowej.

W budynku przy Szerokiej 14 w 1872 r. urodziła się **Helena Rubinstein**, znana jako „królowa kosmetyków”. Uważana za jedną z najbogatszych kobiet w historii światowego biznesu, dorobiła się dzięki założonej przez siebie firmie kosmetycznej. Jej produkty podbiły Australię, a potem również Europę i Amerykę.

Informacje praktyczne

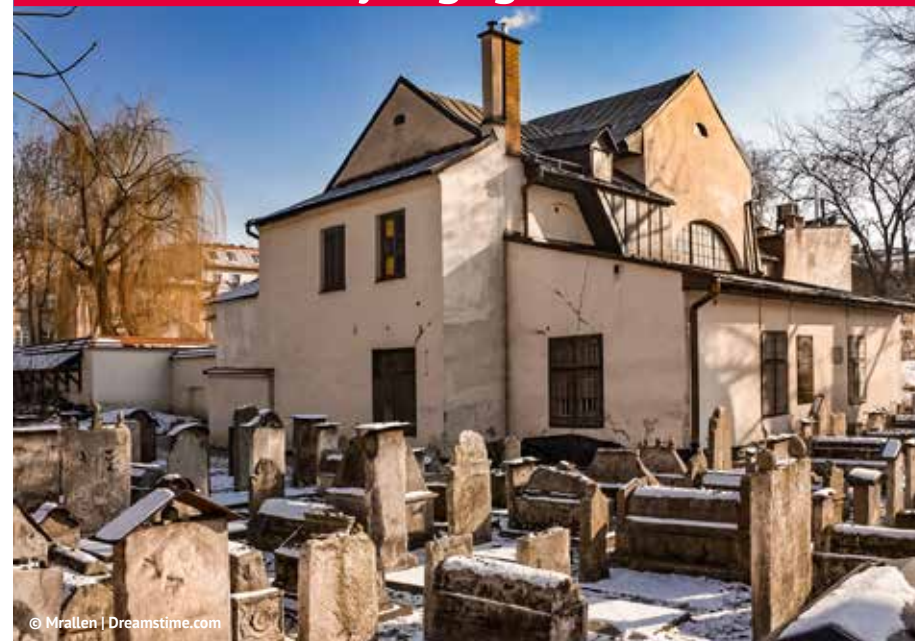
! Częściowo brukowana nawierzchnia.

Nowy cmentarz żydowski

Ulicami Szeroką i Miodową można dojść do tzw. nowego cmentarza żydowskiego. Po drodze przechodzi się pod przepustem drogowym z ok. 1855 r. (pierwotnie był to nasyp linii kolejowej austriackiej Cesarsko-Królewskiej Wschodniej Kolei Państwowej).

Kirkut został założony w 1800 r. i zajmuje obecnie 19 ha. Do dziś jest to czynny cmentarz żydowski. Tuż za bramą zwraca uwagę wysoki czworoboczny pomnik zwieńczony blokiem czarnego marmuru z przedstawieniem siedmioramiennego świecznika. Monument upamiętnia Żydów zamordowanych przez hitlerowców podczas II wojny światowej. Na cmentarzu spoczywają m.in. Jonatan Warszauer – XIX-wieczny lekarz znany z pomagania ubogim, ceniony malarz Maurycy Gottlieb i wiceprezydent Krakowa Józef Sare. Niestety, część nagrobków znajduje się w ciasnych alejach, trudno dostępnych dla turystów poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Synagoga i cmentarz Remu

© Mrallen | Dreamstime.com

Naprzeciwko dawnego cmentarza żydowskiego na ulicy Szerokiej znajduje się synagoga Remu. Powstała na początku lat 50. XVI w. jako druga z kazimierskich bożnic.

Ufundował ją Izrael ben Józef, którego syn, **Mojżesz Isserles**, był filozofem i rektorem krakowskiej uczelni rabinackiej. Mojżesza Isserlesa znano jako rabiego Moses-Re-

Cmentarz Remu, fot. Joanna Gorlach

mu, stąd nazwa bożnicy. Współczesny kształt synagoga uzyskała dzięki restauracji z 1829 r. Podczas II wojny światowej Niemcy wykorzystywali ją jako magazyn worków na zwłoki i sprzętu pożarniczego. Obecnie Remu jest **synagogą czynną** i regularnie odprawiane są w niej nabożeństwa. W 1969 r. bożnicę odwiedził kardynał **Karol Wojtyła**.

Na dziedziniec synagogi wchodzi się przez charakterystyczną bramę. W sali modlitewnej znajduje się prostokątna **bima** otoczona ażurową, kutą w żelazie kratą. Na ścianie wschodniej usytuowano renesansowy **aron ha-kodesz**, a po lewej stronie znajduje się metalowa szafka na

wieczne światło – tzw. *ner tamid* – z hebrajską inskrypcją „Wieczne światło za duszę błogostawionej pamięci Remu”. W pobliżu umieszczono tablicę przypominającą, że w tym miejscu modlił się często rabin Mojżesz Isserles.

Tuż przy synagodze rozciąga się **cmentarz żydowski**, na którym zmarłych grzebano od 2. poł. XVI do końca XVIII w. Podczas II wojny światowej Niemcy rozebrali mur cmentarny, zniszczyli mnóstwo grobów, a na zdewastowanym terenie powstało dzikie wysypisko śmieci. Ocalało tylko kilkanaście nagrobków. Cmentarz uporządkowano pod koniec lat 50. XX w.

Blisko zachodniego muru synagogi można odnaleźć ogrodzone groby **rodziny Mojżesza Isserlesa**. Największy z nich jest miejscem pochówku samego **rabina Remu**, uważanego za cudotwórcę. Do dziś grób rabina odwiedzają Żydzi z całego świata, kładąc na nim karteczki z prośbami. W tej części cmentarza spoczywa także **Izaak Jakubowicz**, fundator synagogi Izaaka (2. sektor, 1. rząd, 32. nagrobek).

Nakrycie głowy

Mężczyźni przed wejściem do synagogi i na teren cmentarza żydowskiego powinni włożyć nakrycie głowy.

Informacje praktyczne

✉ ul. Szeroka 40, tel.: 12 4295735

📧 krakow.jewish.org.pl

🕒 sezon letni pn.–pt., nd. 9.00–18.00, sezon zimowy pn.–pt., nd. 9.00–16.00. W piątki, ze względu na Szabat, synagoga może zostać zamknięta do dwóch godzin wcześniej. Jest niedostępna dla zwiedzających podczas świąt żydowskich.

🎫 10 zł, ulg. 5 zł

! Aby dostać się do synagogi, trzeba pokonać szeroki próg na zewnątrz, a następnie trzy stopnie w środku budynku. Jest dostępna pochylnia dla osób poruszających się na wózku. Dość wąsko. W przejściu na cmentarz jest wysoki próg. Na miejscu można wypożyczyć jarmutki.

Synagoga Poppera

fot. Agnieszka Perc

Przy ulicy Szerokiej 16 znajduje się niegdyś najmniejsza z kazimierskich bożnic, zwana synagogą Małą, Poppera lub Bociana. Od ulicy oddziela ją niewielki dziedziniec. Synagoga została zbudowana w 1620 r. dzięki prywatnej fundacji bogatego kupca Wolfa Poppera, zwanego Bocianem. Gmach z potężnymi skarpami przylegał od wschodu do muru miejskiego Kazimierza. W 1965 r. synagoga zniszczona podczas II wojny światowej została wyremontowana i przekształcona w pracownię plastyczną Staromiejskiego Centrum Kultury Młodzieży, które funkcjonowało tu przez

ponad 50 lat. Obecnie w budynku mieści się księgarnia wydawnictwa Austeria zajmującego się publikowaniem tekstów powiązanych z kulturą Żydowską.

Brama przed synagogą Poppera, fot. Joanna Gorlach

Informacje praktyczne

✉ ul. Szeroka 16, tel.: 12 4306889

📧 austeria.pl

🕒 IX–V pn.–czw. 10.00–18.00, pt.–nd. 10.00–19.00; VI–VIII pn.–czw. 10.00–18.00, pt.–nd. 10.00–20.00

🎫 4 zł, ulg. 2 zł (studenci i seniorzy)

! Aby wejść do synagogi, trzeba pokonać jeden stopień w bramie i przy wejściu.

Synagoga Stara

© Jola Wojcicka | Fotolia

Od południa ulicę Szeroką zamyka synagoga Stara. Jest to najstarsza z synagog istniejących w Polsce i jeden z najważniejszych zabytków kultury żydowskiej w Krakowie. Pierwotny budynek powstał prawdopodobnie na początku XV w. Legenda mówi, że zgodę na jego wzniesienie wydał sam król Kazimierz Wielki. Synagoga przylegała do muru miasta Kazimierz, współcześnie zrekonstruowanego. Po pożarze w 2. poł. XVI w. została odbudowana w stylu renesansowym, a w kolejnych stuleciach stopniowo ją rozbudowywano.

Przez wieki była to najważniejsza synagoga w mieście Kazimierz. Na jej dziedzińcu odbywały się śluby, ogłoszono rozporządzenia królów i wojewodów. W 1794 r. **Tadeusz Kościuszko** w bożnicy

Starej nawoływał Żydów do poparcia powstania antyrosyjskiego. Z kolei podczas Wiosny Ludów przemawiał tu słynny rabin **Beer (Ber) Meisels**. Synagoga była też odwiedzana przez znane osobistości, takie jak austriacki arcyksiążę **Rudolf Habsburg** w 1887 r. i prezydent Polski **Ignacy Mościcki** w 1927 r.

Po wybuchu II wojny światowej Niemcy przekształcili bożnicę w magazyn. W latach 50. XX w. zrujnowaną synagogę odbudowano, a Gmina Wyznaniowa Żydowska przekazała ją w użytkowanie **Muzeum Historycznemu Miasta Krakowa**. Współcześnie mieści się tu oddział tego muzeum poświęcony kulturze i historii Żydów w Polsce. W jednej z trzech sal można obejrzeć elementy wyposażenia synagogi, takie jak aron ha-kodesz czy bima – po-

dium z pulpitem. Ekspozycja prezentuje też zabytki rzemiosła artystycznego związane z religią i obyczajami Żydów.

Przed Starą Synagogą, na miejscu, gdzie w 1943 r. Niemcy rozstrzelali 30 osób, stoi **pomnik** upamiętniający to wydarzenie.

Informacje praktyczne

✉ ul. Szeroka 24, tel.: 12 4220962, 4310545

📍 www.mhk.pl/oddzialy/stara-synagoga

🕒 IV–X pn. 10.00–14.00, wt.–nd. 9.00–17.00; XI–III pn. 10.00–14.00, wt.–czw., sb.–nd. 9.00–16.00, pt. 10.00–17.00

👉 11 zł, ulg. 9 zł, grupowy 9 zł/os. (dorośli) i 8 zł/os. (szkolny), rodzinny 22 zł; osobom z niepełnosprawnością przysługują bilety ulgowe

! Przed synagogą znajduje się kilka szerokich, dość niskich stopni. W pokonaniu schodków w bożnicy pomaga personel placówki, jednak wskazana jest obecność opiekuna. W muzeum organizowane są zajęcia dla osób niewidomych i niesłyszących.

Synagoga Wysoka

fot. Agnieszka Perc

Ulicami Bartosza i Józefa dociera się do synagogi Wysokiej. Bożnica powstała w 2. poł. XVI w. Ponieważ znajdowała się między żydowską a chrześcijańską częścią Kazimierza, podczas potencjalnych zamieszek antyżydowskich była narażona na atak. Ze względów bezpieczeństwa

salę modlitw umieszczono więc na piętrze i do tej lokalizacji nawiązuje nazwa bożnicy. Podczas II wojny światowej budynek został zdewastowany, a jego wyposażenie wywieziono w różnych kierunkach. W okresie powojennym przez wiele lat zarządzała nim Pracownia Konserwacji

Zabytków. Współcześnie organizowane są tu wystawy. Na parterze działa **księgarnia**, w której można kupić książki poświęcone historii i kulturze żydowskiej.

Informacje praktyczne

✉ ul. Józefa 38, tel.: 12 4306889

🕒 IV–X pn.–czw. 9.30–19.00, pt.–sb. 9.30–20.00; XI–III pn.–sb. 9.30–18.00

🎫 12 zł, ulg. 9 zł

! Przy wejściu do księgarni są schody (cztery stopnie). Pomieszczenia dawnej synagogi znajdują się na pierwszym piętrze, nie ma windy dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Synagoga Izaaka

Ulice Józefa, Jakuba i Izaaka prowadzą do barokowej synagogi Izaaka (Ajzyka). Jest to **największa z synagog** na terenie dawnego miasta Kazimierz. Została ufundowana w 1638 r. przez kupca Izaaka Jakubowicza, seniora gminy żydowskiej. Główne wejście od XIX w. znajduje się po stronie zachodniej. Przy nim dobudowano dwubiegunowe schody z balustradami i gankiem arkadowym. Dzięki pracom restauracyjnym przeprowadzonym w końcu XX w. synagoga znów zachwyca polichromiami z XVII stulecia. Składają się na nie teksty modlitw oraz nazwiska fundatorów. Bożnica została na powrót przystosowana do celów kulturowych, a w jednym z pomieszczeń działa **sklep z produktami koszernymi**.

Jak reb Ajzyk wybudował synagogę

Jedna z legend dotyczących synagogi Izaaka tłumaczy, w jaki sposób jej fundator zdobył pieniądze, dzięki którym mógł wznieść tak wspaniały budynek. Podobno był on ubogim człowiekiem żyjącym niezwykle skromnie. Pewnej nocy we śnie usłyszał tajemniczy głos mówiący, że dobrze byłoby się wybrać do Pragi, gdzie pod mostem zakopany jest wielki skarb. Izaakowi udało się pojechać do stolicy Czech, ale kiedy dotarł do mostu, okazało się, że jest on otoczony przez żołnierzy. Żyd z Kazimierza opowiedział jednemu z wojaków o swoim śnie. Żołnierz wyśmiał go, opowiadając, że on z kolei miał sen, iż pewien Ajzyk spod Krakowa ma pod piecem ukryty skarb. Legenda mówi, że Jakubowicz wrócił do swojego domu, rozebrał piec i rzeczywiście znalazł pod nim skarb, dzięki któremu wybudował wielką synagogę.

Informacje praktyczne

✉ ul. Kupa 18 / ul. Jakuba 25, tel.: 12 4302222

🕒 IV–X nd.–czw. 8.30–20.00, pt. 8.30–15.00; XI–III nd.–czw. 8.30–18.00, pt. 8.30–15.00

🎫 10 zł, ulg. 5 zł

! Mimo utrudnień (stopień) warto zwiedzić synagogę z opiekunem.

Synagoga Kupa

Ulicą Kupa można dojść do synagogi Kupa. Jej budowę ukończono prawdopodobnie w latach 40. XVII w. Była to ostatnia bożnica powstała na terenie „miasta żydowskiego”. Prace sfinansowano z funduszu gminy żydowskiej zwanego „kupa” i stąd nazwa bożnicy. Synagoga była również nazywana Szpitalną z uwagi na sąsiedztwo szpitala i Ubogą, bo modlili się w niej najubożsi Żydzi. Budynek przylegał od północy do **muru miasta Kazimierz**. Fragment owego muru widoczny jest w tym miejscu do dziś.

Ściany i strop bożnicy zdobią liczne polichromie przedstawiające **widoki miast i obiekty związane z opowieściami biblijnymi**. Warto zwrócić uwagę na charakterystyczne owalne **medaliony ze znakami zodiaku i hebrajskimi nazwami miesięcy**. Współcześnie synagoga jest udostępniona dla zwiedzających codziennie oprócz sobót – to dzień modlitwy. W bożnicy są też organizowane koncerty, wystawy, odczyty.

Informacje praktyczne

✉ ul. Warszauera 8, tel.: 12 4295735

📍 krakow.jewish.org.pl

🕒 sezon letni pn.–pt. i nd. 9.30–18.00; sezon zimowy pn.–pt. i nd. 9.30–16.00. Synagoga może zostać zamknięta w godzinach zwiedzania. W piątki, ze względu na Szabat, może być otwarta do dwóch godzin krócej. Jest niedostępna dla zwiedzających podczas świąt żydowskich.

🎫 5 zł, ulg. 3 zł

! Wejście znajduje się od strony ulicy Miodowej: do sali głównej na parterze wchodzi się przez mały próg, babiniec jest pierwszym piętrze.

Synagoga Postępowa (Tempel)

© Thomas Jurkowski | Dreamstime.com

Ulicami Warszawera i Estery można do-
trzeć do synagogi Postępowej, znanej
również jako Tempel. Neoromańska
bożnica powstała w latach 60. XIX w.
już poza terenem dawnego „miasta ży-
dowskiego”. Była kilkakrotnie przebudo-
wywana, a jej ostateczny kształt został
ustalony w latach 20. XX w. Synagoga
Postępowa znana była z nabożeństw
odprawianych wg zasad sformułowa-
nych w XIX w., bardziej podobnych do
nabożeństw w kościołach chrześcijań-
skich niż w tradycyjnych bożnicach. Co
tydzień wygłaszano tu kazania, na prze-
mian po polsku i po niemiecku, a w chó-
rze w okresie międzywojennym śpiewa-
ły także kobiety – budziło to oburzenie
wśród Żydów ortodoksyjnych.

W 1939 r. bożnicę przejęli Niemcy. Urzą-
dzili w niej magazyn, a w nawie północnej
stajnię. Po 1945 r. regularnie odbywały
się tutaj nabożeństwa zarówno dla Żydów
postępowych, jak i dla tradycyjistów.
Dziś Tempel wciąż jest synagogą czynną.
W 1990 r. odbył się tu koncert na rzecz po-
jednania polsko-żydowskiego. Wtedy też
nad fasadą przywrócono gwiazdę Dawi-
da, którą na początku II wojny światowej
z bożnicy usunęli Niemcy.

Trzynawowe wnętrze synagogi zdobią
barwne **witraże**, stiuki i malowidła ściennie.
Na uwagę zasługuje monumentalny **aron**
ha-kodesz („święta arka”). Jest to szafa oł-
tarszowa, w której przechowuje się zwoje
Tory. Stanowi ona jeden z najważniejszych
elementów wyposażenia synagog.

Informacje praktyczne

✉ ul. Miodowa 24, tel.: 12 4295735

📍 krakow.jewish.org.pl

🕒 sezon letni pn.–pt. i nd. 10.00–18.00; sezon zimowy pn.–pt. i nd. 10.00–16.00. W piątki,
ze względu na Szabat, synagoga może zostać zamknięta do dwóch godzin wcześniej.
Jest niedostępna dla zwiedzających podczas świąt żydowskich.

🎫 10 zł, ulg. 5 zł

! Mimo utrudnień (stopień) warto zwiedzić synagogę z opiekunem.

Plac Nowy

© Smokon | Dreamstime.com

Ulicą Estery warto wrócić na plac Nowy,
jedno z najpopularniejszych miejsc
współczesnego Kazimierza. W XVII w.
teren ten został przyłączony do „miasta
żydowskiego”. W 1900 r. w centralnej
części placu wzniesiono okrągłą halę
targową, potocznie nazywaną „**okrągla-
kiem**”. W okresie międzywojennym gmi-
na żydowska wydzierżawiła ten budynek,
tworząc w nim rytualną rzeźnię drobiu.

W czasach okupacji rzeźnia została zli-
kwidowana przez Niemców, a „okrągłak”
ponownie stał się miejscem handlu. Taką
funkcję pełni też dzisiaj. Przed budyn-
kiem często ustawiają się kolejki chęt-
nych na **zapiekanek**, których wybór jest
tutaj ogromny.

Wokół placu znajdują się liczne knajpki.
Można się w nich posilić i miło spędzić
czas, chłonąc atmosferę Kazimierza.

Informacje praktyczne

! Aby dostać się do „okrągłaka” w centralnej części placu, trzeba pokonać krawężnik.
Najłatwiej będzie to zrobić od strony ulicy Estery, gdzie do pokonania jest jeden stopień
(z pozostałych stron – dwa stopnie).

Trasa św. Stanisława

- 1 katedra wawelska
- 2 kościół oo. Paulinów na Skałce
- 3 kościół św. Katarzyny
Aleksandryjskiej
i św. Małgorzaty
- 4 kościół Bożego Ciała
- 5 plac Wolnica i Muzeum
Etnograficzne

Nazwa trasy związana jest ze **św. Stanisławem ze Szczepanowa**, biskupem krakowskim, który z niewyjaśnionych do końca powodów popadł w konflikt z królem **Bolesławem Śmiałym**. Kronikarz Wincenty Kadłubek twierdził, że duchowny znalazł się w niełasce, gdyż widząc, jak Bolesław prześladowuje poddanych, zagroził mu klątwą.

W **1079 r.** biskup został zamordowany w tajemniczych okolicznościach. Według jednej z wersji tej historii, duchownego klęczącego przed ołtarzem kościoła na Skałce miał zabić sam król, który z tego powodu musiał potem uciekać z kraju. Legenda mówi, że ciało św. Stanisława zostało rozsiekane, ale zanim sępy i inne ptaki zdołały je pożreć, z czterech stron świata przyleciały cztery orły, by bronić zwłok duchownego. Szczątki biskupa ponoć cudownie się zrosły, ale brakowało jednego palca, który podczas siekania ciała wpadł do sadzawki na Skałce. Wkrótce zauważono, że nad jedną z pływających w niej ryb unosi się cudowna jasność. Po wyłowieniu ryby okazało się, że to ona połknęła palec. Ludzie do dziś wierzą, że woda z owej sadzawki ma moc uzdrawiania chorych.

W **1253 r.** biskup Stanisław został kanonizowany w Asyżu, a w 1254 r. jego relikwie złożono na ołtarzu w centrum katedry wawelskiej. Uroczystość św. Stanisława przypada **8 maja**. Co roku w niedzielę w oktawie tego święta z Wawelu na Skałkę wyrusza uroczysta procesja z relikwiami świętego biskupa i męczennika.

Trasa św. Stanisława prowadzi ze Wzgórza Wawelskiego do dawnego miasta Kazimierz. Po drodze mijają kilka kościołów oraz przecina plac Wolnica – część dawnego rynku kazimierskiego. Wycieczkę tym szlakiem można potraktować jako nawiązanie do pielgrzymki z Wawelu na Skałkę, którą przed koronacją odbywali polscy władcy. Była ona formą przebłagania za mord popełniony na biskupie przez ich poprzednika.

Plac Wolnica,
© Natalia Volkova | Dreamstime.com

Klasztor i kościół oo. Paulinów,
© Krzysztof Nahlik | Fotolia

Ołtarz główny w kościele św. Katarzyny,
fot. Joanna Gorlach

Kościół Bożego Ciała,
fot. Joanna Gorlach

Katedra wawelska

Jednym z patronów katedry wawelskiej jest św. Stanisław biskup i męczennik. Jego szczątki miały spoczywać w kościele katedralnym już od 1088 r. W 1254 – rok po kanonizacji biskupa – złożono je w drewnianej trumnie obitej srebrnymi blachami, której wykonanie zleciła **księżna Kinga**, po latach również wyniesiona na ołtarze. W **1633 r.** król **Władysław IV** przekazał katedrze srebrny sarkofag ufundowany przez swego ojca **Zygmunta III Wazę**. Inicjatorem budowy konfesji św. Stanisława w latach 1626-1629 był bp Marcin Szyszkowski, który w ten sposób pragnął wyrazić swoją wdzięczność za ocalenie z ciężkiej choroby. We wnętrzu relikwiarza złożono szczątki św. Stanisława. Niedługo potem, bo w 1657 r., sarkofag zrabowali Szwedzi. Obecny pochodzi z lat 1669–1671 i jest jednym z najwybitniejszych dzieł sztuki złotniczej w Europie. Na bokach trumny umieszczono sceny z życia św. Stanisława. W trakcie corocznej majowej procesji relikwiarz jest przenoszony z Wawelu na Skałkę i z powrotem.

Informacje praktyczne

✉ Wawel 3, tel.: 12 4293327, 6288228

🌐 www.katedra-wawelska.pl

🕒 IV–X pn.–sb. 9.00–17.00, nd. 12.30–17.00; XI–III pn.–sb. 9.00–16.00, nd. i święta 12.30–16.00, nieczynne: 1 I, Wielki Czwartek, Wielki Piątek, Wielka Sobota, Dzień Zmartwychwstania Pańskiego, 1 XI, 24 i 25 XII

👤 wstęp bezpł.; bilety obowiązują tylko przy zwiedzaniu: Dzwonu Zygmunta, Grobów Królewskich, kaplic: Wazów, Potockich, Świętokrzyskiej i Zofii oraz Muzeum Katedralnego; turyści indywidualni: 12 zł, ulg. 7 zł; członkowie grup zorganizowanych: 11 zł, ulg. 6 zł

! Osoby jeżdżące na wózku inwalidzkim do katedry na Wawelu mogą się dostać po powiadomieniu obsługi, która wciąga wózek po stromych schodach prowadzących do świątyni lub rozkłada podjazd przy wejściu bocznym. Kolejną przeszkodą jest wysoki próg w drzwiach, a we wnętrzu przemieszczanie się utrudniają schody i wysokie pojedyncze stopnie. Osoby z dysfunkcją ruchu mogą zwiedzać parter katedry, ale tylko w towarzystwie silnego opiekuna.

Kościół oo. Paulinów na Skałce

Wzgórze wawelskie najlepiej opuścić zejściem od strony ulicy Bernardyńskiej, mijając przy tym XV-wieczny kościół Bernardynów. Następnie bulwami wiślanymi należy udać się pod **kościół św. Michała Archaniota i św. Stanisława na Skałce**, do którego przylega **klasztor oo. Paulinów**.

Obecny kościół na Skałce pochodzi z połowy XVIII w. i jest trzecią świątynią stojącą w miejscu, gdzie wg legendy miało dojść do zabójstwa św. Stanisława. W odróżnieniu od innych kościołów na trasie prezbiterium bazyliki zwrócone jest ku zachodowi. Do barokowej świątyni prowadzą **mo-**

numentalne schody. Wewnątrz wzrok przyciągają marmurowe ołtarze. Ołtarz główny zdobi obraz Tadeusza Kuntzego (Konicza) przedstawiający św. Michała Archaniota. Po lewej stronie prezbiterium usytuowana jest **kaplica św. Stanisława**. Umieszczono w niej pień, na którym wedle tradycji rozczłonkowano ciało biskupa. W kaplicy znajduje się też obraz z wizerunkiem św. Stanisława oraz pektorał – ozdobny krzyż biskupi – podarowany przez św. Jana Pawła II. Po przeciwnej stronie dostrzec można **kaplicę Matki Boskiej Częstochowskiej** z wizerunkiem Najświętszej Maryi Panny uznawanym za cudowny.

Na placu przed kościołem wznosi się **pomnik św. Jana Pawła II**. W pobliżu monumentu znajduje się wejście do **Krypty Zasłużonych**. Spoczywają tu wybitni Polacy, zasłużeni dla ojczystej kultury, m.in. kronikarz Jan Długosz, pisarz Józef Ignacy Kraszewski, malarz, dramatopisarz i reformator teatru Stanisław

Wyspiański oraz uhonorowany Nagrodą Nobla poeta Czesław Miłosz.

Na terenie przyklasztornym warto obejrzeć także monumentalny **Ołtarz Trzech Tysiącleci** z figurami polskich świętych oraz XVII-wieczną **sadzwawkę**, na środku której na postumencie stoi pomnik św. Stanisława.

Informacje praktyczne

✉ ul. Skąpczna 15, tel.: 12 6190900

📍 www.skalka.paulini.pl

🕒 **Kościół:** 7.00–19.00; **Krypta Zasłużonych:** IV–X 9.00–17.00, XI–III krypta jest otwierana dla zwiedzających po zgłoszeniu przy furcie klasztornej

👉 **wejście do kościoła:** bezpł.; **Krypta Zasłużonych:** 2,5 zł, ulg. 2 zł

! Wejście do wnętrza świątyni oraz do krypty utrudniają strome schody.

Kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej i św. Małgorzaty

fot. Joanna Gortlach

Spod kościoła oo. Paulinów ulica Skąpczna prowadzi prosto pod kościół św. Katarzyny Aleksandryjskiej i św. Małgorzaty, do którego przylega **klasztor Augustianów**. Jest to jedna z najpiękniejszych gotyckich świątyń Krakowa. Ufundował ją król Kazimierz Wielki, podobno w ramach pokuty za utopienie w Wiśle księdza Marcina Baryczki – nieszczęśnik przyniósł władcy klątwę biskupią. Budowla poważnie ucierpiała wskutek... trzęsienia ziemi w 1786 r. Czterdzieści lat później pojawił się pomysł jej zburzenia, ale zabytek udało się ocalić i w 1864 r. odrestaurowany kościół ponownie udostępnił wiernym. Dziś słynie z nabożeństw z różami do św. Rity odbywających się 22. dnia każdego miesiąca.

Do kościoła można wejść przez kruchtę od strony ulicy Skąpcznej. Po jej przekroczeniu zwiedzający znajdzie się w nawie południowej, gdzie warto obejrzeć wspa-

niały manierystyczny **pomnik nagrobny kasztelana krakowskiego Wawrzyńca Spytka Jordana**. Z nawy głównej widoczny jest XVII-wieczny ołtarz główny z obrazem

przedstawiającym scenę mistycznych zaślubin św. Katarzyny. Ciekawe są też **krużganki klasztoru** z licznymi nagrobkami oraz cennymi malowidłami z XV i XVI w.

Informacje praktyczne

✉ ul. Augustiańska 7, tel.: 12 4306242

📍 www.parafia-kazimierz.augustianie.pl

🕒 V–X pn.–pt. 10.00–16.00, sb. 11.00–14.00

👉 wstęp bezpł.

! Przy wejściu od ulicy Augustiańskiej sześć schodów, stromy podjazd, w środku trzy stopnie. Od strony ulicy Skąpcznej cztery dość strome stopnie w dół.

Kościół Bożego Ciała

fot. Joanna Gortlach

Trasa św. Stanisława prowadzi dalej ulicami Augustiańską, Skawińską, Krakowską obok kościoła Bonifratrów, następnie Trynitarą, Bonifraterską i Bożego Ciała do **kościół Bożego Ciała**. Była to główna świątynia dawnego miasta Kazimierz. Ufundował ją **Kazimierz Wielki**, a budowę zakończono w XV w. Szczególny rozwój kościoła przyniosło XVII stule-

cie i czasy **księdza Marcina Kłoczyńskiego** oraz jego następcy Jacka Liberiusza. Do świątyni dobudowano wówczas trzy kruchty nakryte kopułami oraz kaplicę Zwiastowania.

Do kościoła wchodzi się przez kruchtę od strony północnej. W nawie północnej znajduje się ołtarz-mauzoleum **św. Stanisława Kazimierczyka**, kanonizowanego

w 2010 r. W XV w. był on kaznodzieją w kościele Bożego Ciała. Słynął z pomocy chorym i biednym. Zmarł w opinii świętości. W pobliżu miejsca jego pochówku widoczny jest obraz „Felix saeculum Cracoviae” przedstawiający XV-wiecznych błogosławionych oraz cieszących się

opinią świętych związanych z Krakowem, w tym Stanisława Kazimierczyka. W nawie głównej znajduje się **ambona w kształcie łodzi** z masztem i żaglami, podtrzymywana przez dwie syreny. W ołtarzu głównym umieszczono obraz Tomasza Dolabelli przedstawiający pokłon pasterzy.

Informacje praktyczne

✉ ul. Bożego Ciała 26, tel.: 12 4305995 (w godzinach otwarcia kancelarii parafialnej: wt., czw. i sb. 8.00–9.30, śr. i pt. 8.00–9.30 i 16.00–17.30)

📍 www.bozeczalo.net

🕒 codz. 7.00–19.00, poza czasem trwania mszy świętych

👉 wstęp bezpł.

! Osoby poruszające się na wózku dostaną się na dziedziniec przez wejście od strony ulicy Wawrzyńca. Przy północnym portalu dwa stopnie w dół i kolejny we wnętrzu przy zejściu do nawy głównej. Konieczna jest pomoc opiekuna. Wchodząc do kościoła trzeba pokonać 5-centymetrowy stopień, który kończy się podjazdem.

Procesja przed kościołem Bożego Ciała,
© De Visu | Shutterstock

Plac Wolnica i Muzeum Etnograficzne

fot. Joanna Goriach

Z kościoła Bożego Ciała należy udać się na **plac Wolnica**, będący pozostałością dawnego rynku miasta Kazimierz. Nazwa tego miejsca pochodzi od prawa wolnego handlu na mięso w soboty poza jatkami. Dominującym elementem placu jest dawny **ratusz**, którego budowę rozpoczęto na początku XV w. zastępując wcześniejszy, z czasów Kazimierza Wielkiego. W wielokrotnie przebudowywanym gmachu od 2. poł. XIX w. mieściła się szkoła miejska. Obecnie, od 1947 r., ratusz stanowi siedzi-

bę **Muzeum Etnograficznego im. Seweryna Udzieli**. Placówka znana jest z niezwykle bogatych zbiorów. Zwiedzając ją, można się dowiedzieć, jak wyglądało wnętrze izby krakowskiej lub podhalańskiej, oraz zobaczyć przeróżne stroje ludowe, tkaniny, instrumenty muzyczne, rzeźby, szopki krakowskie. Muzeum posiada także kolekcję sztuki ludowej Kamerunu i Indonezji.

Na placu Wolnica znajduje się niewielki **pomnik-fontanna Trzej Grajkowie**, dłuta Bronisława Chromego.

Informacje praktyczne

✉ Muzeum Etnograficzne: pl. Wolnica 1, tel.: 12 4305575

📍 www.etnomuzeum.eu

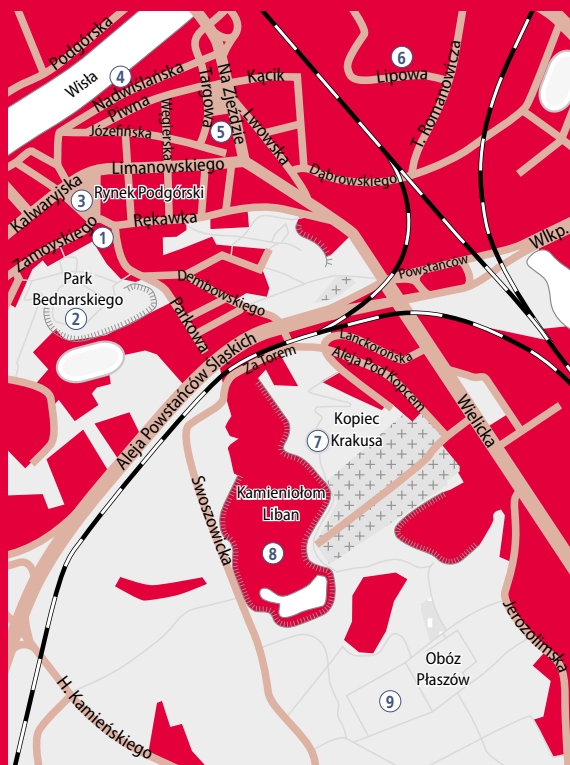
🕒 wt.–nd. 10.00–19.00

👉 13 zł, ulg. 7 zł, grupowy (pow. 10 osób) 10 zł/os., ulg. 5 zł/os., rodzinny 20 zł; nd. wstęp bezpł.; osobom z niepełnosprawnością przysługują bilety ulgowe

! Podjazd przy wejściu.

Podgórze

- 1 kościół św. Józefa
- 2 park Bednarskiego
- 3 Rynek Podgórski
- 4 elektrownia miejska
- 5 plac Bohaterów Getta
- 6 fabryka Schindlera
- 7 kopiec Krakusa
- 8 kamieniołom Liban
- 9 obóz Płaszów

Podgórze, część Krakowa położona na prawym brzegu Wisły, w latach **1784–1915** było **osobnym miastem**. Powstało ono wskutek decyzji cesarza austriackiego **Józefa II**, który zagwarantował nowemu ośrodkowi liczne przywileje. Dzięki nim miasto prężnie się rozwijało, a w 2. poł. XIX stulecia i na początku wieku XX zyskiwało coraz bardziej **przemysłowy charakter**. Do rozwoju Podgórza przyczyniły się także poprowadzenie na jego terenie **linii kolejowej** (lata 80. XIX w.), uruchomienie **elektrowni miejskiej** (1900) i zbudowanie **III Mostu**, zwanego **mostem Krakusa** (1913).

Kiedy prezydent Krakowa **Juliusz Leo** realizował swój projekt „**Wielkiego Krakowa**”, polegający na przyłączaniu do dawnej stolicy Polski sąsiednich gmin, Podgórze najdłużej prowadziło rozmowy na ten temat i zostało włączone do obecnej stolicy Małopolski dopiero w **1915 r.** Trzy lata później Polacy, wcieleni wcześniej do armii austriackiej, opanowali cesarsko-królewskie koszarzy na Podgórzu i przypięli do czapek polskie orzełki, rozpoczynając wyzwolenie Krakowa spod władzy zaborcy.

Podgórze stało się sceną tragicznych wydarzeń w czasach II wojny światowej. W latach **1941–1943** istniało tu **getto krakowskie**, otoczone murem w kształcie połączonych macew – żydowskich nagrobków. W jego obrębie, między Krzemionkami, Rynek Podgórski, placem Zgody i ulicą Traugutta, stłoczono kilkanaście tysięcy Żydów. Niemcy utworzyli też w Płaszowie **obóz pracy**, później przekształcony w obóz koncentracyjny, gdzie życie straciły tysiące ludzi, a na terenie nieczynnego kamieniołomu „Liban i Ehrenpreis” działał **obóz karny Służby Budowlanej**.

Od **1991 r.** Podgórze jest jedną z **dzielnicy Krakowa**. W ostatnich latach staje się coraz popularniejsze wśród turystów, m.in. dzięki działalności Stowarzyszenia Podgórze.pl. W kwietniu 2018 r. otwarto Muzeum Podgórza – oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, mieszczący się w budynku dawnego Zajazdu pod św. Benedyktem (skrzyżowanie ulic Limanowskiego, Wielickiej i Powstańców Wielkopolskich). Placówka była od wielu lat wyczekiwana przez Podgórczan, którzy aktywnie zaangażowali się w jej powstanie, przekazując pamiątki i dzieląc się wspomnieniami. Cała inicjatywa była wspierana przez Stowarzyszenie Podgórze.pl. Stała wystawa muzeum nosi tytuł „Miasto pod kopcem Kraka” i opowiada o historii terenów

Kopiec Krakusa, fot. Joanna Gorlach

Cricoteka, fot. Joanna Gorlach

Rynek Podgórski, fot. Joanna Gorlach

Plac Bohaterów Getta, fot. Joanna Gorlach

Podgórze, które w latach 1784–1915 było wielokulturowym miastem pod Krakowem. Ekspozycja składa się z kilku sal zatytułowanych m.in. „Między Wisłą a Górą św. Benedykta”, „Królewskie Wolne Miasto Podgórze” czy „Mała Ameryka”. Ponadto w muzeum znajduje się sala edukacyjna, w której organizowane są zajęcia dla dzieci. Zwiedzając dzielnicę, można wybrać trasę prowadzącą z Rynku Podgórskiego na teren obozu Płaszów. Taki spacer da możliwość odwiedzenia miejsc związanych z historią tych ziem.

Kościół św. Józefa

fol. Joanna Gorlach

hełmie wieży kościoła Mariackiego. Na bogato udekorowanej fasadzie dostrzec można figury świętych związanych z Krakowem: **św. Jadwigi Andegaweńskiej, św. Wojciecha, św. Stanisława** i od 2006 r. **św. Jana Pawła II**. Nad wejściem głównym do kościoła widnieje kamienna tarcza z herbem architekta **Jana Sas-Zubrzyckiego** oraz datami początku i końca budowy świątyni: „1905–1909”.

We wnętrzu warto obejrzeć ołtarz główny z **figurą św. Józefa z Dzieciątkiem** oraz posągami rodziców Maryi – **św. Anny** i **św. Joachima**. Za ołtarzem głównym w **kaplicy św. Krzyża** znajduje się krzyż z 1909 r. wzorowany na XV-wiecznym krucyfiksie z kościoła Mariackiego, wyrzeźbionym przez Wita Stwosza.

Dzwonnica stojąca na skale za kościołem jest pozostałością po poprzedniej świątyni.

Wycieczka po Podgórzu rozpoczyna się w sercu tego dawnego miasta – pod kościołem św. Józefa. Obecna neogotycka świątynia pochodzi z początku XX w. Jej najwyższa, prawie 80-metrowa wieża zwieńczona jest hełmem wzorowanym na

Informacje praktyczne

✉ ul. Jana Zamoyskiego 2, tel.: 12 6561756

📍 <http://josef.diecezja.pl>

🕒 pn.–sb. 7.00–18.30, nd. 7.00–20.00, z wyjątkiem czasu trwania mszy świętych

👉 wstęp bezpł.

! Dojście do kościoła po drobnej kostce, pod górę. Warto zabrać ze sobą opiekuna. Od strony ulicy Parkowej stromy, krótki podjazd. Przy wejściu znajduje się niski próg.

Park Bednarskiego

fol. Joanna Gorlach

Powyżej podgórskiego kościoła św. Józefa rozciąga się park Bednarskiego. Jego twórcą był **Wojciech Bednarski** – znany i szanowany podgórski społecznik, nauczyciel i dyrektor miejscowej szkoły, a od 1897 r. honorowy obywatel Podgórza. Pod koniec XIX w. przy pomocy uczniów postanowił on przekształcić tereny dawnego kamieniołomu na park, w którym można byłoby odpocząć po pracy czy też spędzić wolną niedzielę. W samym sercu parku,

wokół placu zabaw, znajduje się obszar zwany „Ogrodem w Szkole Twardowskiego”. Wedle legendy to właśnie tam **mistrz Twardowski** miał przekazywać wiedzę czarnoksiężką swoim uczniom.

Informacje praktyczne

✉ ul. Jana Zamoyskiego

📍 <http://podgorze.pl/park-bednarskiego>

👉 wstęp bezpł.

! Najlepiej wejść od strony ulicy Parkowej (przy bramie spory parking); asfaltowe alejki; na części alejek stare schody.

Rynek Podgórski

fol. Agnieszka Perc

Kościół św. Józefa wznosi się przy Rynku Podgórskim – sercu dawnego miasta. Plac ten powstał na skrzyżowaniu dróg prowadzących do Wieliczki, Kalwarii i Krakowa już w latach 80. XVIII w.

Przy rynku znajdowały się kolejne siedziby władz miasta Podgórza. Pierwsza z nich usytuowana była w kamienicy pod numerem 13, znanej jako dom Pod Czarnym Orłem. W połowie XIX w. wybudowano nowy gmach dla **magistratu** (obecnie Rynek Podgórski 1; przy skrzyżowaniu z ulicą Limanowskiego). Na fasadzie budynku znajduje się **herb Podgórza**. Przedstawia on siedzącego na brzegu rzeki brodatego mężczyznę trzymającego w ręce kij, po obu stronach owej rzeki stoją dwie kolumny, natomiast w tle widać wzgórze, kościół i grupę

domów. W latach 1941–1943 przy ratuszu podgórskim znajdowała się główna brama getta, a sam budynek był siedzibą **Judenratu**, czyli **Rady Żydowskiej** wypełniającej rozkazy gestapo. Niektórzy jej członkowie wykonywali polecenia Niemców, pogarszając los tutejszych Żydów, inni starali się im pomagać, za co zapłacili życiem.

Przy Rynku Podgórskim warto zwrócić uwagę także na kamienice nr 3 i 12. W pierwszej z nich podczas okupacji niemieckiej znajdowała się fabryka **Juliusza Madritscha** szyjąca mundury dla Niemców. Żydzi tu zatrudnieni mieli większe szanse przeżycia niż ich współbracia, gdyż Madrit-

sch dbał o swoich pracowników. Budynek nr 12 to **dom Pod Jeleniami** z charakterystyczną, kilka lat temu odnowioną rzeźbą dwóch jeleni o jednej głowie. Kiedyś mieścił się w nim hotel, w którym w 1846 r. mieszkał **gen. Józef Chłopiccki** – jeden z dowódców powstania listopadowego.

Informacje praktyczne

! Na rynku i dookoła niego nawierzchnia z kostki brukowej. Nawierzchnia przy przejściach dla pieszych ma specjalną fakturę. Wokół rynku ławeczki.

„Cricoteka” – dawna elektrownia miejska

fol. Joanna Gorlach

Opuszczając Rynek Podgórski, warto skierować się w ulicę Staromostową, a następnie skręcić w prawo w ulicę Brodzińskiego, której przedłużeniem jest Nadwiślańska. Przy niej wznosi się budynek dawnej elektrowni miejskiej – jeden z obiektów Krakowskiego Szlaku Techniki.

W 1898 r. dworzec kolejowy w Płaszowie uzyskał oświetlenie elektryczne – 500 lamp było tam zasilanych dwiema turbinami. Ta innowacja zyskała uznanie mieszkańców Podgórza, dlatego podjęto decyzję o bu-

downie w mieście elektrowni. Prace rozpoczęto jesienią 1899 r. i choć początkowo przebiegały bardzo sprawnie, nie obyło się bez trudności. Najpierw wykonawca nie był w stanie dostarczyć na czas zamówionych słupów latarnianych, potem okazało się, że druty elektryczne biegną zbyt blisko kabli telegraficznych, w związku z czym trzeba było wprowadzić dodatkowe zabezpieczenia. Ostatecznie elektrownię uroczyście uruchomiono **1 marca 1900 r.** Działała do 1926 r. Potem w jej budynku mieściły się dom noclegowy i łaźnia przedsiębiorstwa komunikacyjnego, a po II wojnie światowej pogotowie ratunkowe.

Obecnie gmach dawnej elektrowni wraz z sąsiednim budynkiem stanowią siedzibę **Ośrodka Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka”**. Można w nim zobaczyć eksponaty związane z podróżami oraz pracą słynnego malarza, scenografa i reżysera.

Informacje praktyczne

✉ Cricoteka: ul. Nadwiślańska 2–4, tel.: 12 4427770

🌐 www.cricoteka.pl

🕒 wt.–nd. 11.00–19.00

🎫 10 zł, ulg. 5 zł, grupowy 5 zł/os., ulg. 3 zł/os., rodzinny 15 zł, wt. wstęp bezpł.

! Na ulicy przy budynku kostka brukowa. Wewnątrz winda z przyciskami opisanymi w alfabecie Braille'a.

Plac Bohaterów Getta

Ulice Nadwiślańska i Solna prowadzą na plac Bohaterów Getta, niegdyś noszący nazwę placu Zgody. Stanowił on centrum getta krakowskiego funkcjonującego w latach 1941–1943. Tutaj zapoznawano się z zarządzeniami Niemców, stąd wywożono ludzi do Bełżca w ramach wielkich akcji wysiedleńczych w czerwcu i październiku 1942 r. Obecna nazwa placu, wprowadzona w 1948 r., upamiętnia tamte wydarzenia.

Pod numerem 18 w czasie wojny działała **Apteka pod Orłem** kierowana przez Polaka Tadeusza Pankiewicza – jedynego nie-Żyda na stałe mieszkającego w getcie. Jej pracownicy nie tylko dostarczali leki, ale też pomagali Żydom uniknąć wywózki i utrzymać kontakt ze światem zewnętrznym. Tadeusz Pankiewicz spisał swoje wspomnienia z tamtych czasów w książce „Apteka w getcie krakowskim”. Obecnie w narożnym budynku mieści się oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa prezentujący działalność apteki i losy mieszkańców getta.

Kamienica nr 6 była **siedzibą Żydowskiej Organizacji Bojowej**, o czym przypomina znajdująca się na fasadzie tablica. Członkowie ŻOB przygotowywali akcje przeciwko okupantowi niemieckiemu. Najgłośniejszą z nich przeprowadzono w grudniu 1942 r. w kawiarni przy ulicy Szpitalnej.

Informacje praktyczne

! Nawierzchnia placu wyłożona nierówną kostką granitową. Toaleta w przejściu podziemnym (pn.–pt. 7.00–19.00, sb.–nd. 8.00–16.00). Do przejścia można zjechać windą. Dostępne platformy na perony tramwajowe. Jest też naziemne przejście dla pieszych.

fol. Joanna Gorlach

Mury getta

Dwa fragmenty murów getta zachowały się do dziś: przy ulicy Lwowskiej 25–29 i na tyłach szkoły przy ulicy Limanowskiego 62.

Na początku XXI w. powstał oryginalny pomnik: składa się on z **68 krzeseł** ustawionych w różnych miejscach. Jest to nawiązanie do likwidacji getta w marcu 1943 r., kiedy – według opisu Tadeusza Pankiewicza – po ludziach wywiezionych do obozu koncentracyjnego lub zabitych na miejscu pozostały tylko porzucone bezładnie meble i inne przedmioty.

Fabryka Schindlera

fol. Joanna Gorlach

Opuszczając plac Bohaterów Getta, należy przejść na drugą stronę ulicy Na Zjeździe (przejście dla pieszych jest oddalone od placu o ok. 150 m), a następnie wejść w ulicę Kącik. Jej przedłużeniem jest ulica Lipowa, przy której od 1938 r. znajdowała się Pierwsza Małopolska Fabryka Naczyń Emaliowanych i Wyrobów Blaszanych „Rekord” sp. z o.o. W 1939 r. jej powiernikiem został Oskar Schindler. Rozpoczął on produkcję garnków, menażek i łusek do nabojów dla armii niemieckiej, dzięki czemu można było spłacić długi fabryki i rozpocząć jej rozbudowę. Zmieniła się także nazwa zakładu – od-tąd była to Deutsche Emailwarenfabrik (DEF). W 1940 r. zatrudniano w niej ponad 100 Żydów, a cztery lata później już ponad 1000. Z czasem Schindler zaczął przejmować się losem pracujących u niego robotników żydowskich i ich rodzin. Zapewniał im względnie dobre warunki pracy i bezpieczeństwo.

W 1944 r. Schindler ewakuował swoją fabrykę do Brünnlitz (obecnie Brněnec w Czechach), gdzie znajdowała się filia obozu koncentracyjnego Gross-Rosen. Dzięki temu uratowano życie ponad 1000 osób, które doczekały tam końca wojny.

Po wojnie Schindler wyjechał do Argentyny, gdzie prowadził farmę, utrzymując kontakty z Żydami, którym kiedyś pomógł. Teraz to oni wspierali jego, także finansowo. Po pewnym czasie osiadł na stałe w Niemczech. Zmarł w 1974 r. i zgodnie ze swoim życzeniem został pochowany na cmentarzu katolickim w Jerozolimie na wzgórzu Syjon.

Oskar Schindler został odznaczony medalem Sprawiedliwy Wśród Narodów Świata. Jego historia stała się znana za sprawą książki Thomasa Keneally’ego „Arka Schindlera” oraz filmu Stevena Spielberga „Lista Schindlera”, nakręconego w 1993 r.

Obecnie w budynku dawnej DEF mieści się **oddział Muzeum Historycznego Miasta**

Krakowa – Fabryka Schindlera. Zwiedzający mogą poznać historię Krakowa w latach okupacji niemieckiej, zobaczyć sekretariat

i gabinet Schindlera oraz posłuchać relacji świadków wydarzeń z czasów II wojny światowej.

Informacje praktyczne

✉ ul. Lipowa 4, tel.: 12 2571017

📍 www.mhk.pl/oddzialy/fabryka-schindlera

🕒 IV–X pn. 10.00–16.00 (1. poniedziałek miesiąca do 14.00), wt.–nd. 9.00–20.00;

XI–III pn. 10.00–14.00, wt.–nd. 10.00–18.00

👉 24 zł, ulg. 18 zł, grupowy 18 zł/os., ulg. 15 zł/os., rodzinny 55 zł; pn. wstęp bezpł. (liczba bezpłatnych wejściówek ograniczona)

! Przy wejściu podwójny próg. Drzwi otwierają się na zewnątrz. Przejście do drugiej części muzeum przez podwórko z bardzo wysokim stopniem. Dla osób niewidomych muzeum przygotowało specjalne aplikacje na telefon. Wybrane filmy są wyświetlane z tłumaczem języka migowego.

Kopiec Krakusa

fol. Joanna Gorlach

Z Fabryki Schindlera warto udać się pod znacznie oddalony kopiec Krakusa. Najkrótsza droga prowadzi ulicami Lipową, Romanowicza, Dąbrowskiego, a dalej Lwowską, Limanowskiego, Wielicką, Robotniczą, przez plac Przystanek i ul. Maryewskiego.

Kopiec Krakusa to jedna z największych tajemnic Podgórza. Usypano go prawdopodobnie w **VIII w.** Według legendy jest to mogiła **księcia Kraka**, legendarnego założyciela Krakowa. W latach 30. XX w.

prowadzono badania archeologiczne, nie odnaleziono jednak śladów pochówku.

Najstarszy kopiec miasta ma **16 m wysokości**. Niegdyś w pobliżu znajdowały się jeszcze cztery mniejsze kopce, zniknęły one w połowie XIX stulecia, podczas budowy fortu Krakus będącego elementem powstającej wówczas Twierdzy Kraków. Fort Krakus przetrwał do 1954 r., kiedy zburzono go głównie w celu pozyskania cegieł.

Co roku we wtorek po Wielkanocy pod kopcem Krakusa obchodzone jest tradycyjne **święto Rękawki**. Można wówczas obejrzeć inscenizację walk

średniowiecznych wojów i wziąć udział w festynie, który do gustu przypadnie szczególnie miłośnikom wczesnego średniowiecza.

Informacje praktyczne

! Na sam kopiec Krakusa osoby z dysfunkcją ruchu mogą się dostać tylko z pomocą dwóch silnych opiekunów, próba samodzielnego dotarcia na szczyt może być niebezpieczna.

Kamieniołom Liban

fol. Joanna Gorlach

Kopiec Krakusa znajduje się blisko terenów dawnego kamieniołomu Liban. Nie jest łatwo się tam dostać, można to zrobić od strony ulicy Za Torem 22.

W 1873 r. w Podgórzu powstała spółka „Liban i Ehrenpreis” zajmująca się pozyskiwaniem kamienia budowlanego. Libanowie byli znaną rodziną przemysłowców i pod koniec XIX w. udało im się zbudować przy kamieniołomie zespół baraków oraz doprowadzić tam bocznice kolejową. W latach 1942–1944 na terenie zakładu ist-

niał ciężki **obóz karny Służby Budowlanej**. Wcieleni do niej przymusowo młodzi ludzie zajmowali się budową dróg i mostów, remontowaniem ulic itp. Do obozu trafiało się za próbę ucieczki ze Służby Budowlanej.

W 1993 r. w kamieniołomie kręcono sceny do filmu „Lista Schindlera”.

Obecnie Zarząd Zieleni Miejskiej planuje przekształcić teren dawnego kamieniołomu Liban w centrum rekreacyjno-sportowe. Nowy park mógłby powstać najwcześniej w 2021 r.

Informacje praktyczne

Nie ma możliwości zwiedzania. Liban można obejrzeć z kopca Krakusa lub z dostępnego miejsca na skraju kamieniołomu od strony ulicy Kamieńskiego (przy pomocy opiekuna).

Obóz Płaszów

Ostatnim punktem na trasie spaceru jest obóz Płaszów. Najłatwiej się tam dostać od strony ulicy Wielickiej, kierując się na ulicę Jerozolimską. Tam pod numerem 3 stoi tzw. **Szary Domek**, w którym mieszkali znani z okrucieństwa esesmani. Niedaleko umieszczono niewielki **pomnik** upamiętniający ofiary **pierwszej zbiorowej egzekucji w Krakowie**, której dokonano w tym miejscu we wrześniu 1939 r. Idąc w prawo w głąb ulicy Jerozolimskiej, po kilkudziesięciu metrach można zauważyć tablicę z informacją, że ścieżka prowadzi na teren byłego **Obozu Koncentracyjnego Płaszów**.

Budowę obozu pracy przymusowej rozpoczęto w 1942 r., wykorzystując tereny obok istniejącego już wcześniej tzw. julu 1 – obozu pracy dla Żydów, między ulicami Abrahama a Jerozolimską. Położone są tam dwa cmentarze żydowskie zniszczone. Na terenie obozu znajdowały się miejsca okryte szczególnie złą sławą, w których dokonywano egzekucji. Więźniowie nazywali je Lipowym Dołkiem i „hujową górką” – od nazwiska esesmana Alberta Hujara. Na początku 1944 r. obóz pracy przekształcono w obóz koncentracyjny, a kilka miesięcy później go zlikwidowano. Niezwykle trudno ustalić, ile osób

fol. Joanna Gorlach

tam zamordowano; szacuje się, że na terenie byłego obozu znajdują się szczątki 8–10 tys. zabitych. W listopadzie 2017 r. otwarto tutaj wystawę plenerową „KL Płaszów”. W jej ramach w miejscach ważnych dla historii obozu ustawiono 19 tablic na stelażach. Przedstawiają one m.in. plac apelowy, baraki mieszkalne, miejsca egzekucji, obszar gospodarczy i warsztaty. Do przygotowania ekspozycji wykorzystano archiwalne zdjęcia i fragmenty relacji więźniów.

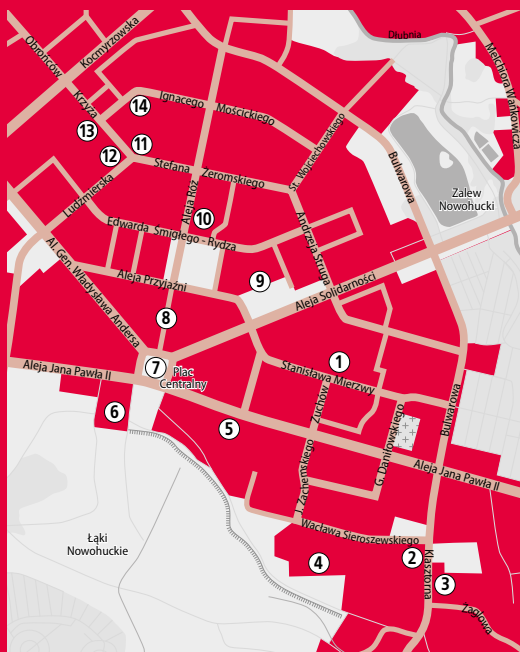
Informacje praktyczne

✉ ul. Abrahama

! Na teren obozu Płaszów prowadzi kilka dróg. Można tam dotrzeć ulicą Abrahama, a także od strony kopca Krakusa lub ulicy Kamieńskiego w okolicach CH „Castorama”. Te dwa miejsca łączy wąska asfaltowa ulica Swoszowicka (od strony Kamieńskiego) i Za Torem (od strony kopca). Ruch jest tu minimalny, dlatego wielu krakowian oraz turystów wykorzystuje tę drogę jako alejkę spacerową. Można na nią wjechać autem z unijną legitymacją parkingową osoby z niepełnosprawnością i z pomocą opiekuna wybrać się na spacer pod górę.

Stara Nowa Huta

- 1 Blok mieszkalny przy ul. Stanisława Mierzwycy
- 2 Drewniany kościół św. Bartłomieja
- 3 Sanktuarium w Mogile (s. 90)
- 4 Szpital Specjalistyczny im. S. Żeromskiego
- 5 Gmach dawnego kina Światowid
- 6 Nowohuckie Centrum Kultury
- 7 Plac Centralny im. Ronalda Reagana
- 8 Aleja Róż
- 9 Blok szwedzki
- 10 Nowohucki oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa
- 11 Ośrodek Kultury im. Cypriana Kamila Norwida
- 12 Kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa
- 13 Teatr Ludowy
- 14 Muzeum Czynu Zbrojnego i czołg nowohucki

Po zakończeniu II wojny światowej Polska była krajem zniszczonym, który należało odbudować z gruzów. Było to wielkie zadanie dla znacznie mniejszego terytorialnie niż przed 1939 r. państwa polskiego. Do realizacji tego celu niezbędna była produkcja milionów ton stali rocznie, jednak brakowało hut, które miały możliwość ich wytworzenia.

W takich okolicznościach narodził się plan zbudowania nowego miasta o nazwie Nowa Huta, z wielkim zakładem pracy, który mógł zaspokoić zapotrzebowanie na stal. Ówczesne władze zastanawiały się, gdzie zlokalizować Nową Hutę. Pojawiało się wiele pomysłów, typowano m.in. okolicę Dzierżna nad Kanąłem Gliwickim. W lutym 1949 r. zdecydowano jednak, że Nowa Huta powstanie na terenach podkrakowskich wsi usytuowanych na wschód od miasta, które było przez kilka wieków siedzibą polskich królów.

23 czerwca 1949 r. rozpoczęto wznoszenie Nowej Huty, a 26 kwietnia 1950 r. ruszyła budowa znajdującego się w niej kombinatu. Było to ogromne przedsięwzięcie, do którego zatrudniono tysiące ludzi z całego kraju. Ich praca miała być szansą budowy nowego, lepszego życia zarówno dla Polski, jak i dla nich samych. Robotnicy rozpoczęli prace od terenu dawnej wsi Mogiła. Pierwszy blok mieszkalny został oddany do użytku już w 1949 r.

Nową Hutę, od 1951 r. część Krakowa, wykorzystywano propagandowo do podkreślania słuszności ustroju politycznego, jaki wprowadzono w Polsce po zakończeniu II wojny światowej. Miała ona być wzorcowym założeniem, zbudowanym od podstaw przez socjalistyczną władzę, które zapewni Polsce odbudowę i dobrobyt. Nowa Huta była często odwiedzana przez krajowych i zagranicznych dygnitarzy, np. przez prezydenta Bolesława Bierutę we wrześniu 1952 r. W styczniu 1954 r. powstający w niej kombinat otrzymał imię patrona – Włodzimierza Lenina.

Swego rodzaju paradoks stanowił fakt, że Nowa Huta, sztandarowe dzieło socjalizmu, wielokrotnie buntowała się przeciwko systemowi, dzięki któremu powstała. W latach 80. działały w niej silne struktury „Solidarności”, a nowohuckie ulice stały się świadkami wielu starć opozycjonistów z funkcjonariuszami ówczesnej milicji. W dłuższej perspektywie przyczyniło się to do polskich przemian roku 1989.

fol. Barbara Gąsiorowska

Kościół pw. Matki Bożej
Częstochowskiej na os. Szklane Domy

fol. Barbara Gąsiorowska

Krzyż nowohucki

fol. Barbara Gąsiorowska

Centrum Administracyjne
ArcelorMittal Poland

fol. Barbara Gąsiorowska

Zabudowa starej Nowej Huty

Trasa zwiedzania Nowej Huty przebiega przez tereny dawnych wsi: Mogiły i Bieńczy. Wędrówka pozwoli zapoznać się z historią podkrakowskich wiosek, na których zbudowano Nową Hutę oraz z dziejami „najmłodszej siostry Krakowa”, jak często się ją określa. Szlak prowadzi przez najstarsze nowohuckie osiedla; przemierzając go, można także odwiedzić niewielki drewniany kościół oraz budynki użyteczności publicznej – szpital i dawne kino, obecnie siedzibę muzeum. Trasa obejmuje również serce tzw. Starej Nowej Huty, czyli plac Centralny im. Ronalda Reagana i aleję Róż. Zwiedzenie tego obszaru pozwoli zrozumieć koncepcję urbanistyczną Nowej Huty opracowaną przez Tadeusza Ptaszyckiego. Stworzy także możliwość porównania architektury budynków nowohuckich projektowanych w różnych dekadach PRL – od lat 50. do 80. XX w. Zwiedzający będzie mógł poczuć atmosferę ostatnich lat poprzedniego ustroju w Polsce, wyjątkowo niespokojnych w Nowej Hucie, kiedy stała się ona areną kilkudziesięciu manifestacji ulicznych przeciwko ówczesnej sytuacji politycznej. Po drodze nie zabraknie również informacji o wydarzeniach z 1960 r., które przeszły do historii jako walki o krzyż w Nowej Hucie. Turysta pozna lokalne instytucje kulturalne: Muzeum „Dzieje Nowej Huty”, Ośrodek Kultury im. Cypriana Kamila Norwida, Nowohuckie Centrum Kultury czy Teatr Ludowy.

Blok mieszkalny przy ul. Stanisława Mierzwę

fol. Barbara Gąsiorowska

Blok uznawany jest za **najstarszy budynek nowohucki**, choć nie jest to pewne. Budowę ukończono 18 grudnia 1949 r. Na fasadzie znajduje się tablica z napisem: „W tym miejscu rozpoczęło wielkie dzieło

wznoszenia Nowej Huty, symbolu socjalistycznych przeobrażeń Polski Ludowej 1949–69. Odnowiła Rada Dzielnicy XVIII 2006”. Jest to przykład bloku **charakterystycznego dla tej okolicy**. Znajdujące się

w niej najstarsze domy w Nowej Hucie są stosunkowo niskie i nakryte spadzistymi dachami. Powstawały jeszcze przed stworzeniem planu generalnego dzielnicy, z wykorzystaniem przedwojennych

projektów Franciszka Adamskiego. Spod bloku rozciąga się widok na plac Pocztowy, którego patronem przez kilka lat był Piotr Ożański – najstojniejszy nowohucki przodownik pracy.

✉ os. Wandy 14

Drewniany kościół św. Bartłomieja

Obecna świątynia pochodzi z 1466 r., a jej budowniczym był **Maciej Mączka**, który zostawił swoją sygnaturę na zabytkowych odrzwiach. Jest to ewenement, ponieważ średniowieczni twórcy kościołów z reguły pozostawali anonimowi i unikali sygnowania dzieł. We wnętrzu warto zwrócić uwagę na rokokową dekorację malarską

z ok. 1776 r., przedstawiającą świętych i dostojników kościelnych związanych z Mogiłą, m.in. bł. Iwonę Odrowąża i bł. Jana Prandotę. Niestety na co dzień kościół jest zamknięty. Zwiedzać można go przed mszami świętymi i po nich oraz, z przewodnikiem, podczas wydarzenia „Zajrzyj do Huty”.

✉ ul. Klasztorna 4, tel.: 12 6442331, 6446992

📍 www.mogila.cystersi.pl

🕒 Kościół otwarty jedynie podczas nabożeństw: nd. IX–VI 10.00 i 11.30 (z wyjątkiem ferii szkolnych i świąt)

! Przy wejściu stopień ok. 12 cm, potem zejście 12 cm (wjazd przez środek bramy bez barier). Następnie szeroki chodnik o niewielkim nachyleniu. Wejście do kościoła jest przez szeroki stopień, ok. 15 cm, a następnie zejście 8 cm. W kościele już jest równo.

Szpital Specjalistyczny im. Stefana Żeromskiego

fot. Barbara Gąsiorowska

Otwarcie szpitala nastąpiło w 1954 r. Jego gmach to **przykład budowy socrealistycznej**. W miejscu, gdzie znajdują się oddziały okulistyczny i otolaryngologiczny, podczas II wojny światowej umiejscowiony był podobóz dla jeńców radzieckich, będący częścią **obozy pracy Baulager 15/XIV**. Na patrona szpitala wybrano Stefana Żeromskiego, który

w swoich dziełach poruszał tematy biedy czy nierówności społecznych, a jego lewicowe poglądy mogły być wykorzystywane przez władze PRL. Okrzyknięto go wizjonerem, który przewidział powstanie Nowej Huty. Przed gmachem placówki umieszczone jest spiżowe popiersie pisarza zaprojektowane przez Mariana Koniecznego.

✉ os. Na Skarpie 66, tel.: 12 6440144, 6229200

🌐 www.zeromski-szpital.pl

! Na terenie szpitala są miejsca postojowe oznakowane dla osób z niepełnosprawnością.

Gmach dawnego kina Światowid

fot. Barbara Gąsiorowska

Zbudowany został w latach 1955–57 według projektu **Andrzeja Uniejewskiego**. W trakcie okupacji niemieckiej, do 1943 r. w tym miejscu znajdował się podobóz Baulager 15/XIV dla Żydówek pracujących w szwalni i magazynach.

Światowid był jednym z najpopularniejszych miejsc rozrywkowych Nowej Huty. Mieszkańcy odwiedzali kino do

1992 r. Były w nim dwie sale projekcyjne: mała i duża z charakterystycznym balkonem. Obecnie budynek jest **siedzibą Muzeum PRL**, prowadzonego przez gminę miejską Kraków oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Można w nim oglądać wystawy czasowe dotyczące historii Polski i Europy w latach 1944–89.

✉ os. Centrum E1, tel.: 12 4467821, 4467822

🌐 www.mprl.pl

🕒 wt.–nd. 10.00–17.00

👉 10 zł, ulg. 8 zł, grupowy 8 zł, grupowy ulg. 7 zł

! Z parkingu na chodnik jest krawężnik. Dookoła budynku są stare, trochę nierówne płytki chodnikowe.

Nowohuckie Centrum Kultury

fol. arch. NCK

Budynek, oddany do użytku w październiku 1983 r., został zaprojektowany przez **Zbigniewa Pawelskiego** zgodnie ze wzorami obowiązującymi w dekadzie propagandy sukcesu Edwarda Gierka, czyli w latach 70. Powstanie NCK przyczyniło się do częściowego zamknięcia placu Centralnego od strony południowej. Jest to jedna z najprężniej działających placówek kulturalnych w Nowej Hucie, z ofertą przeznaczoną dla osób w każdym wieku. Z NCK związany jest znany foto-

graf Adam Gryczyński – autor prac „Czas zatrzymany” opowiadających o historii podkrakowskich wiosek, na terenach których po 1949 r. zbudowano Nową Hutę. Kultowym miejscem jest Chałupa „U Szpinaka”, oferująca zajęcia folklorystycznej ścieżki Jerzego Kujawskiego „Szpinaka”. NCK słynie również z działalności wystawienniczej. W 2016 r. placówka otworzyła pierwszą w Krakowie stałą Galerię Zdzisława Beksińskiego, ciesząc się ogromną popularnością.

✉ al. Jana Pawła II 232, tel.: 12 6440266

🌐 www.nck.krakow.pl

🕒 codz. 8.00–22.00

! Wejście do budynku oraz dojście do parkingu bez przeszkód. Parking, po okazaniu legitymacji, jest bezpłatny dla osób z niepełnosprawnością. W budynku podjazd oraz windy. Szerokość windy wynosi 75 cm (jest to stara winda z ręcznie otwieranymi drzwiami). W sali widowiskowej osoby na wózkach mogą zajmować miejsca na skraju ostatniego rzędu.

Plac Centralny im. Ronalda Reagana

© Fotolia

Plac został zaprojektowany przez Tadeusza Ptaszyckiego. Jest otoczony socrealistycznymi budynkami z charakterystycznymi arkadami, które tworzą osiedla Centrum A, B, C i D. Dziś na ich parterach mieszczą się przede wszystkim banki i sklepy.

Stojący na placu **Pomnik Solidarności** powstał w 1999 r. Początkowo znajdował się na Walcowni Zgniatacz – wydziale dawnej Huty im. Lenina. W 2005 r. trafił na swoje obecne miejsce. Ma formę wielkiej litery V – znaku, którego używali działacze Solidarności. Na jej ramionach znajdują się daty przypominające ważne wydarzenia w dziejach nowohuckiej i ogólnopolskiej opozycji.

Będąc na środku placu Centralnego, można przyjrzeć się założeniu urbanistycznemu starej Nowej Huty. Z tej perspektywy widać przecinające plac Centralny pod kątem 45 stopni aleję Władysława Andersa i aleję Solidarności oraz, pod kątem 90 stopni, aleję Róż.

Od 8 września 2004 r. patronem nowohuckiego placu Centralnego jest Ronald

Reagan, prezydent USA w latach 1981–89. Rada Miasta Krakowa postanowiła zmienić nazwę tego miejsca, nie wszystkim jednak spodobała się ta propozycja. Do życia powołano nawet Komitet Obrony Nazwy Placu Centralnego. Ostatecznie zdecydowano się na kompromis, tworząc obowiązującą dziś nazwę „plac Centralny im. Ronalda Reagana”.

Spoglądając z placu w kierunku alei Solidarności, można dostrzec **Centrum Administracyjne ArcelorMittal Poland** (ul. Ujastek 1), czyli dawnej **Huty im. Lenina** (1954–90), a następnie **Huty im. Tadeusza Sendzimira** (1990–2004). Pod koniec lat 70. XX w. ówczesna HiL zatrudniała blisko 40 tys. osób i była największym zakładem w Polsce. W latach 80. to tutaj właśnie często rozpoczynały się manifestacje uliczne, przekształcające się niejednokrotnie w walki z milicją. Kiedy bowiem cała zmiana robotników kończyła pracę, kombinat opuszczało jednocześnie kilka tysięcy ludzi, których łatwo było zmotywować do walki o wspólny cel.

! Wjazd pod pomnik delikatnie pod górkę, trzeba pokonać mały stopień (4 cm). Na placu Centralnym przejścia dla pieszych są bez barier, funkcjonują udogodnienia dla niewidomych. Dostęp do sklepów: po 3 schodach lub trzeba pokonać bardzo stromy podjazd (najlepiej z opiekunem).

Aleja Róż

Aleja zawdzięcza swą nazwę różom, które przy niej sadzono. W latach 1973–89 znajdował się przy niej **pomnik Włodzimierza Lenina**, zaprojektowany przez M. Koniecznego. Jego powstanie finansowano m.in. z trzynastek i premii pracowników kombinatu. Mimo iż miał być symbolem panującego wówczas ustroju, nie przypadł do gustu wielu nowohucianom. Pojawiały się różne pomysły, w jaki sposób pozbyć się „Godzilli”, jak określano monument. Zdecydowanie najgłośniejszym z nich okazała się próba wysadzenia Lenina pewnej kwietniowej nocy 1979 r. Kto tego dokonał? Pewności nie ma do dzisiaj, choć mnóstwo osób

w tej sprawie przesłuchiowano. Po latach przyznał się Andrzej Szewczuwaniec, robotnik i jeden z przywódców strajku w Hucie Lenina w 1988 r.

W latach 80. pomnik stał się świadkiem wielu manifestacji przeciwko komunistycznej władzy. Pod koniec tej dekady, kiedy w Polsce trwały przemiany ustrojowe, pomnik był pilnowany przez kordon milicjantów. **10 grudnia 1989 r.** zniknął z krajobrazu Nowej Huty. Przez pewien czas znajdował się w forcie Wróblowice, a w 1992 r. zakupił go słynny Szwed **Big Bengt Erlandsson**, który postawił monument w swoim parku osobiłości pod Sztokholmem.

! Przy miejscu, gdzie stał pomnik, można się swobodnie poruszać, są jedynie dwa bardzo łagodne podjazdy od strony placu Centralnego. Poruszanie się po parku przy alei Róż swobodne. Przejścia dla pieszych bez barier, z udogodnieniami dla niewidomych.

Blok szwedzki

W pobliżu parku Ratuszowego stoi słynny blok szwedzki, zwany też **blokiem Ingardenów** lub **szklanym domem**, uważany za pierwszy nowohucki budynek modernistyczny. Został zaprojektowany przez Martę i Janusza Ingardenów. Budowa zakończyła się w 1959 r. Nazwa „blok szwedzki” wzięła się z faktu, że był on wzorowany na architektonicznych założeniach osiedli mieszkaniowych w Sztokholmie czy Göteborgu.

✉ os. Szklane Domy 1

! Od strony parkingu są schody, natomiast od strony parku Szwedzkiego trzeba podejść delikatnie pod górkę. Od strony przejścia dla pieszych nie ma przeszkód. Do sklepów trzeba pokonać jeden stopień.

Nowohucki oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

fot. Barbara Gąsiorowska

Muzeum „Dzieje Nowej Huty” działa od 2005 r. Znajduje się w dawnej składnicy harcerskiej. Jego najważniejszymi zadaniami są: prezentowanie wystaw, wydawanie publikacji, organizowanie spotkań o tematyce nowohuckiej oraz prowadzenie badań naukowych i gromadzenie pamiątek. Ekspozycje dotyczą architektury,

działów opozycji nowohuckiej, życia codziennego i kulturalnego dzielnicy, przeszłości tutejszych dawnych wsi podkrakowskich (cykl „**Zapomniane dziedzictwo Nowej Huty**”). Od 2009 r. muzeum organizuje największe nowohuckie wydarzenie kulturalne, odbywające się w trzeci weekend września – „**Zajrzyj do Huty**”.

✉ os. Stenczne 16, tel.: 12 4259775

📍 www.mhk.pl/oddzialy/dzieje-nowej-huty

🕒 wt.–nd. 9.30–17.00.

👤 6 zł, ulg. 4 zł, rodzinny 12 zł, grupowy 4 zł, grupowy ulg. 3 zł

! Do wejścia prowadzą cztery schody, natomiast z drugiej strony bloku jest króciutki podjazd i jeden stopień. Toaleta duża, ale bez barier. Wewnątrz można poruszać się bez przeszkód.

Ośrodek Kultury im. Cypriana Kamila Norwida

foto. Barbara Gąsiorowska

Ośrodek istnieje od 1950 r., choć jako oficjalną datę jego powstania podaje się rok 1955. Mieści się w budynku dawnego hotelu robotniczego. W czasach PRL-u funkcjonował pod nazwą **Zakładowy Dom Kultury Huty im. Lenina**. W jego strukturach działa kilka instytucji na terenie Nowej Huty. Są to: Animacja i Promocja Kultury (os. Góralski 5), Biblioteka Ośrodka

Kultury im. C.K. Norwida (os. Góralski 5), Kino Studyjne Sfinks (najstarsze działające nowohuckie kino; os. Góralski 5), Klub Kuźnia i Biblioteka Klubu Kuźnia OKN (os. Złotego Wieku 14), ARTzona (os. Góralski 4). Podstawowym celem ośrodka jest szeroko rozumiane umacnianie więzi mieszkańców Nowej Huty z miejscem, w którym żyją.

✉ os. Góralski 5, tel.: 12 6442765

📍 www.okn.edu.pl

🕒 pn. 8.00–20.00, wt.–pt. 8.00–21.00, sb.–nd. 14.00–21.00

! Parking wyłożony kostką granitową. Stopień przy wejściu ok. 3 cm. Wejście na salę z szerokim podjazdem.

Kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa

© Shutterstock.com

Kościół powstał kilkanaście lat temu, choć wzniesienie świątyni w tej okolicy planowano już w latach 50. XX w. Nowohucianie uzyskali zgodę na jej budowę, zebrali odpowiednie środki finansowe, znaleźli lokalizację. Od 1957 r. stał tu **drewniany krzyż**. Kiedy już wydawało się, że kościół powstanie, władza zdecydowała, iż zamiast świątyni w tym miejscu zbudowana zostanie szkoła. **27 kwietnia 1960 r.** robotnicy przyjechali na plac budowy, aby usunąć krzyż. Zauważyły to miejscowe kobiety i natychmiast zareagowały. Doszło do utarczek słownych, które przerodziły się w przepychanki. Robotnicy zostali przepędzeni przez tłum nowohucianek, które gromadziły się pod krzyżem. Do kobiet stopniowo dołączali mężczyźni. Siły porządkowe próbowały rozprędzić tłum. Doszło do zamieszek

trwających do końca dnia. Wydarzenia te określa się mianem **walk o krzyż w Nowej Hucie** lub **obrony Krzyża Nowohuckiego**. Ich skutki były poważne – twierdzono, że były ofiary śmiertelne, choć nie ma na to żadnego potwierdzenia. W 1960 r. nie zbudowano nowego kościoła w Nowej Hucie. Wzniesiono go 17 lat później. W 1977 r. kardynał Karol Wojtyła dokonał poświęcenia świątyni Matki Bożej Królowej Polski, zwanej potocznie Arką Pana. Znajduje się ona przy ul. Obrońców Krzyża, już poza terenem starej Nowej Huty. Po 2000 r. w miejscu, w którym rozegrały się wydarzenia z 1960 r. zbudowano **kościół Najświętszego Serca Pana Jezusa**. Obok niego w 2007 r. postawiono pomnik w kształcie krzyża, przypominający o „rewolucji nowohuckiej”, jak określa się zajścia sprzed ponad pół wieku.

✉ os. Teatralne, ul. Ludźmierska 2, tel.: 12 6803210

📍 sercepanajezusa.pl

! Przed wejściem podjazd, przy wejściu stopień 5 cm. W pobliżu kościoła przejścia dla pieszych bez barier, z udogodnieniami dla niewidomych.

Teatr Ludowy

fol. Barbara Gąsiorowska

Najstarszy działający do dziś teatr w Nowej Hucie. Jego gmach zaprojektowali Marta i Janusz Ingardenowie oraz Jan Dąbrowski. Działalność rozpoczął 3 grudnia 1955 r. wystawieniem sztuki Wojciecha Bogusławskiego **„Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale”**, napisanej pod koniec XVIII w.

Początkowo teatr nazywano Kameralnym. Przez ponad sześć dekad współpracowało z nim wielu znakomitych aktorów i reżyserów, wśród których wymienić warto m.in. Krystynę Skuszanek, Józefa Szajnę, Krystynę Feldman, Ryszarda Filipskiego, Olę Lipińską, Jacka Fedorowicza, Franciszka Pieczkę, Witolda Pyrkosza i Jerzego Stuhra.

✉ os. Teatralne 34, tel.: 12 6802100

📍 www.ludowy.pl

! Duża Scena: schody przed głównym wejściem, jednak można skorzystać z wejścia bocznego. Dla osób niedowidzących i niedosłyszących miejsca w pierwszych rzędach (należy zgłosić zapotrzebowanie przy rezerwacji biletu).

Muzeum Czynu Zbrojnego i czołg nowohucki

© Shutterstock.com

Muzeum funkcjonuje od lat 60. XX w. Pierwsza wystawa była inicjatywą Antoniego Dałkowskiego. Oficjalne otwarcie nastąpiło 9 maja 1970 r. Placówka ma siedzibę w Domu Kombatanta. W zbiorach znajdują się pamiątki przekazane przez mieszkańców Nowej Huty walczących w obu wojnach światowych oraz biorących udział w walkach o granice II Rzeczypospolitej.

Przed muzeum stoi czołg **Josif Stalin 2**, walczący pod koniec II wojny światowej.

Przez lata służył do zabawy w cztery pancernych lub w wojnę. Znajduje się na nim tabliczka z napisem: „Czołg IS-2 nr 40116 został przydzielony do 5 Pułku Czołgów Ciężkich II Armii LWP. W styczniu 1945 r. brał udział pod Toporowem, Budziszynem oraz na terenie Czechosłowacji. Zniszczył 4 samochody pancerne nieprzyjaciela, 3 działa, 2 czołgi, a 1 uszkodził. 23 stycznia 1969 r. został przekazany przez MDN dla Muzeum Czynu Zbrojnego Pracowników Kombinatu Huta im. Lenina”.

✉ os. Górali 23, tel.: 696729125

📍 www.mczz.3-2-1.pl

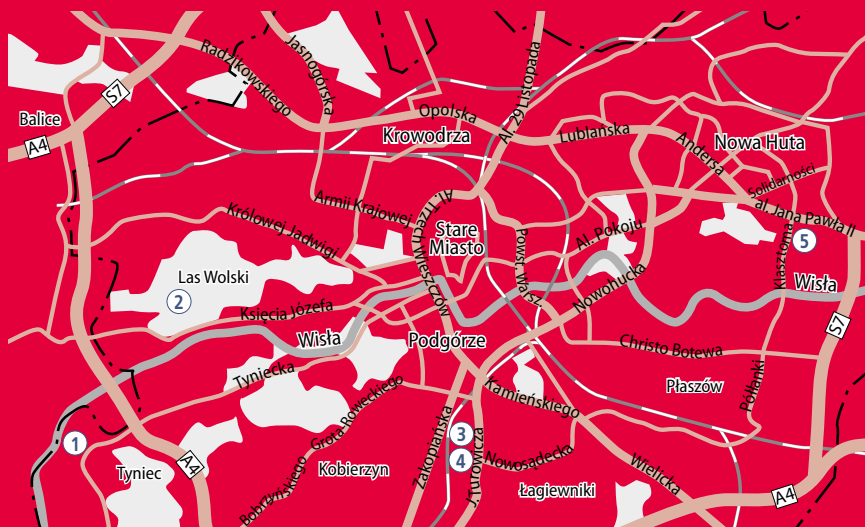
🕒 pn.–pt. 10.00–15.00

👤 wstęp bezpł.

! Przy wejściu mały próg i dość stromy podjazd. Muzeum mieści się na pierwszym piętrze, brak windy. Pracownik zna język migowy. Toaleta ciasna, bez barier. Możliwość dotykania eksponatów. Czołg bez przeszkód można obejrzeć z bliska.

Krakowskie sanktuaria i klasztory

- 1 opactwo Benedyktynów w Tyńcu
- 2 klasztor Kamedułów na Bielanych
- 3 Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach
- 4 Centrum św. Jana Pawła II
- 5 sanktuarium w Mogile

Od początku kształtowania się struktury Kościoła na ziemiach polskich Kraków zajmował w niej ważne miejsce. W mieście wznoszono więc liczne świątynie, nie szczędzono środków na wspaniałe ołtarze, rzeźby i obrazy, a pątnicy przybywali tu, by zanieść prośby przy cudownych wizerunkach i relikwii świętych.

Biskupstwo w Krakowie powołano na zjeździe gnieźnieńskim w roku 1000. Na początku XIII stulecia na terenie miasta było już ponad 20 budowli sakralnych, podczas gdy inne ośrodki miejskie miały zwykle jedną świątynię, czasem dwie do pięciu. Już w średniowieczu Kraków stał się celem pielgrzymek licznych wiernych odwiedzających relikwie świętych, w które z biegiem lat bogaciła się stolica Małopolski. Miasto cieszyło się także przywilejem udzielania odpustów podczas roku jubileuszowego. Zgodę na to wyraził w 1391 r. papież Bonifacy IX na prośbę królowej Jadwigi Andegaweńskiej. Ruch religijny w Krakowie nasilił się w 2. poł. XV stulecia. Okres ten nazywany bywa *felix saeculum Cracoviae* (szczęśliwy wiek Krakowa), bo pod Wawelem żyło wówczas sporo osób, które zmarły w opinii świętości. Z czasem przybywało nowych klasztorów i świątyń, a wśród duchowieństwa nie brakowało wybitnych osobowości, które zapisały się w historii nie tylko miasta, ale i kraju. W 1925 r. w Krakowie powołano arcybiskupstwo.

Obecnie w stolicy Małopolski znajduje się ponad 130 kościołów, z czego 11 posiada tytuł bazyliki mniejszej, i kilkadziesiąt klasztorów. Działa tu Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, kontynuujący tradycje Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Jagiellońskiego. Duży wpływ na niezwykle charakter miasta ma również znaczna liczba obrazów i rzeźb uznawanych za cudowne.

Kraków nie bez przyczyny nazywany jest drugim Rzymem lub polskim Rzymem. Warto wybrać się na wycieczkę, by poznać wyjątkowe miejsca na jego religijnej mapie.

Klasztor Kamedułów na Bielanych, fot. Joanna Górlach

Fresk w opactwie tyńskim, © Wadas Jerzy | Shutterstock

Klasztor Kamedułów, wejście główne, © Paweł Kazmierczak | Shutterstock

Centrum św. Jana Pawła II, © wjarek | Shutterstock

Opactwo Benedyktynów w Tyńcu

W Tyńcu, na wapiennym wzgórzu nad Wisłą wznosi się opactwo benedyktyńskie z niemal **tyśiącletnią historią!** Historycy spierają się, czy za założyciela klasztoru uznać Kazimierza Odnowiciela, który wedle tradycji sprowadził tu benedyktynów w 1044 r., czy może Bolesława Śmiałego, który przyczynił się do powstania kościoła w latach 70. XI stulecia. W XIII w., w czasie walk o tron krakowski, opactwo zostało **ufortyfikowane**. W miarę upływu czasu wznoszono tu nowe budowle, przekształcano istniejące, wzbogacano zbiory skarbcza i biblioteki. W XVIII w. w Tyńcu schronili się konfederaci barscy, a później klasztor został zniszczony przez Rosjan. Stulecie XIX przyniosło kasatę opactwa benedyk-

tynów, którzy do Tyńca powrócili dopiero w 1939 r. dzięki staraniom arcybiskupa Adama Sapiehy.

Przed **kościołem św. św. Piotra i Pawła** znajduje się rozległy dziedziniec, na którym niegdyś witano królów i biskupów. Rozciąga się stąd widok na dolinę Wisły. Kościół jest budowlą jednonawową z trzema parami kaplic z barokowymi ołtarzami. Najstarszą część świątyni stanowi wydłużone prezbiterium – jego mury powstały głównie w XV w., a pod nim kryją się pozostałości budowli z XI stulecia. Uwagę zwraca tu ambona w kształcie łodzi i monumentalny barokowy ołtarz główny zaprojektowany przez słynnego XVIII-wiecznego artystę Francesca Placidiego.

Informacje praktyczne

- ✉ ul. Benedyktyńska 37, tel.: 12 6885450, 6885452
- 📍 www.tyniec.benedyktyni.pl
- 🕒 muzeum: V–X pn.–pt. 09.00–17.00, sb.–nd. 10.00–18.00, XI–IV codz. 10.00–16.00; opactwo (zwiedzanie z przewodnikiem): wejścia o pełnych godzinach, V–X pn.–pt. 9.15–12.00, 14.00–17.00, sb. 9.00–12.00, 14.00–16.00, nd. 14.00–17.00, XI–III pn.–pt. 9.15–12.00, 14.00–15.00, sb. 9.00–12.00, 14.00–15.00, nd. 10.15, 12.00, 13.15, 14.00–15.00, IV pn.–pt. 9.15–12.00, 14.00–16.00, sb. 9.00–12.00, 14.00–16.00, nd. 14.00–16.00
- 🎫 muzeum: 7 zł, ulg. 5 zł; opactwo (z przewodnikiem): 7 zł, dzieci do lat 6 wstęp bezpł.; muzeum + opactwo: 10 zł, ulg. 8 zł, rodzinny 25 zł, dzieci do lat 6 wstęp bezpł.
- ⚠️ Schody przy wejściu do kościoła. W kościele rozkładany podjazd (na życzenie), wejście przez księgarnię, strome podjazdy. Muzeum jest dostępne dla osób z niepełnosprawnością.

Klasztor Kamedułów na Bielanach

Erem Srebrnej Góry z kościołem Wniebowzięcia NMP znajduje się na wzniesieniu (326 m n.p.m.) na terenie Lasku Wolskiego. Można się do niego dostać, skręcając z ulicy Księcia Józefa w aleję Wędrowników. Klasztor został ufundowany na początku XVII w. przez marszałka wielkiego koronnego Mikołaja Wolskiego. Legenda mówi, że wymógł on na kasztelanie wojnickim Sebastianie Lubomirskim przekazanie gruntów kamedułom, w zamian dając mu srebrne naczynia. Stąd nazwa miejsca: Srebrna Góra.

Przekraczając furtę klasztoru, staje się na dziedzińcu przed barokową świątynią z dwiema charakterystycznymi wieżami. Wchodząc do kościoła i idąc nawą główną, po obu stronach mija się po cztery kaplice. Ostatnia ze znajdujących się po prawej stronie to **kaplica św. Romualda** – założyciela zakonu kamedułów. W **ołtarzu głównym** umieszczono obraz przedstawiający wniebowzięcie NMP, dzieło krakowskiego malarza Michała Stachowicza. Schody po prawej stronie ołtarza głównego prowadzą do **katakumb** – miejsca wiecznego spoczynku srebrnogórskich kamedułów.

fol. Joanna Gorlach

Za kościołem rozciąga się dostępne tylko dla zakonników **eremitorium**, gdzie stoją pustelnicze domki mnichów. Świadomość jego istnienia sprawia, że klasztor wydaje się jeszcze bardziej tajemniczym miejscem.

Informacje praktyczne

- ✉ al. Konarowa 1, tel.: 12 4297610
- 📍 www.kameduli.info/bielany.php
- 🕒 mężczyźni codz. 10.00–11.00 i 15.30–16.30; kobiety mogą wejść na teren klasztoru tylko 12 razy w roku (m.in. w Niedzielę Wielkanocną, 15 sierpnia, 8 września i 25 grudnia). W niedzielę Zesłania Ducha Świętego oraz w poniedziałek po tym święcie można uczestniczyć w mszach św. w przyklasztornym kościele (nd. 8.00, 10.00, 16.00, pn. 10.00, 16.00). Ograniczenia wstępu wynikają z reguły zakonu kamedułów.
- 👉 wstęp bezpł.
- ⚠️ Zaleca się dojazd samochodem pod samą bramę klasztoru. Dojście tylko z opiekunem. Droga jest stroma i nierówna, nawierzchnia tylko częściowo wyasfaltowana. Próg przy wejściu do kościoła. Na terenie klasztoru izba z platformą oraz łazienką dostosowaną do potrzeb osób z niepełnosprawnością – dostępna tylko dla mężczyzn.

Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach

Pod koniec XIX w. w Łagiewnikach powstał **klasztor Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia**. Związana z nim była **św. Faustyna Kowalska** (1905–1938). Młoda zakonnica doznała objawień, które spisywała w swoim dzienniczku. Jedno z nich dotyczyło namalowania obrazu „Jezu, ufam Tobie”, przedstawiającego Jezusa Miłosiernego. Święta Faustyna Kowalska była wielką propagatorką kultu Bożego Miłosierdzia.

Niedaleko klasztoru znajduje się monumentalna **bazylika Miłosierdzia Bożego** z charakterystyczną, wysoką na 77 m wieżą widokową. Świątynia powstała na przełomie XX i XXI w., w sierpniu 2002 r. konsekrował ją Jan Paweł II podczas swojej ostatniej pielgrzymki do Ojczyzny. Jest to miejsce kultu św. Faustyny Kowalskiej, beatyfikowanej i kanonizowanej przez papieża Polaka.

W przedsionku świątyni, po lewej stronie, znajduje się **kamień węgielny z Golgoty**. W górnym kościele uwagę zwraca kompozycja ołtarzowa z tabernakulum w kształ-

Pomnik św. Faustyny w Łagiewnikach,
© Anilah | Dreamstime.com

cie kuli ziemskiej, nad którym umieszczono **obraz „Jezu, ufam Tobie”**. W dolnej części bazyliki można odwiedzić pięć kaplic.

Aby dostać się do Łagiewnik, najlepiej dojechać komunikacją miejską do przystanku „Sanktuarium Bożego Miłosierdzia”.

Informacje praktyczne

✉ ul. Siostry Faustyny 3, tel.: 12 2523311, 2523333

🌐 www.milosierdzie.pl

🕒 bazylika: 8.00–19.00, kaplica: 6.00–21.00, kaplica adoracji: przez całą dobę, wieża widokowa 9.00–17.00 (latem do 19.45)

👉 wstęp bezpł.

! Wieża widokowa jest dostępna także dla osób z dysfunkcją ruchu.

Centrum św. Jana Pawła II

Niedaleko bazyliki Miłosierdzia Bożego znajduje się **sanktuarium św. Jana Pawła II**. Jest ono częścią Centrum św. Jana Pawła II „Nie lękajcie się!”, w ramach którego funkcjonują też: Szkoła Modlitwy Jana Pawła II, Centrum Wolontariatu, Centrum Pielgrzymkowe Franciszkańska 3 i kawiarnia

Przystań Papieska. Sanktuarium św. Jana Pawła II wybudowano na tzw. Białych Mordach – obszarze przemysłowym dawnych **Zakładów Sodowych „Solvay”**, gdzie pracował młody Karol Wojtyła. Prace rozpoczęto w październiku 2008 r. w związku z 30. rocznicą wyboru papieża Polaka.

W **kościelie dolnym** na uwagę zasługuje przede wszystkim **kaplica Kapłańska** wzorowana na krypcie św. Leonarda w katedrze wawelskiej, gdzie Karol Wojtyła odprawił swoją prymicyjną mszę świętą. Znajdują się tu **płyta z pierwszego grobu Jana Pawła II** w Grotach Watykańskich Bazyliki św. Piotra w Rzymie oraz **relikwiarz z krwią papieża**.

Informacje praktyczne

✉ ul. Totus Tuus 32, tel.: 12 2575315, 513425060

📍 www.sanktuariumjp2.pl

🕒 sanktuarium: IV–X pn.–nd. 7.30–19.00, XI–III 7.30–18.00, nie należy wchodzić w trakcie mszy świętych; Muzeum św. Jana Pawła II: codz. 9.00–17.00

🎫 sanktuarium: wstęp bezpł.; Muzeum św. Jana Pawła II: 7 zł, ulg. 4 zł, rodzinny 15 zł, osobom niepełnosprawnym przysługuje bilet ulgowy

! Przy wejściu kostka granitowa. W kościele górnym pętla indukcyjna.

Do **kościół górnego** prowadzą brązowe drzwi z przedstawieniami Jana Pawła II oraz świętych i błogostawionych, których wyniósł na ołtarze. Wewnątrz warto obejrzeć ciekawą dekorację mozaikową.

Na terenie Centrum siedzibę ma również **Muzeum św. Jana Pawła II**.

i Pawła. Po jej przekroczeniu turysta staje przed barokową fasadą **kościół Matki Bożej Wniebowziętej i św. Wacława**. Został on konsekrowany już w 1266 r.

We wnętrzu trójnawowej świątyni przechowywany jest tzw. **krucyfiks mogiński**. Znajduje się on w północnym ramieniu transeptu. Przedstawienie ukrzyżowanego Chrystusa uważane jest za cudowne. Według legendy krucyfiks ten przyplątał do Krakowa Wisłą, nie wiadomo skąd. A gdy podczas jednego z najazdów Tatarzy chcieli zrabować cenne wota wiszące przy krzyżu i weszli na drabinę, by je zerwać, jakaś siła zatrzymała ich tak mocno, że niedoszli złodzieje pospadali.

Wśród licznych wotów wyróżniają się dwa w kształcie samolotów. Jedno z nich ofiarował pilot **Władysław Polesiński**, który ocalenie z katastrofy lotniczej w latach 30. XX w. przypisywał Chrystusowi z mogińskiego krucyfiks. Twierdził, że Jezus dał mu wskazówki, jak powinien się zachować, aby uniknąć śmierci.

W czerwcu 1979 r. kościół Cystersów odwiedził **św. Jan Paweł II**, który podczas swojej pierwszej pielgrzymki do Polski odprawił mszę świętą właśnie w Mogile.

Opuszczając świątynię, warto udać się na drugą stronę ulicy Klasztornej, aby zobaczyć drewniany **kościół św. Bartłomieja** z XV w., przebudowany w XVIII stuleciu.

Informacje praktyczne

✉ ul. Klasztorna 11, tel.: 12 6442331, 6446992

📍 www.mogila.cystersi.pl

🕒 codz. 6.00–20.00

🎫 wstęp bezpł., nie należy wchodzić w trakcie mszy świętych

! Podjazd przy wejściu na dziedziniec, stromy podjazd w kościele.

Sanktuarium w Mogile

© Maria Brzostowska | Fotolia

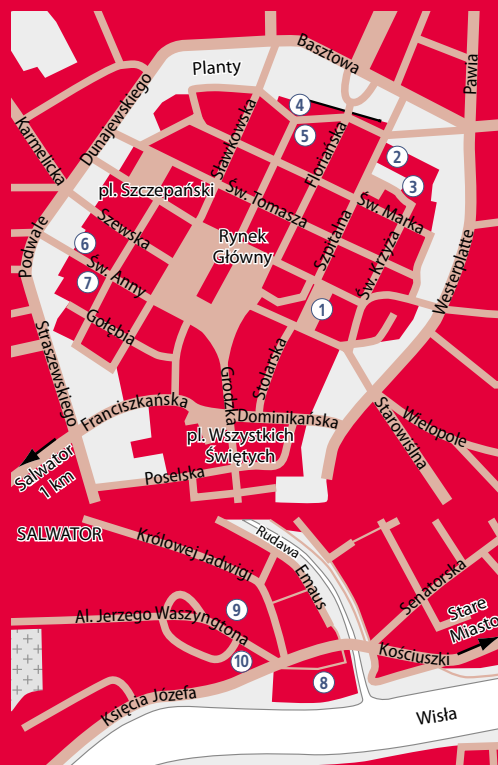
W Nowej Hucie na terenie dawnej wsi Mogiła znajduje się **sanktuarium Krzyża Świętego**. Opiekują się nim cystersi sprowadzeni do Małopolski w XIII w. przez biskupa **Iwona Odrowąża**. Aby tu

dotrzeć, najlepiej dojechać do przystanku „Klasztorna”, a potem przejść ulicą o tej samej nazwie.

Na teren klasztoru wchodzi się przez bramę ozdobioną figurami św. św. Piotra

Zobacz koniecznie

- 1 Mały Rynek
- 2 Teatr Słowackiego
- 3 kościół Świętego Krzyża
- 4 kościół oo. Pijarów
- 5 Muzeum Książąt Czartoryskich
- 6 kościół św. Anny
- 7 Collegium Maius
- 8 kościół i klasztor ss. Norbertanek
- 9 kościół Najświętszego Salwatora
- 10 kaplica św. św. Małgorzaty i Judyty

W tej części przewodnika opisano obiekty, których nie łączy ani czas powstania, ani pełniona funkcja, ani lokalizacja, jednak ze względu na ich walory historyczne, kulturowe bądź artystyczne koniecznie należy je zobaczyć, choćby tylko z zewnątrz. Są to kościoły, muzea oraz instytucje kultury ważne dla życia i wizerunku Krakowa.

Mały Rynek

Prostokątny Mały Rynek jest usytuowany po wschodniej stronie kościoła Mariackiego. Został utworzony zapewne jako pomocnicze targowisko Rynku Głównego podczas lokacji miasta w 1257 r. Prawdopodobnie już wcześniej istniał w tym miejscu plac targowy. Mały Rynek dawniej zwany był Forum Antiquum, czyli „starym rynkiem”, Wendetą lub Tandetą. W 2. poł. XVIII w. określano go mianem Rynku Rzeźniczego, gdyż od stuleci handlowano tu mięsem. Współczesna nazwa przyjęła się na początku XIX w., ponieważ w opozycji do Rynku Głównego zwanego w tym czasie Wiel-

kim. W 2007 r. w związku z 750. rocznicą Wielkiej Lokacji Krakowa plac gruntownie odnowiono, przywracając zabytkowy bruk i latarnie oraz tworząc iluminowaną fontannę.

Mały Rynek otoczony jest interesującymi kamienicami. Pod numerem 1 można zobaczyć **kamienicę Strzemboszewską** utworzoną z dwóch gotyckich domów, które ucierpiały podczas potopu szwedzkiego. Budynek numer 6 to kamienica Szoberowska, gdzie w 1661 r. Jan Aleksander Górczyn wydrukował pierwszą polską gazetę: „Merkuriusza Polskiego” (zob. rozdział

Ciekawostki o Krakowie). **Kamienica Penitencjarzy**, pod numerem 7, powstała w XIV w. Niegdyś mieszkali w niej duchowni z kościoła Mariackiego.

Informacje praktyczne

- ! Nawierzchnia z kostki brukowej; podjazd na taras przed kamienicami od strony ulicy Mikołajskiej.

Obecnie Mały Rynek jest popularnym miejscem spotkań krakowian. Organizuje się na nim różne wydarzenia kulturalne i artystyczne.

Teatr Słowackiego

© Andrzej Roste | Fotolia

Na terenie dzisiejszego placu św. Ducha od średniowiecza stały zabudowania kościoła i klasztoru Duchaków. Ze względu na zły stan kompleksu w latach 80. XIX w. postanowiono go wyburzyć, a na wolnym miejscu wznieść gmach nowego teatru. Decyzja ta wywołała liczne protesty mieszkańców miasta: przypomniano o przykaskach władz, w którym chronili się chorzy i ubodzy. Jan Matejko na znak sprzeciwu rzekł się nawet honorowego obywatelstwa Krakowa.

Klasztor jednak wyburzono, a w latach 1891–1893 zbudowano wspaniały gmach teatru wzorowany na operze paryskiej. W marcu 1901 r. po raz pierwszy wystawiono tu „Wesele” – jeden z najważniejszych dramatów Stanisława Wyspiańskiego. W 1909 r. Teatr Miejski, jak początkowo nazywano instytucję, został przemianowany na Teatr im. Juliusza Słowackiego, co miało związek z setną rocznicą urodzin wieszczki. Przez ponad 120 lat istnienia z instytucją tą było związanych wielu wybitnych aktorów oraz re-

żyserów, takich jak Tadeusz Pawlikowski i Juliusz Osterwa.

Architektura gmachu ma charakter eklektyczny, co oznacza, że łączy w sobie elementy różnych stylów historycznych. Od strony ulicy Szpitalnej można podziwiać reprezentacyjną **fasadę teatru**. Zdobia ją alegoryczne rzeźby Poezji, Dramatu i Tragedii oraz Muzyki, Opery i Operetki. Przed budynkiem ustawiono popiersie **Aleksandra Fredry**, najwybitniejszego polskiego komediopisarza. We wnętrzu warto zwrócić uwagę przede wszystkim

na **kurtynę Siemiradzkiego** oraz **garderobę Ludwika Solskiego**. Kurtyna, będąca właściwie obrazem olejnym rozpiętym na drewnianej ramie, jest darem ceniowego XIX-wiecznego malarza Henryka Siemiradzkiego. Przedstawiono na niej symboliczne postacie związane ze sztuką teatralną. Garderoba wybitnego aktora i reżysera Ludwika Solskiego znajduje się za kulisami. Jej ściany przez lata pokrywano rysunkami, obrazami i wpisami artystów – przyjaciół i znajomych dyrektora teatru.

Informacje praktyczne

- ✉ pl. Świętego Ducha 1, tel.: 12 4244525, 4244528 (Biuro Informacji i Rezerwacji Biletów)
- 📍 www.slowacki.krakow.pl
- 🕒 zwiedzanie po ustaleniu z Biurem Informacji i Rezerwacji (w miarę dostępności terminów)
- 👉 zwiedzanie: grupa do 50 osób – 150 zł. Podczas zwiedzania osoby poruszające się na wózkach mają utrudniony dostęp do niektórych pomieszczeń zaplecza teatru.
- ! Wjazd po pochylni z lewej strony głównego wejścia. W środku śliska pochylnia z kamienia. Duża Scena: na parterze, dostępna dla osób na wózku inwalidzkim (wjazd platformą; miejsca za 10. rzędem). Scena Miniatura: dostępna dla osób z niepełnosprawnością, wejście od ulicy Świętego Ducha. Scena MOS przy ulicy Rajskiej: dostępna dla osób z niepełnosprawnością.

Kościół Świętego Krzyża

Gotycki kościół to jedyny zachowany budynek z kompleksu klasztoru Duchaków. Znajduje się w pobliżu Teatru im. Juliusza Słowackiego, we wschodniej części placu św. Ducha.

Pierwsza świątynia w tym miejscu powstała na przełomie XII i XIII w. Obecnie istniejącą budowlę wzniesiono po 1300 r. Kościół należał do duchaków aż do końca XVIII w. Do dziś zdobią go **krzyże duchackie**: z podwójną belką poprzeczną i charakterystycznymi wcięciami. W 1903 r. odbył się tutaj ślub Elżbiety Szprotówny i Wojciecha Korfańskiego, który po zakończeniu I wojny światowej zaangażował się w powstania śląskie.

© Andrey Andronov | Dreamstime.com

Do kościoła wchodzi się od strony zachodniej. W kruchcie, we wnęce po prawej, umieszczono **figurę Chrystusa Frasobliwego**, która

uchodzi za cudowną. Gotycki portal prowadzi do nawy głównej z pięknym **sklepieniem palmowym** i malowidłami sprzed 1571 r.

Informacje praktyczne

✉ ul. św. Krzyża 23, tel.: 12 4292056

📍 www.krzyzkrakow.pl

🕒 do kościoła można wejść przed lub po mszy św.; w innych godzinach można wejść tylko do kruchty

👉 wstęp bezpł.

! Przy wejściu płasko, dalej jeden stopień. Mimo utrudnień warto zwiedzić kościół z pomocą opiekuna.

Kościół oo. Pijarów

fot. Joanna Gorlach

bardzo reprezentacyjną fasadę zwieńczoną ażurową dzwonnicą. Na frontowej ścianie świątyni umieszczono napis: *Christo transfigurato* (Chrystusowi przemienionemu), nawiązujący do wezwania kościoła. We wnętrzu warto obejrzeć niezwykle **polichromię**, stwarzającą iluzję przestrzenną.

Pod świątynią znajduje się **krypta**, z której od końca XIX w. wyruszały kondukt pogrzebowe zasłużonych Polaków. W 1887 r. na kilka dni przed pochówkiem spoczęły tu szczątki Józefa Ignacego Kraszewskiego – znanego pisarza, publicysty i działacza społecznego. Wtedy pojawił się pomysł, aby pijarzy wynajmowali kryptę jako dom przedpogrzebowy, dzięki czemu uzyskiwali spore dochody. Współcześnie w krypcie co roku przed Wielkanocą przygotowany jest Grób Pański, znany w Krakowie z niekonwencjonalnych dekoracji.

Wzniesiony w latach 1718–1728 późnobarokowy **kościół Przemienienia Pańskiego i Opieki Matki Bożej Królowej Polski** ma

Informacje praktyczne

✉ ul. Pijarska 2, tel.: 12 4222255

📍 www.pijarzy.pl

🕒 do kościoła można wejść przed lub po mszy św.

👉 wstęp bezpł.

! Przy wejściu sześć stopni.

Muzeum Książąt Czartoryskich

W pobliżu kościoła oo. Pijarów usytuowane jest Muzeum Książąt Czartoryskich. Placówka ta ma długą i ciekawą historię. Jej początki wiążą się z pasją kolekcjonerską Izabeli z Flemmingów Czartoryskiej. Księżna gromadziła pamiątki patriotyczne i na początku XIX stulecia utworzyła w Puławach Świątynię Pamięci, pierwsze polskie muzeum narodowe. Znacznie później zbiory Czartoryskich zostały przewiezione do Paryża, a potem, już w latach 70. XIX w., trafiły do Krakowa. Książę Władysław Czartoryski kupił wówczas od miasta budynek, w których umieszczono rodzinną kolekcję. Do muzeum należą dziś: gmach przy ulicy św. Jana połączony charakterystyczną przewiązką z dawnym klasztorem oo. Pijarów oraz dawny Arsenał Miejski.

Kolekcja sztuki Czartoryskich zawiera **pamiątki po wybitnych Polakach**, takich jak Jan III Sobieski, Tadeusz Kościuszko i książę Józef Poniatowski, liczne dzieła sztuki i wyroby rzemiosła artystycznego. Kojarzy się ją jednak przede wszystkim ze słynnym obrazem **Leonarda da Vinci: „Dama z gronostajem”**. W budynku Arsenалу Miejskiego prezentowana jest **galeria sztuki starożytnej**.

Informacje praktyczne

Muzeum w remoncie do końca 2019 r. Obraz „Dama z gronostajem” Leonarda da Vinci czasowo eksponowany jest w Gmachu Głównym Muzeum Narodowego w Krakowie (al. 3 Maja 1), a „Krajobraz z miłosiernym Samarytaninem” Rembrandta w Europeum (pl. Sikorskiego 6).

✉ ul. św. Jana 19; Arsenał: ul. Pijarska 8, tel.: 12 3705460

📍 www.mnk.pl/oddzial/muzeum-ksiazat-czartoryskich

🕒 Muzeum nieczynne do końca 2019 r.

fot. Joanna Gorlach

Kościół św. Anny

fot. Joanna Gortach

Uniwersytecka kolegiata św. Anny jest trzecią świątynią znajdującą się w tym miejscu. Obecny barokowy kościół pochodzi z przełomu XVII i XVIII w. Dwuwieżowa **fasada** została specjalnie zaprojektowana tak, by jak najlepiej wyglądała oglądana z wąskiej ulicy św. Anny, od strony Rynku Głównego – od drugiej strony ulica była wówczas zamknięta pasem murów obronnych.

Jasne i przestronne wnętrza świątyni jest bogato zdobione stiukami oraz malowidłami naściennymi. W transepcie po

prawej stronie od wejścia warto zwrócić uwagę na ołtarz – **konfesję św. Jana Kantego**, profesora Uniwersytetu w Krakowie. Piętnastowieczny filozof i teolog związany z krakowską uczelnią został kanonizowany w 1767 r. W drugim ramieniu transeptu umieszczono **pomnik Mikołaja Kopernika** z 1822 r. Jest on hołdem Uniwersytetu Jagiellońskiego dla jednego ze swoich najwybitniejszych studentów. Związki kościoła z najstarszą polską uczelnią podkreślają również liczne epitafia profesorskie.

Informacje praktyczne

✉ ul. św. Anny 11, tel.: 12 4225318

📍 www.kolegiata-anna.pl

🕒 pn.–sb. 7.00–19.30, nd. 7.30–21.30

👉 wstęp bezpł.

! Przed wejściem sześć stopni. Kościół warto zobaczyć, jednak potrzebna będzie pomoc dwóch opiekunów.

Zobacz koniecznie

Collegium Maius

fot. arch. UMK

Collegium Maius to **najstarszy budynek Uniwersytetu Jagiellońskiego**. Powstał on w XV w. poprzez scalenie kilku kamienic. Wykłady w pierwszym budynku zakupionym na potrzeby uczelni rozpoczęto w 1400 r. W końcu XV w. Collegium Maius było już monumentalną budowlą skupioną wokół późnogotyckiego dziedzińca. Na parterze znajdowały się sale wykładowe, na piętrze mieszkania profesorów, biblioteka i jadalnia. Do roku 1940 miała tu siedzibę Biblioteka Jagiellońska, jedna z najstarszych i największych bibliotek w Polsce. Po II wojnie światowej konieczna była gruntowna restauracja Collegium Maius. Ukończono ją w 1964 r., przywracając gmachowi wygląd z przełomu XV i XVI w. W tym samym roku utworzono w nim **Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego**.

Placówka posiada bogate zbiory związane z historią uczelni i nie tylko. Wśród nich można zobaczyć bezcenne **astrolabium arabskie** z 1054 r. i zespół przyrządów astronomicznych podarowany uczelni w 1492 r. przez Marcina Bylicę z Olkusza, a także złoty medal olimpijski Roberta

Korzeniowskiego oraz statuetkę Oscara, którego zdobył Andrzej Wajda.

Na dziedzińcu Collegium Maius warto zwrócić uwagę na **grający zegar**. Kilka razy dziennie można tu zobaczyć, jak figury zasłużonych dla uniwersytetu postaci „maszerują” przy dźwiękach muzyki.

Studentem Uniwersytetu Jagiellońskiego był też Karol Wojtyła. Już jako papież, w 1983 r., w Collegium Maius otrzymał tytuł doktora honoris causa UJ.

Informacje praktyczne

Zwiedzanie ekspozycji stałej odbywa się w grupach maksimum 20-osobowych z przewodnikiem. Wejścia co 20 minut. Czas zwiedzania ok. 30 minut.

✉ ul. Jagiellońska 15, tel.: 12 6631521

📍 www.maius.uj.edu.pl

🕒 ekspozycja stała: XI–III pn.–pt. 10.00–14.20, sb. 10.00–13.30,

IV–X pn., śr., pt. 10.00–14.20, wt., czw. 10.00–17.20, sb. 10.00–13.30

👉 ekspozycja stała: 12 zł, ulg. 6 zł, dzieci do 7 lat bezpł.; sb. 10.00–14.00 wstęp bezpł.

! Nierówna brukowana nawierzchnia ul. Jagiellońskiej; próg przy wejściu. Dostępne specjalne przewodniki dla osób niewidomych. Możliwość dotykania wybranych eksponatów. Grupę osób niewidomych najlepiej wcześniej umówić telefonicznie, aby zapewnić odpowiednie tempo zwiedzania.

Kościół i klasztor ss. Norbertanek

fol. Joanna Gorlach

Zespół klasztorny Norbertanek z **kościółem św. św. Andrzeja i Jana Chrzciciela** istniał z pewnością już w XII w. W czasie najazdu tatarskiego w 1241 r. został zniszczony, a mniszki schroniły się wówczas w kościele Najświętszego Salwatora. W odbudowanym klasztorze w 1259 r. pochowano **bt. Bronisławę** – jedną z krakowskich norbertanek.

Z dziedzina klasztornej co roku na zakończenie oktawy Bożego Ciała wyrusza tradycyjny **pochód lajkonika**. Genezę tego zwyczaju wyjaśnia legenda, wedle której podczas jednego z najazdów tatarskich miejscowy flisak pokonał wodza tatarskiego, a następnie przebrał się w jego strój i triumfalnie wjechał do Krakowa.

Informacje praktyczne

✉ ul. Kościuszki 88, tel.: 12 4244360

📍 www.parafiasalwator.pl

🕒 do kościoła można wejść przed lub po mszy św.

👉 wstęp bezpł.

! Schody przy wejściu. Osoby z dysfunkcją ruchu samodzielnie mogą dostać się tylko na dziedziniec z nawierzchnią typu „kocie łby”.

Kościół Najświętszego Salwatora

fol. Joanna Gorlach

To jeden z najbardziej tajemniczych zabytków Krakowa. Podobno wzniesiono go w miejscu, gdzie nasi słowiańscy przodkowie czcili boga Pośwista. Kościół powstał prawdopodobnie już w 1. poł. XII w., a później był kilkakrotnie przebudowywany.

W salwatorskiej świątyni znajduje się wizerunek ukrzyżowanego Chrystusa w koronie, który zrzuca jeden ze swoich pantofli pod nogi klęczącego gajka. Według legendy Zbawiciel dał biedakowi

kosztowny trzewik, aby wyratować go z ubóstwa. Obraz **Chrystusa z gajkiem** od stuleci jest obiektem kultu okolicznych mieszkańców.

Przy kościele Najświętszego Salwatora znajduje się dawny **cmentarz parafialny**, na którym zachowały się interesujące pomniki nagrobne.

Informacje praktyczne

✉ ul. św. Bronisławy 9, tel.: 12 4244360

📍 www.parafiasalwator.pl

🕒 do kościoła można wejść przed lub po mszy św. (X–VI w każdą niedzielę miesiąca, VII–VIII w 2., 4. i 5. niedzielę miesiąca, godz. 11.15)

👉 wstęp bezpł.

! Przy wejściu stopień i próg. Mimo utrudnień warto zwiedzić kościół z pomocą opiekuna.

Kaplica św. św. Małgorzaty i Judyty

Drewniana kaplica nazywana jest „gontyną” i na pewno istniała już pod koniec XVI w. Obecny kształt zyskała w końcu XVII stulecia, gdy odbudowano ją po pożarze. Kościółek o konstrukcji zrębowej wzniesiono na planie ośmioboku i nakryto płaską kopułą zwieńczoną latarnią. Jest to jeden z niewielu w Krakowie drewnianych zabytków sakralnych.

fol. Joanna Gorlach

Informacje praktyczne

✉ ul. św. Bronisławy 8, tel.: 12 4244360

📍 www.parafiasalwator.pl

🕒 do kościoła można wejść przed lub po mszy św. (VII–VIII w 1. i 3. niedzielę miesiąca, godz. 11.15)

👉 wstęp bezpł.

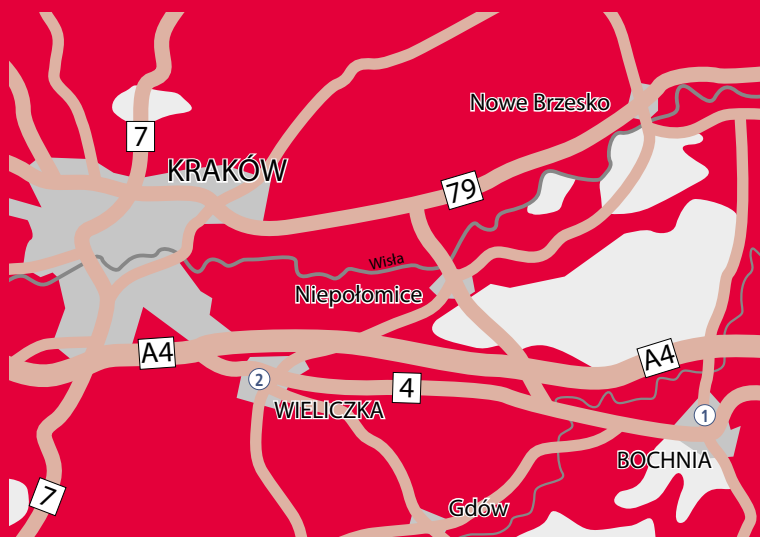
! Strome dojście po wielkich kocich łbach. Wejście tylko z opiekunem (lepiej z dwoma).

W okolicach Krakowa

1 kopalnia soli w Bochni

2 kopalnia soli w Wieliczce

Niedaleko stolicy Małopolski znajdują się dwa niezwykle miejsca, których istnienie zapewniało władcom polskim ogromne dochody. Mowa o otwartych w czasach Bolesława Wstydliwego kopalniach soli w Bochni i Wieliczce, współcześnie wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO.

W okolicach Krakowa już w czasach prehistorycznych eksploatowano solanki, czyli stone źródła, z których po odparowaniu uzyskiwano sól miątką. Po odkryciu soli kamiennej utworzono przedsiębiorstwo zwane żupami krakowskimi, które nadzorowało kopalnie i warzelnie soli nad Wisłą. Z jego funduszy utrzymywano trakt z Krakowa do Wieliczki, a Kazimierz Wielki dochodami z żup krakowskich uposażył założony przez siebie uniwersytet. Przedsiębiorstwem zarządzali żupnicy, którym pomagało dwóch podżupków – jeden z Wieliczki, a drugi z Bochni. Główny skład soli znajdował się w miejscu leżącym obecnie w granicach Krakowa, przy dzisiejszej ulicy Na Zjeździe 8. Na terenie Rynku Głównego był targ solny, a handlowali tam kupcy solni zwani prasołami. Sprzedawali oni sól w formie tzw. bałwanów, czyli walcowatych brył wyciosywanych w kopalniach. Trafiły one na Śląsk, Węgry, Morawy, Ruś i do miast pruskich. Współczesną kopię bałwana pochodzącego z Wieliczki można zobaczyć w krakowskim muzeum Podziemia Rynku (zob. s. 34).

Kopalnia soli w Bochni – szczyb Campi,
© salita2010 | Fotolia

Kopalnia soli w Wieliczce,
© milangonda | Fotolia

Kopalnia soli w Bochni

To najstarszy w Europie zakład przemysłowy. Działa od połowy XIII w., kiedy w Bochni po raz pierwszy w Polsce odkryto sól kamienną. Pod koniec swoich rządów Kazimierz Wielki wydał „Statut żupny”, czyli dokument, który precyzował zasady wydobywania i sprzedaży soli. Po pierwszym rozbiórze Polski bocheńska kopalnia przeszła w ręce Austriaków i znajdowała się pod ich kontrolą do 1918 r. Obecnie jest wielką atrakcją turystyczną, bowiem zwiedzanie **podziemnej trasy turystycznej** wzbogacono za pomocą nowoczesnych technik. Dzięki **ekspozycji multimedialnej**

© przyzmat | stock.chroma.pl

turyści poznają historię wydobycia soli i pracę górników. W bocheńskiej kopalni można popływać drewnianymi łodziami

w zalanej solanką komorze, przejechać się podziemną **kolejką** oraz zjechać 140-metrową **zjeżdżalnią**.

Legenda o pierścieniu św. Kingi

Kinga (Kunegunda) była księżniczką węgierską, córką króla Beli i królowej Marii. Słynęła z miłośnictwa i świętobliwego życia. Jej mężem został polski książę Bolesław Wstydlawy. Pewnego dnia Kinga przybyła do żup solnych w węgierskim regionie Maramuresz i natchniona przez Ducha Świętego poprosiła swojego ojca, aby podarował jej szyb solny, przy którym stali. Król Bela spełnił życzenie córki, a Kinga zsunęła z palca pierścień i wrzuciła go do szybu. Po kilku latach otworzono w Bochni kopalnię soli. Kiedy wydobyto z niej pierwszą solną bryłę, po jej rozbiciu na batwany w środku znaleziono pierścień. Górnicy zanieśli go księciu Bolesławowi i jego żonie, a ta rozpoznała klejnot wrzucony niegdyś do szybu kopalni na Węgrzech. Kinga uznała to za dar od Boga, który w istotny sposób wzbogacił skarb Polski. Przyszłość pokazała, że miała rację.

Informacje praktyczne

✉ ul. Campi 15, Bochnia, tel.: 14 6152460, 6152462

📍 www.kopalnia-bochnia.pl

🕒 turyści indywidualni: wejścia pn.–pt. 9.30, 12.00, 15.30 (dla osób z niepełnosprawnością 13.00 i 16.00), sb.–nd. 10.15–16.15 co godzinę (dla osób z niepełnosprawnością 13.00 i 16.00); konieczna rezerwacja zwiedzania dla osób z niepełnosprawnością

👉 turyści indywidualni: XI–II 41 zł, ulg. 31 zł, rodzinny 88–104 zł, III–X 49 zł, ulg. 36 zł, rodzinny 106–120 zł, zwiedzanie w jęz. angielskim: 70 zł, ulg. 50 zł, osobom z niepełnosprawnością przysługuje rabat 20%

! Do kopalni najlepiej dojechać własnym środkiem transportu lub wynajętym busem. Temperatura pod ziemią wynosi 14–16°C, zaleca się zabranie ciepłych ubrań.

Kopalnia soli w Wieliczce

© Nightman | Fotolia

Druga, chyba jeszcze bardziej znana małopolska kopalnia soli znajduje się w Wieliczce. Zaczęła działać w XIII stuleciu, choć nieco później niż bocheńska. Przez wieki mieszkańcy Wieliczki korzystali na bliskości kopalni, a i dziś zapewnia im ona dochody dzięki turystom. Co roku podziemne miasteczko odwiedza ponad milion osób. Mogą one zobaczyć doskonale zachowane wyrobiska górnicze, dawne maszyny i urzą-

Kopalnia soli w Wieliczce, © milangonda | Fotolia

dzenia kopalniane, a ponadto zapoznać się z budową geologiczną podkarpackich złóż solnych.

Odwiedzający kopalnię w Wieliczce mogą również zwiedzić **Muzeum Żup Krakowskich**, gdyż jedna z jego dwóch ekspozycji znajduje się na poziomie III (135 m pod ziemią) i rozmieszczona jest w ponad 20 zwiedzanych na trasie, zabytkowych komorach.

Wielicką trasę turystyczną tworzą wyrobiska górnicze o łącznej długości prawie 3 km. Na szczególną uwagę zwiedzających zasługują obiekty sakralne z **kaplicą św. Kingi** na czele, **solne rzeźby**, **podziemne jezioro** i oczywiście komory o barwnych nazwach: Pieskowa Skąta, Spalone, Michałowice, Warszawa, Wiśła.

Informacje praktyczne

✉ ul. Daniłowicza 10, Wieliczka, tel.: 12 2787302, 2787366

(Dział Organizacji Ruchu Turystycznego)

📍 www.kopalnia.pl

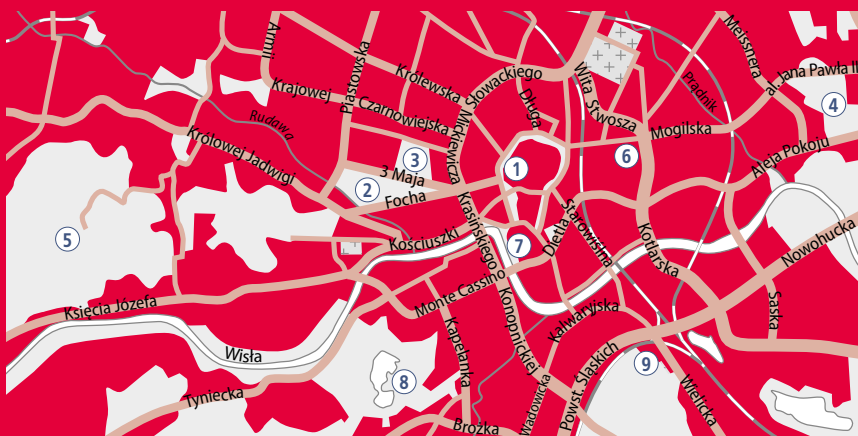
🕒 trasa turystyczna: IV–X 7.30–19.30, XI–III 8.00–17.00; wejścia dla osób z dysfunkcją ruchu trzy razy dziennie (9.00, 12.45, 17.00, obowiązuje wcześniejsza rezerwacja)

👉 trasa turystyczna: IX–VI (z wyjątkiem długiego weekendu majowego) 59 zł, ulg. 42 zł, rodzinny 160 zł, VII–VIII oraz długi weekend majowy 64 zł, ulg. 46 zł, rodzinny 174 zł, osobom z niepełnosprawnością ruchowo przysługują bilety ulgowe

! Do kopalni najlepiej dojechać własnym środkiem transportu, wynajętym busem lub taxi dla osób z niepełnosprawnością. Z Dworca Głównego w Krakowie średnio co pół godziny odjeżdża pociąg do Wieliczki; odległość ze stacji „Wieliczka Rynek Kopalnia” do samej kopalni: ok. 600 m. Temperatura pod ziemią wynosi 14–16°C, zaleca się zabranie ciepłych ubrań. Dla turystów z dysfunkcją ruchu dostępna jest tylko trasa turystyczna. Do windy górniczej mieszczą się wózki inwalidzkie o maksymalnej szerokości 59 cm.

Zielony Kraków

- 1 Planty
- 2 Błonia
- 3 park Jordana
- 4 park Lotników Polskich
- 5 Las Wolski
- 6 ogród botaniczny
- 7 bulwary wiślane
- 8 Zakrzówek
- 9 Podgórze

Kraków to nie tylko zabytki, muzea i świątynie. Na terenie miasta znajdują się także obszary zielone, gdzie można się zrelaksować i odpocząć wśród przyrody. Przed ponad wiekiem mieszkańcy miasta chętnie odwiedzali **park Krakowski** w okolicy obecnego placu Inwalidów i alei Mickiewicza. W zimie czekały tam na nich ślizgawki, latem teatry plenerowe. W okresie międzywojennym w parku Krakowskim można było pograć w tenisa ziemnego, o czym mało kto dziś pamięta.

W latach 2017–18 park był zamknięty z powodu prac rewitalizacyjnych, m.in. sadzenia nowych roślin, konserwacji pomników i podbudowy części alejek. Do użytku Krakowian i turystów został ponownie oddany w czerwcu 2018 r.

Istnienie wielu dzisiejszych parków miasto zawdzięcza społecznikom, takim jak Henryk Jordan i Wojciech Bednarski, oraz przedstawicielom władz miasta – dzięki staraniom wiceprezydenta Józefa Sarego do Krakowa przyłączono Las Wolski.

Park może być też miejscem, w którym upamiętnia się osoby zasłużone dla kraju czy lokalnej społeczności. Świetnymi przykładami takiego wykorzystania obszaru zielonego są park Jordana i Planty, gdzie można zobaczyć liczne pomniki postaci historycznych i współczesnych.

Mimo że czasem słyszy się narzekanie na niewielką ilość terenów zielonych w Krakowie, to lasów, parków i dawnych łąk wciąż jest wystarczająco dużo, by każdy znalazł odpowiednie dla siebie miejsce odpoczynku na łonie natury. Dzięki szerokim alejom i dobrej nawierzchni po wielu parkach mogą poruszać się także osoby na wózkach inwalidzkich.

Park Bednarskiego, fot. Joanna Gorlach

Zakrzówek, fot. Joanna Gorlach

Ogród Doświadczeń, fot. Joanna Gorlach

Ogród botaniczny, fot. Joanna Gorlach

Planty

Pas zieleni otaczający Stare Miasto powstał w XIX w. na miejscu zlikwidowanych wówczas murów obronnych Krakowa. Pojawienie się Plant miasto zawdzięcza przede wszystkim Florianowi Straszewskiemu, który kierował pracami przy ich tworzeniu. Planty stopniowo powiększały swoją powierzchnię i obecnie zajmują ponad 20 ha, a ich obwód wynosi ponad 4 km. Spacer po nich pozwala obejrzeć kilkanaście pomników i kilka kościołów, a także niektóre budynki uniwersyteckie oraz inne zabytki.

Zwiedzanie Plant, których nawierzchnia w większości jest asfaltowa, można rozpocząć pod obeliskiem upamiętniającym Floriana Straszewskiego. Ustawiono go między przejściem prowadzącym do Dworca Głównego a gmachem Teatru Słowackiego. Poruszając się w kierunku

odwrotnym do ruchu wskazówek zegara, po drodze minie się kolejno **pomniki** m.in.: Jana Matejki, Jadwigi i Jagiełły, Lili Wenedy – bohaterki jednego z utworów Juliusza Słowackiego, Tadeusza Rejtana, malarza Artura Grottgera, sławnego astronoma Mikołaja Kopernika, Grażyny i Litawora – bohaterów dzieła Adama Mickiewicza, Tadeusza Boya-Żeleńskiego, ławeczkę polskich matematyków Stefana Banacha i Ottona Nikodyma i wreszcie, po dłuższej wędrówce, popiersie pisarza Michała Bałuckiego, który w 1901 r. popełnił samobójstwo na krakowskich Błoniach.

Warto mieć świadomość, że przemierzając taką trasę przed rokiem 1800, spacerowicz okrążyłby cały Kraków! To daje wyobrażenie, jak w ciągu ostatnich dwóch wieków rozrosło się nasze miasto.

Informacje praktyczne

! W większości nawierzchnia asfaltowa; na przejściach dla pieszych zdarza się nierówna kostka; miejscami wzniesienia, które nie powinny sprawiać trudności osobom na wózkach inwalidzkich. Toaleta dostępna dla osób z niepełnosprawnością na pl. Szczepańskim oraz przy ul. Powiśle.

Błonia

Wielka łąka o powierzchni 48 ha, rozciągająca się w centrum miasta, w przeszłości była jeszcze rozleglejsza niż obecnie. Początkowo należała do norbertanek ze Zwierzyńca, które przez setki lat prowadziły o nią spór z Radą Miasta Krakowa. Obecne Błonia ograniczone są ulicami Focha, 3 Maja i Piastowską.

Ich historia sięga XII w. W 1254 r. na Błoniach witano postów wiozących bulę kanonizacyjną św. Stanisława. W 1809 r. stały się one miejscem wielkiej parady wojsk Księstwa Warszawskiego z okazji imienin Napoleona. W 1894 r. po raz pierwszy rozegrano tutaj mecz piłkarski,

a kilka lat przed wybuchem I wojny światowej nad Błonią przeleciał samolot, co również było dużym wydarzeniem dla ówczesnych krakowian. W latach 30. XX w. stały się one miejscem obchodów 250. rocznicy zwycięstwa Jana III Sobieskiego pod Wiedniem. W XX i XXI w. na Błoniach gromadziły się setki tysięcy ludzi, by uczestniczyć w mszach odprawianych przez papieża odwiedzających Kraków: św. Jana Pawła II oraz Benedykta XVI.

Dzisiaj Błonia są chętnie odwiedzane przez biegaczy i spacerowiczów, organizuje się tu również koncerty i różnego rodzaju imprezy plenerowe.

Informacje praktyczne

! Wzdłuż Błoni nawierzchnia asfaltowa, tylko przy ulicy Piastowskiej płytki chodnikowe. Z Błoni prowadzi ścieżka rowerowa na bulwary wiślane. Warto zabrać handbike. Dookoła łąki ławeczki. Toaleta dostępna dla osób z niepełnosprawnością przy Al. 3. Maja.

Park Jordana

fot. Joanna Gortach

Po drugiej stronie alei 3 Maja znajduje się kolejny krakowski obszar zielony – park Jordana. Powstał w końcu lat 80. XIX w. z inicjatywy znanego lekarza i społecznika doktora Henryka Jordana. Wcześniej na tym miejscu zorganizowano wystawę rolniczo-przemysłową. Jordan założył park głównie z myślą o rekreacji dzieci i młodzieży. Młodzi krakowianie mogli tu ćwiczyć i trenować grę w piłkę nożną, którą w Krakowie poznano pod koniec XIX w.

Park Jordana pełni też inną funkcję: to swoista szkoła patriotyzmu oraz historii Polski. Pośród alejek można zobaczyć kilkadziesiąt popiersi zasłużonych dla kraju artystów, uczonych, poetów i pisarzy.

Informacje praktyczne

✉ al. 3 Maja 11, tel.: 12 6337480

📍 www.parkjordana.org

! Asfaltowe alejki, płaski teren. Przy parku miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnością. Na terenie parku dwie toalety dostępne dla osób z niepełnosprawnością.

W 1914 r. w centralnej części założenia ustawiono także pomnik jego twórcy.

W czasie II wojny światowej park Jordana został w dużej mierze zdewastowany. Okupanci omal nie zniszczyli wszystkich popiersi. Uratował je mistrz kamieniarski Kazimierz Łuczywo, który wykradł rzeźby z magazynów niemieckich i wiele ryzykując, ukrył w swojej pracowni.

Pod koniec XX w. w parku przybyły nowe pomniki, m.in. papieża Jana Pawła II oraz prymasa Stefana Wyszyńskiego. W 2014 r. ustawiono tu także rzeźbę przedstawiającą niedźwiedzia Wojtka, który został oswojony i przysparzany przez żołnierzy 2 Korpusu Polskiego walczącego w 1944 r. pod Monte Cassino.

Park Lotników Polskich

fot. Joanna Gortach

Zielony obszar rozciągający się po obu stronach alei Jana Pawła II obecnie znany jest przede wszystkim jako park Lotników Polskich. Powstał w latach 60. XX w. w Czyżynach na terenie Nowej Huty, na miejscu jednego z fortów Twierdzy Kraków, nazywanego fortem Pszorna. Wybierając się tu komunikacją miejską, najlepiej wysiąść na przystanku „Park Lotników Polskich”.

Na terenie parku można zobaczyć dwa **pomniki**. Pierwszy z nich nazwany został „Chwała lotnikom”, a drugi, zaprojektowany przez Bronisława Chromego i odsłonięty w 1989 r., poświęcono lotnikom

poległym podczas II wojny światowej. W pobliżu parku znajduje się **Muzeum Lotnictwa Polskiego** działające na terenie dawnego lotniska i prezentujące różnego rodzaju samoloty, w tym zabytkowe. Placówka jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Częścią parku Lotników Polskich jest **Ogród Doświadczeń im. Stanisława Lema**. Powstał w 2007 r. i stanowi oddział plenerowy Muzeum Inżynierii Miejskiej. Jest to pierwsze tego typu przedsięwzięcie realizowane w Polsce. Utworzona tu ekspozycja pozwala zwiedzającym poznawać prawa fizyki poprzez zabawę.

Informacje praktyczne

✉ Ogród Doświadczeń: al. Pokoju 68, tel.: 12 4286600

📍 www.ogroddoswiadczen.pl

🕒 Ogród Doświadczeń: 20 IV–VIII pn.–pt. 9.00–20.00, sb., nd. 10.00–20.00, IX–X pn.–pt. 9.00–18.00, sb., nd. 10.00–19.00

🎫 wstęp bezpł.; Ogród Doświadczeń: 12 zł, ulg. 10 zł, przedszkolny (3–6 lat) 5 zł, rodzinny 35 zł; osobom z niepełnosprawnością i ich opiekunom przysługują bilety ulgowe

! Wejścia do parku od al. Jana Pawła II i od al. Pokoju. **Park:** dostępny dla osób na wózkach inwalidzkich, dróżki głównie asfaltowe, czasem nierówne; przejścia dla pieszych przystosowane do potrzeb niewidomych. **Ogród Doświadczeń:** kasy niedostępne dla osób

na wózkach inwalidzkich (2 stopnie). Klucz do toalety w kasach. Nawierzchnia na terenie ogrodu i muzeum to kostka brukowa, przy eksponatach/atrakcjach – nierówny kamień lub żwir.

Las Wolski

foto: Joanna Gorlach

Usytuowany na zachodnich obrzeżach miasta Las Wolski stał się częścią Krakowa w 1917 r. i został ofiarowany mu przez Kasę Oszczędności Miasta Krakowa z przeznaczeniem na „park ludowy”. Nazwa lasu pochodzi od Mikołaja Wolskiego, fundatora klasztoru Kamedułów na Bieleńcu.

W Lesie Wolskim na wysokości 358 m n.p.m. znajduje się ponad 34-metrowy **kopiec Józefa Piłsudskiego**, zwany też kopcem Niepodległości. Usypano go z inicjatywy Związku Legionistów Polskich w latach 30. XX w. Zawiera ziemię z bólu bitewnych, na których w latach 1794–1920 walczyli polscy żołnierze, oraz ziemię z miejsc martyrologii Polaków z okresu II wojny światowej.

Niedaleko kopca, na wzgórzu Pustelnik znajduje się **ogród zoologiczny**. Został uroczystie otwarty w 1929 r. w obecności

ówczesnego prezydenta Polski Ignacego Mościckiego. Można tam zobaczyć ponad 260 gatunków zwierząt z całego świata. Ostatnim sukcesem hodowlanym tego miejsca było wyklucie się kondora wielkiego w 2014 r. Obok ZOO stoi tzw. **Dom Myśliwski** z końca XIX w. Zbierali się w nim myśliwi po polowaniach, które organizowano w tej okolicy do początku lat 30. XX w.

Przez Las Wolski od strony Salvatora biegnie droga prowadząca do **kopca Kościuszki**. Powstał on w latach 20. XIX w. Upamiętnia przywódcę powstania z 1794 r. i jest jego pierwszym, choć dość nietypowym, pomnikiem w Krakowie. W połowie XIX w. kopiec został otoczony fortem cytaelowym wzniesionym przez Austriaków w trakcie budowy Twierdzy Kraków. W 1860 r. na szczycie kopca położono głaz granitowy znad potoku Bystrego koło Zakopanego. Na kamieniu wyryto napis „Kościuszcze”.

Informacje praktyczne

✉ Zoo: al. Kasy Oszczędności Miasta Krakowa 14, tel.: 12 4253552

Kopiec Kościuszki, al. Waszyngtona 1, tel.: 12 4251116

📍 www.zoo-krakow.pl

🕒 Zoo: codz. XII–II 9.00–15.00, III 9.00–17.00, IV–VIII 9.00–19.00, IX 9.00–17.30, X 9.00–16.00 (kasy są zamykane o godzinę wcześniej)

👉 Zoo: 18 zł, ulg. 10 zł; parking bezpośrednio przy ZOO dostępny dla osób z niepełnosprawnością przez cały tydzień, opłata parkingowa 5 zł

! **Las Wolski**: alejki głównie asfaltowe, ale też szutrowe; miejscami stromo, zdecydowanie przyda się pomoc opiekuna. **Kopiec Piłsudskiego**: nie ma możliwości, aby na jego szczyt weszła osoba z niepełnosprawnością ruchową. **ZOO**: dojazd autobusem nr 134 lub samochodem na górny parking przy samym zoo; 3 koperty do parkowania. Osoby na wózkach mogą samodzielnie poruszać się po ogrodzie, choć miejscami jest stromo (nachylenie nawet 10%). Toaleta w żyrafiarni. **Kopiec Kościuszki**: droga pod kopiec z Lasu Wolskiego jest niedostępna dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Alternatywą jest dojście pod kopiec ulicą św. Bronisławy i aleją Waszyngtona, jednak ta trasa również jest stroma i ma nierówną nawierzchnię z kostki brukowej; najgorszy odcinek można pokonać autem lub z pomocą silnego opiekuna, samemu lepiej nie porywać się na ten spacer. Najlepiej podjechać pod kopiec samochodem lub autobusem od strony ulicy Malczewskiego. Na kopiec można wjechać wózkami bez barier przez wystawę figur woskowych. Należy poprosić obsługę o otwarcie wejścia od strony wystawy. Do kasy prowadzą dwa schody.

Ogród botaniczny

foto: Joanna Gorlach

Jest to najstarszy ogród botaniczny w Polsce – został założony w 1783 r. w ramach reformy Akademii Krakowskiej. Kilka lat później otwarto w nim pierwsze szklarnie

oraz zbudowano gmach Obserwatorium Astronomicznego. W 1784 r. po raz pierwszy na terenie obecnego Krakowa przeprowadzono tu eksperyment z balonem, który

uniósł się w powietrze. Placówka wciąż podlega Uniwersytetowi Jagiellońskiemu.

Osobą, która szczególnie zapisała się w historii tego miejsca, był jego wieloletni dyrektor – botanik Władysław Szafer, pełniący tę funkcję przez 42 lata. To jemu zawdzięczamy obecny wygląd ogrodu.

Spacerując alejkami, można zobaczyć jego popiersie.

Na terenie krakowskiego ogrodu botanicznego rosną zarówno gatunki występujące w Polsce, jak i rośliny egzotyczne. Na szczególną uwagę zasługuje bardzo stary dąb zwany Jagiellońskim.

Informacje praktyczne

✉ ul. Kopernika 27, tel.: 12 4212620

📍 www.ogrod.uj.edu.pl

🕒 ogród: ok. poł. IV–X codz. 9.00–19.00, szklarnie: pn.–czw., sb.–nd. 10.00–18.00, ekspozycja muzealna: czw., pt. 10.00–14.00, nd. 11.00–15.00, XI–III nd. co dwa tygodnie o 12.00 (przy okazji wystaw i prelekcji)

🎫 9 zł, ulg. 5 zł, rodzinny 25 zł, zajęcia edukacyjne 10 zł

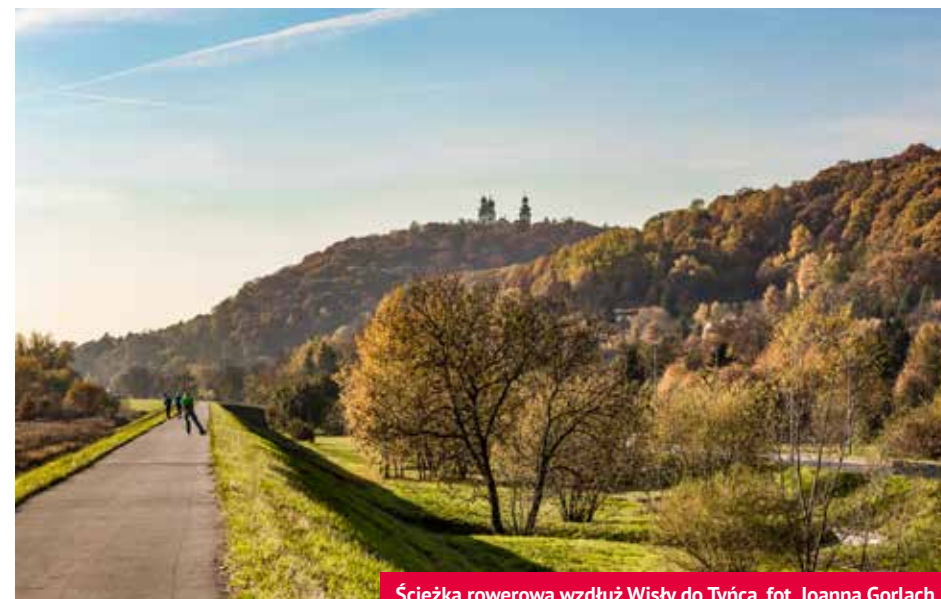
! Nierówna kostka brukowa na wjeździe. Nawierzchnia w ogrodzie to ubita ziemia i żwir. Przed toaletą dla osób z niepełnosprawnością podjazd z kamienia poprzedzony progami o wysokości 5–10 cm.

Bulwary wiślane

Trasa spacerowo-rowerowa biegnąca bulwarami wiślanymi zaczyna się w Tyńcu, a kończy w Niepołomicach. W centrum miasta ciągnie się wzdłuż obu brzegów rzeki. Znajdują się przy niej m.in. opactwo

Benedyktynów w Tyńcu, stopień wodny Kościuszkowski, Wawel, kościół oo. Paulinów na Skalce, Kazimierz i Podgórze, Galeria Kazimierz i Centrum Handlowe Plaża, opactwo Cystersów – sanktuarium Krzy-

Ścieżka rowerowa wzdłuż Wisły do Tyńca, fot. Joanna Gorlach

ża Świętego w Mogile oraz kąpielisko Przylasek Rusiecki. Na wschodnim krańcu można nią dotrzeć do Puszczy Niepołomickiej.

Powstanie bulwarów wiąże się z decyzją z 1901 r. o budowie kanału Dunaj – Wisła i z planami utworzenia wielkiego portu rzeczno-morskiego w Krakowie naprzeciwko Wawelu. Na ich budowę wpłynęła także decyzja o uregulowaniu koryta Wisły. Prace regulacyjne trwały do połowy lat 80. XX w. W 1991 r. nadano nazwy poszczególnym odcinkom: od tamtej pory na planach miasta można znaleźć np. bulwar Poleski, Wołyński, Podolski czy Kurlandzki.

Współcześnie bulwary wiślane są jednym z obiektów na Krakowskim Szlaku Techniki. Stanowią popularne miejsce przechadzek krakowian i turystów, przede wszystkim jednak pełnią ważną funkcję przeciwpowodziową, co pokazały doświadczenia powodzi w 1970, 1997 i 2010 r.

W 2014 r. z inicjatywy Stowarzyszenia Podgorze.pl powstał bulwar Lotników Alianckich znajdujący się u wylotu ulicy Przemysłowej na Podgórzu. Upamiętnia on katastrofę samolotu Liberator KG-933, który rozbił się w tej okolicy w nocy z 16 na 17 sierpnia 1944 r. Przeżył ją tylko Australijczyk kpt. Allan Hammet.

Informacje praktyczne

! Najlepiej dostać się na bulwary w okolicy Wawelu od strony ul. Smoczej, gdzie znajduje się zjazd na dolną część bulwarów, lub od ul. Kościuszkowskiej. Płaskie, asfaltowe alejki. Wzdłuż bulwarów restauracje na barkach. Możliwość rejsu po Wiśle. Toaleta obok Wawelu przy ul. Smoczej. Na południową stronę Wisły najlepiej przejść mostem Dębnickim – tuż za nim jest zjazd.

Zakrzówek

fot. Joanna Goriach

Zakrzówek znajduje się na terenie dzielnicy Dębniki. Jego nazwa pochodzi od słowa oznaczającego kiedyś miejsce za krzakami. Według legendy na tych terenach miał działać słynny czarnoksiężnik pan Twardowski.

Najpopularniejszym miejscem w tej okolicy jest powstały na początku lat 90. XX w. zalew Zakrzówek, do którego można dostać się od strony ulicy Norymberskiej. Utworzenie zalewu było możliwe dzięki zalaniu starego kamieniołomu, w którym podczas II wojny światowej pracował młody Karol Wojtyła, późniejszy papież Jan Paweł II. Niestety

przez lata nie było to miejsce do końca bezpieczne i stosunkowo często dochodziło w nim do utonięć. Z tego powodu na Zakrzówku wyznaczono miejsce do rekreacji, strzeżone przez ratowników wodnych. Na najbliższe lata planuje się utworzenie parku z kąpieliskami, przestrzeniami wspinaczkowymi, trasami rowerowymi, miejscami piknikowymi oraz wybiegiem dla psów.

W 2001 r. na terenie Zakrzówka kręcono polsko-amerykański film „Boże skrawki” opowiadający o żydowskim chłopcu, który w 1942 r. został uratowany z getta krakowskiego.

Informacje praktyczne

! Teren trudno dostępny dla osób na wózkach inwalidzkich.

Podgórze

fot. Joanna Goriach

Obszary zielone, które są świetnym miejscem na odpoczynek i rekreację, znajdują się także na terenie Podgórza. Mieszkańcy tej części Krakowa lubią przychodzić

do **parku Bednarskiego** (s. 76), na **kopiec Krakusa** (s. 81) czy w okolicy **kamieniołomu Liban** (zob. s. 82).

3 ROZDZIAŁ

TURYSTYCZNE ABC

Wybrana oferta kulturalna

Muzea i galerie

Bunkier Sztuki

Galeria sztuki współczesnej.

✉ pl. Szczepański 3a, 31-011 Kraków

☎ 12 4221052

📍 www.bunkier.art.pl

🕒 wt.–nd. 11.00–19.00

👉 12 zł, ulg. 6 zł, , rodzinny 20 zł, osobom niepełnosprawnym przysługują bilety ulgowe

! W wejściu wysoki próg (ok. 40 cm). Obsługa może rozłożyć podjazd. We wnętrzu dużo przestrzeni, podjazd i winda towarowa, którą można wjechać na piętro, gdzie też są wystawy. Toaleta mała, niedostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.

Dom Jana Matejki

Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie; więcej – zob. rozdział Droga Królewska.

✉ ul. Floriańska 41, 31-019 Kraków

☎ 12 4335963

📍 www.mnk.pl/oddzial/dom-jana-matejki

🕒 wt.–sb. 10.00–18.00, nd. 10.00–16.00

👉 10 zł, ulg. 5 zł, rodzinny 20, nd. wstęp bezpł. na wystawy stałe

! Przy wejściu stopnie (30 cm i 15 cm wysokości), osoby poruszające się na wózkach z pomocą opiekuna mogą obejrzeć parter. Audioprzewodniki. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością.

Europeum – Ośrodek Kultury Europejskiej

Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie; wystawa kolekcji sztuki europejskiej składająca się z ponad 100 obrazów i rzeźb prezentowanych w budynku dawnego spichlerza. Aktualnie, do 1 grudnia 2019 w Europeum można zobaczyć dzieło Rembrandta „Krajobraz z miłosiernym Samarytaninem”.

✉ pl. Sikorskiego 6, 31-115 Kraków

☎ 12 4335760

📍 mnk.pl/oddzial/osrodek-kultury-europejskiej-europeum

🕒 wt.–sb. 10.00–18.00, nd. 10.00–16.00

👉 10 zł, ulg. 5 zł, rodzinny 20, nd. wstęp bezpł. na wystawy stałe

! Na chodniku przy wejściu pochylnia. W budynku „mówiąca” winda, szerokie drzwi i przejścia. Drzwi toalety i przyciski w windzie z oznaczeniami w alfabecie Braille’a, zabezpieczenia na szklanych drzwiach. Pętle indukcyjne w salach edukacyjnych.

Galeria Międzynarodowego Centrum Kultury
Galeria MCK prezentuje malarstwo, grafikę, fotografię, rzeźbę oraz projekty architektoniczne, skupiając się na artystach i zjawiskach związanych z Europą Środkową.

✉ Rynek Główny 25, 31-008 Kraków

☎ 12 4242811

📍 www.mck.krakow.pl

🕒 IV–X wt.–nd. 11.00–19.00, XI–III wt.–nd. 10.00–18.00

👉 12 zł, ulg. 7 zł, rodzinny 20 zł

! Trzy duże stopnie do szatni, reszta budynku dostępna dla osób z dysfunkcją ruchu. Windy z przyciskami opisanymi alfabetem Braille’a. Osoby niskie i poruszające się na wózku mogą mieć problem z korzystaniem z multimedialnego ekranu.

Galeria Sztuki Polskiej XIX w. w Sukiennicach

Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie; więcej – zob. rozdział Droga Królewska.

✉ Rynek Główny 3, 31-042 Kraków

☎ 12 4335400

📍 mnk.pl/oddzial/galeria-sztuki-polskiej

🕒 wt.–sb. 10.00–18.00, nd. 10.00–16.00

👉 20 zł, ulg. 15 zł, rodzinny 40 zł, nd. wstęp bezpł. na wystawy stałe

! Na piętro i na taras wjeżdża winda z przyciskami brajlowskimi. W galerii brak progów i ograniczeń, specjalne ornamenty na szklanych drzwiach, przy sklepie muzealnym szatnia dla osób z dysfunkcją ruchu, przy tarasie i znajdującej się tam kawiarni toaleta przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Do kawiarni i toalety prowadzą 3 stopnie, na nich szyny teleskopowe (ok. 25 cm szerokości). Audioprzewodniki. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.

Wybrana oferta kulturalna

Międzynarodowe Centrum Kultury,
fot. Joanna Gorlach

Muzeum Archeologiczne

Kilka ekspozycji stałych: „Bogowie starożytnego Egiptu”, „Garncarstwo prahistoryczne”, „Pradzieje i wczesne średniowiecze Małopolski” i „Dzieje najstarsze i stare gmachu Muzeum Archeologicznego w Krakowie”.

✉ ul. Senacka 3, 31-002 Kraków

☎ 12 4227100

📍 www.ma.krakow.pl

🕒 VII–VIII pn.–pt. 10.00–17.00, nd. 10.00–15.00; IX–VI pn., śr., pt. 9.00–15.00, wt., czw. 9.00–18.00, nd. 10.00–16.00

👉 10 zł, ulg. 6 zł; nd. wstęp bezpł.

! Muzeum niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością, ale obsługa jest bardzo otwarta na pomoc w zwiedzaniu. Przy wejściu schody i próg.

Muzeum Armii Krajowej

Placówka prezentuje wystawy dotyczące w szczególności Polskiego Państwa Podziemnego i jego sił zbrojnych.

✉ ul. Wita Stwosza 12, 31-511 Kraków
☎ 12 4100770
🌐 www.muzeum-ak.pl
🕒 wt.–nd. 11.00–18.00
🎫 13 zł, ulg. 7 zł; nd. wstęp bezpł.

! Wjazd po podjeździe z kostki brukowej. Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością.

Muzeum Czartoryskich – Arsenał

Zob. rozdział Zobacz koniecznie.

✉ ul. Piłska 8, 31-015 Kraków
☎ 12 3705460
🌐 mnk.pl/oddzial/muzeum-ksiazat-czartoryskich
🕒 Muzeum zamknięte do końca 2019 r. z powodu remontu.

Muzeum Czynu Zbrojnego

Placówka prezentuje pamiątki po żołnierzach walczących w I wojnie światowej, powstaniu wielkopolskim, powstaniach śląskich, wojnie polsko-bolszewickiej oraz w II wojnie światowej.

✉ os. Górali 23, 31-961 Kraków
☎ 696729125
🌐 www.mczz.3-2-1.pl
🕒 pn.–pt. 10.00–15.00
🎫 wstęp bezpł.

! Muzeum znajduje się na 1. piętrze, nie ma windy. W wejściu mały próg, dość stromy podjazd. Toaleta ciasna, bez barierki. Możliwość dotykania eksponatów.

Muzeum im. Emeryka Hutten-Czapskiego

Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie; ekspozycja stała prezentuje monety, banknoty, starodruki i mapy z kolekcji Emeryka Hutten-Czapskiego.

✉ ul. Piłsudskiego 12, 31-109 Kraków
☎ 12 4335840
🌐 mnk.pl/oddzial/muzeum-im-emeryka-hutten-czapskiego
🕒 wt.–sb. 10.00–18.00, nd. 10.00–16.00
🎫 10 zł, ulg. 5 zł, rodzinny 20, nd. wstęp bezpł. na wystawie stałej

! Dostawiane szyny na schodach przy wejściu. W budynku winda z przyciskami opisanymi w alfabecie Braille'a, toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością, podjazdy, szerokie drzwi. Biblioteka Starodruków niedostępna dla osób poruszających się na wózkach. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.

Muzeum Etnograficzne

Zob. rozdział Trasa św. Stanisława.

✉ pl. Wolnica 1, 31-066 Kraków
☎ 12 4305575
🌐 www.etnomuzeum.eu
🕒 wt.–nd. 10.00–19.00
🎫 13 zł, ulg. 7 zł, grupowy (pow. 10 osób) 10 zł/os., ulg. 5 zł/os., rodzinny 20 zł; nd. wstęp bezpł.; osobom z niepełnosprawnością przysługują bilety ulgowe

! Podjazd przy wejściu. Osobom z niepełnosprawnością i ich opiekunom przysługują bilety ulgowe.

Muzeum Inżynierii Miejskiej

Na wystawach eksponaty związane z historią komunikacji miejskiej, elektrowni, gazownictwa, gospodarki komunalnej oraz zabytki historii techniki.

✉ ul. św. Wawrzyńca 15, 31-060 Kraków
☎ 12 4286600
🌐 www.mimk.com.pl
🕒 wt. 9.00–16.00, śr.–pt. 9.00–20.00, sb.–nd. 10.00–20.00

🎫 15 zł, ulg. 10 zł, przedszkolny (3–6 lat) 5 zł, rodzinny 40, wt. 10 zł, ulg. 8 zł

! Na ulicy kostka brukowa, przy wejściu brak progów.

Muzeum Lotnictwa

Placówka znajduje się na terenie dawnego lotniska Rakowice-Czyżyny, prezentuje ponad 200 samolotów.

✉ al. Jana Pawła II 39, 31-864 Kraków
☎ 12 6409960
🌐 www.muzeumlotnictwa.pl
🕒 wt.–nd. 9.00–17.00
🎫 15 zł, ulg. 7 zł; wt. wstęp bezpł. na wystawie stałej, osobom z niepełnosprawnością przysługują bilety ulgowe

! Droga od przystanku do muzeum jest asfaltowa, przejścia dostosowane do potrzeb niewidomych. Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością. Możliwość wypożyczenia wózka inwalidzkiego do zwiedzania muzeum.

Muzeum Lotnictwa, fot. Joanna Gorlach

Muzeum Narodowe – Gmach Główny

Gmach Główny – siedziba główna Muzeum Narodowego w Krakowie; prezentuje wystawy czasowe oraz stałe: „Galeria Broń i Barwa w Polsce”, „Galeria Rzemiosła Artystycznego”. Do 29 grudnia 2019 można zobaczyć obraz Leonardo da Vinci „Dama z gronostajem”.

✉ al. 3 Maja 1, 30-062 Kraków
☎ 12 4335744
🌐 www.mnk.pl/oddzial/gmach-glowny

Muzeum Narodowe – Gmach Główny, fot. Joanna Gorlach

🕒 wt.–sb. 10.00–18.00, nd. 10.00–16.00
🎫 10 zł, ulg. 5 zł, rodzinny 20, nd. wstęp bezpł. na wystawie stałej

! Winda zewnętrzna obsługiwana samodzielnie. W środku platformy, winda, szyny i dwie duże toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Przyciski w windach opisane w alfabecie Braille'a. Uwaga: brak dostępu do szatni i „Galerii Żywej”. Audioprzewodniki. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością. Przed budynkiem płatny podziemny parking miejski.

Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej „Manggha”

Instytucja organizuje wystawy przybliżające kulturę Japonii, a także kursy języka japońskiego.

✉ ul. Marii Konopnickiej 26, 30-302 Kraków
☎ 12 2672703
🌐 www.manggha.pl
🕒 wt.–nd. 10.00–18.00
🎫 20 zł, ulg. 15 zł, rodzinny 35 zł, wt. wstęp bezpł.

Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie MOCAK

Muzeum Sztuki Współczesnej mieści się w dawnych halach fabryki Oskara Schindlera; prezentuje sztukę najnowszą, przede wszystkim z ostatnich 20 lat.

✉ ul. Lipowa 4, 30-702 Kraków

☎ 12 2634000

🌐 www.mocak.pl

🕒 wt.–nd. 11.00–19.00

👉 14 zł, ulg. 7 zł, grupowy 10 zł/os., ulgowy 5 zł/os., rodzinny 30 zł, wt. wstęp bezpł. Osobom niepełnosprawnym przysługują bilety ulgowe.

! Brak progów, szerokie drzwi. Windy z przyciskami opisanymi w alfabecie Braille'a. Możliwość wypożyczenia wózka inwalidzkiego (w recepcji). Dla osób niewidomych i niedowidzących możliwość grupowego lub indywidualnego zwiedzania z przewodnikiem (po uzgodnieniu terminu). Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.

Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka”

Zob. rozdział Podgórze.

✉ ul. Nadwiślańska 2–4, 30-527 Kraków

☎ 12 4427770

🌐 www.cricoteka.pl

🕒 wt.–nd. 11.00–19.00

👉 10 zł, ulg. 5 zł, grupowy 5 zł/os., ulg. 3 zł/os., rodzinny 15 zł, wt. wstęp bezpł.

! Na ulicy przy muzeum kostka brukowa. Winda z przyciskami opisanymi w alfabecie Braille'a.

Pałac Biskupa Erazma Ciołka

Oddział Muzeum Narodowego w Krakowie; na parterze ekspozycja „Sztuka Cerkiewna Dawnej Rzeczypospolitej”; na I piętrze wystawa „Sztuka

Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka”, fot. Joanna Gorlach

Dawnej Polski XII–XVII w.” (zbiory malarstwa i rzeźby); w podziemiach wystawa „Kraków na wyciągnięcie ręki” (fragmenty najcenniejszych rzeźb architektonicznych z całej Polski).

✉ ul. Kanonicza 17, 31-002 Kraków

☎ 12 4335920

🌐 mnk.pl/oddzial/palac-biskupa-erazma-ciolka

🕒 wt.–sb. 10.00–18.00, nd. 10.00–16.00

👉 10 zł, ulg. 5 zł, rodzinny 20, nd. wstęp bezpł. na wystawę stałą

! Na ulicy nierówna kostka brukowa. Wejście bez progu, wewnątrz dostawiane szyny na schodach i platformy. Winda z przyciskami opisanymi w alfabecie Braille'a. Toaleta dla osób z niepełnosprawnością obok windy. Wystawa *Kraków na wyciągnięcie ręki* i sale edukacyjne są dostępne dla osób poruszających się na wózkach przy użyciu schodotazu. Audioprzewodniki. Dla osób niewidomych dostępne kopie arcydzieł rzeźby gotyckiej (Madonna z Kruźlowej i Madonna z Dzieciątkiem z Grybowa) z komentarzem w alfabecie Braille'a. Na wystawie *Kraków na wyciągnięcie ręki* przewodnik w alfabecie Braille'a i specjalna ścieżka zwiedzania z wybranymi eksponatami do poznawania dotykowego. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością.

Wybrana oferta kulturalna

Pałac Krzysztofory

Pałac Krzysztofory składa się z dwóch skrzydeł – zachodniego i wschodniego. W skrzydle zachodnim można oglądać wystawę stałą „Cyberteka. Kraków – czas i przestrzeń”. Znajduje się w nim także sala edukacyjna. Skrzydło wschodnie jest aktualnie niedostępne dla zwiedzających z powodu remontu, mającego na celu zwiększenie przestrzeni wystawowej. Otwarcie nowej wystawy „Kraków, czyli opowieść o początku bez końca”, która zajmie trzy kondygnacje Pałacu, przewidziane jest na 5 czerwca 2020 r. (763 rocznica lokacji Krakowa).

✉ Rynek Główny 35, 31-011 Kraków

☎ 12 6192335

🌐 www.mhk.pl/oddzialy/palac-krzysztofory

🕒 wystawa stała „Cyberteka” wt.–nd. 10.00–17.30

👉 12 zł, ulg. 8 zł, rodzinny 24, wt. wstęp bezpł. na wystawę stałą

! Wejście do kas od strony Rynku Głównego (brak progu); po zakupie biletu należy obejść budynek i wejść w bramę od ulicy Szczepańskiej – tam ochrona otwiera drzwi z podjazdem. W budynku winda z przyciskami opisanymi w alfabecie Braille'a. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością.

Muzeum Podgórze

Oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa otwarty w 2018 r. Można w nim zobaczyć stałą ekspozycję „Miasto pod kopcem Kraka”.

✉ ul. Powstańców Wielkopolskich 1, 30-553 Kraków

🌐 www.mhk.pl/oddzialy/muzeum-podgorza

🕒 wt.–nd. 9.30–17.00

👉 12 zł, ulg. 9 zł, grupowy 8 zł, grupowy ulg. 6 zł, rodzinny 24 zł, wt. wstęp bezpł.

Pałac Sztuki

Gmach Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych pełniący funkcję galerii sztuki.

✉ pl. Szczepański 4, 31-011 Kraków

☎ 12 4226616, 501451252

🌐 www.palac-sztuki.krakow.pl

🕒 pn.–pt. 8.15–18.00, sb.–nd. 10.00–18.00

👉 10 zł, ulg. 5 zł; osoby z niepełnosprawnością wstęp wolny

! Przy wejściu głównym 8 schodów. Jeśli służba techniczna jest obecna, osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich mogą skorzystać z tylnego, płaskiego wejścia i zwiedzić parter pałacu (połowa przestrzeni wystawowej).

Rynek Podziemny

Oddział Muzeum Historycznego Miasta Krakowa; więcej – zob. rozdział Droga Królewska.

✉ Rynek Główny 1, 31-042 Kraków

☎ 12 4265060

🌐 http://www.mhk.pl/oddzialy/rynek-podziemny

🕒 XI–III pn., śr.–nd. 10.00–20.00, wt.

10.00–16.00; IV–X pn. 10.00–20.00,

wt. 10.00–16.00, śr.–nd. 10.00–22.00;

nieczynne w 2. wtorek miesiąca; wejścia kwadrans po i przed pełną godziną

👉 19 zł, ulg. 16 zł, grupowy 15 zł/os., grupowy szkolny 10 zł/os., rodzinny 38 zł, sugerowana wcześniejsza rezerwacja biletów na stronie www.bilety.podziemiarnyku.com; wt. wstęp bezpł., ale konieczna jest rezerwacja wejściówek

! Winda z przyciskami opisanymi w alfabecie Braille'a. Osoby niskie oraz poruszające się na wózkach mogą mieć problem z korzystaniem z multimediów. Audio-przewodniki. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów.

Teatry

Krakowski Teatr Scena STU

Instytucja kontynuuje tradycje Teatru STU działającego od 1966 r.; jest znana z organizowanych tu benefisów największych polskich twórców i artystów.

✉ al. Krasińskiego 16–18, 30-101 Kraków
☎ 12 4222744
🌐 www.scenastu.com.pl
! We foyer i na sali widowiskowej nie ma barier architektonicznych. Wjazd na widownię bez progów, schody przed wejściem do toalety.

Narodowy Teatr Stary im. Heleny Modrzejewskiej

Najstarszy teatr w Krakowie, działa od końca XVIII w. Na deskach teatru występują znani polscy aktorzy. W repertuarze zarówno inscenizacje tekstów współczesnych, jak i reinterpretacje klasyki.

✉ **Duża Scena i Nowa Scena:** ul. Jagiellońska 5, 31-010 Kraków;
Scena Kameralna: ul. Starowiślna 21, 31-038 Kraków
☎ 12 4224040, 4229080, 4284700
🌐 www.stary.pl

! Na Scenę Dużą wjazd windą. Na Scenę Kameralną można dostać się bocznym przejściem z pomocą ochrony. Stopnie na widowniach. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością i ich opiekunów. Administracja prosi o wcześniejszą informację o przybyciu.

Teatr Stary, fot. Joanna Gorlach

Teatr Bagatela

Teatr został założony z inicjatywy Mariana Dąbrowskiego, twórcy największego w międzywojennej Polsce przedsiębiorstwa prasowo-wy-

dawniczego. W repertuarze klasyka komediowa, współczesne komedie polskie i przedstawienia dziecięce (Duża Scena), a także dramaty Szekspira, Cechowa, adaptacje Dostojewskiego i teksty współczesnych autorów (Scena na Sarego).

✉ **Duża Scena:** ul. Karmelicka 6, 31-128 Kraków; **Scena na Sarego:** ul. Sarego 7, 31-047 Kraków
☎ 12 4245200
🌐 www.bagatela.pl

! Duża Scena: osoby na wózkach inwalidzkich mogą wjechać wejściem od strony ul. Krupniczej. Na widowni mieszczą się dwa wózki. Scena na Sarego niedostępna dla osób niepełnosprawnych (schody).

Teatr Groteska

Teatr powstał w 1945 r. jako teatr dziecięcy, który przybrał formę teatru maski i aktora także dla dorosłej widowni.

✉ ul. Skarbowa 2, 31-121 Kraków
☎ 12 6334822
🌐 www.groteska.pl

! Wejście po schodach. Obiekt bez udogodnień dla osób z niepełnosprawnością. Po uzgodnieniu obsługa wnosi wózek i pomaga wejść po schodach.

Teatr im. Juliusza Słowackiego

Teatr działa od 1893 r.; w repertuarze sztuki polskie i zagraniczne, także współczesne.

✉ **Duża Scena:** pl. św. Ducha 1; **Scena MOS:** ul. Rajska 12; 31-023 Kraków
☎ 12 4244525, 4244528 (Biuro Informacji i Rezerwacji Biletów)
🌐 www.slowacki.krakow.pl

! Gmach główny: wjazd po pochylni z lewej strony głównego wejścia. W środku śliska pochylnia z kamienia. Duża Scena: na parterze, dostępna dla osób na wózku inwalidzkim (wjazd platformą; miejsca za 10. rzędem). Scena Miniatura: do-

stępna dla osób z niepełnosprawnością, wejście od ulicy Świętego Ducha. Scena MOS: płaski wjazd z ulicy, w budynku winda. Scena mieści się w nowoczesnym budynku, przystosowanym do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Przy gmachu głównym teatru są dwa miejsca parkingowe dla osób z niepełnosprawnością. Szczegółowych informacji dotyczących udogodnień oraz dostępności poszczególnych obiektów i spektakli udzielają pracownicy Biura Rezerwacji Biletów – planowaną wizytę w teatrze najlepiej zgłosić z trzydniowym wyprzedzeniem.

Teatr Ludowy

To najstarszy działający teatr w Nowej Hucie, został założony w 1955 r. W repertuarze kabarety i widowiska muzyczne, spektakle dla dzieci, dramaty współczesne.

✉ **Duża Scena, Scena Stolarska:** os. Teatralne 34, 31-948 Kraków; **Scena pod Ratuszem:** Rynek Główny 1, 31-042 Kraków
☎ 12 6802101 (os. Teatralne), 4215016 (Rynek Główny)
🌐 www.ludowy.pl

! Duża Scena: schody przed głównym wejściem, jednak można skorzystać z wejścia bocznego. Dla osób niedowidzących i niedosłyszących miejsca w pierwszych rzędach (należy zgłosić zapotrzebowanie przy rezerwacji biletu). Scena pod Ratuszem: zejście po schodach.

Teatr Łaźnia Nowa

Teatr założony w 2005 r. w budynku dawnych warsztatów szkolnych. Część projektów teatru realizowana jest poza jego siedzibą, na ulicach i podwórkach Nowej Huty.

✉ os. Szkolne 25, 31-977 Kraków
☎ 12 4250320
🌐 www.laznianowa.pl

! Wjazd po pochylni z lewej strony budynku. Miejsca na widowni obok rzędów lub z przodu. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością.

Teatr Nowy

Instytucja założona w 2006 r. jako stowarzyszenie non-profit promujące młodych artystów. Teatr popularyzuje najnowszą dramaturgię, jest miejscem scenicznych debiutów aktorów i reżyserów.

✉ ul. Krakowska 41, 31-066 Kraków
☎ 12 4264506
🌐 www.teatrnowy.com.pl

! Teatr mieści się na drugim piętrze kamienicy. Nie ma windy, ale jej budowa jest planowana w latach 2018–19.

Teatr PWST

Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna im. Ludwika Solskiego założona w 1946 r. kształci przyszłych aktorów i reżyserów. Na scenach Teatru PWST wystawiane są m.in. przedstawienia dyplomowe i warsztatowe studentów. Występują tam również pedagodzy – wybitni aktorzy krakowskich teatrów.

✉ **Scena im. Stanisława Wyspiańskiego, Scena 210, Amfiteatr:** ul. Straszewskiego 22, 31-109 Kraków; **Scena Klasyczna, Scena Eksperymentalna:** ul. Warszawska 5, 31-155 Kraków
☎ 12 4301592
🌐 www.ast.krakow.pl

! Scena im. Stanisława Wyspiańskiego: personel pomaga w wejściu na salę teatralną. Bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością. Słuchawki dla osób niedosłyszących (audiodeskrypcja).

Inne instytucje kultury i obiekty widowiskowo-sportowe

Centrum ICE Kraków

Wielofunkcyjny obiekt, w którym organizowane są konferencje, kongresy, wystawy, spektakle; otwarty w 2014 r.

✉ ul. Konopnickiej 17, 30-302 Kraków
☎ 12 3542300
🌐 www.icekrakow.pl

! Wejście bez progu. Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a. Warto przyjść na miejsce ok. 30 min przed wydarzeniem, gdyż budynek jest duży i może pojawić się problem z trafieniem do konkretnej sali.

Filharmonia im. Karola Szymanowskiego

Filharmonia działa od 1945 r. Organizuje m.in. cotygodniowe koncerty symfoniczne oraz imprezy w zabytkowych budynkach, takich jak Zamek Królewski na Wawelu.

✉ ul. Zwierzyniecka 1, 31-103 Kraków
☎ 12 6198721
🌐 www.filharmonia.krakow.pl

! Przejście dla pieszych przed filharmonią dostosowane do potrzeb osób niewidomych. Przy wejściu do budynku próg (ok. 5 cm), wewnątrz płasko. Toaleta damska mała, ale da się do niej wjechać aktywnym wózkiem. Toaleta męska niedostępna.

Małopolski Ogród Sztuki

Centrum kultury, które za cel stawia sobie wsparcie twórczości ludzi młodych oraz aktywizację osób z niepełnosprawnościami, ubogich, starszych.

✉ ul. Rajska 12, 31-124 Kraków
☎ 12 3752150
🌐 www.mos.art.pl

! Wejście bez progu. Dla osób z niepełnosprawnością ruchową dostępny cały obiekt oprócz sali kinowej. Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a.

Opera Krakowska

Teatr operowy założony w 1954 r.; od 2008 r. mieści się w nowej siedzibie.

✉ ul. Lubicz 48, 31-512 Kraków
☎ 12 2966101
🌐 www.opera.krakow.pl

! Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a. Osoby poruszające się na wózkach zajmują miejsca obok rzędów na widowni lub przesiadają się na skrajne miejsca. Brak zniżki na bilety.

Tauron Arena

Wielofunkcyjna hala widowiskowo-sportowa, w której organizuje się koncerty i imprezy sportowe; otwarta w 2014 r.

✉ ul. Lema 7, 31-571 Kraków
☎ 12 3491102
🌐 www.tauronarenakrakow.pl

! Dwa wjazdy dla osób z niepełnosprawnością: od strony ulicy Lema i parku Lotników. Miejsca parkingowe (koperty) na poziomie wejścia głównego. Na poziomie A w hali głównej 52 miejsca dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich i 52 miejsca dla ich opiekunów. W budynku pasy

wyznaczające kierunek, windy z przyciskami opisanymi w alfabecie Braille'a, pętle induktofoniczne.

Kina

Cinema City Bonarka

✉ ul. Kamieńskiego 11, 30-644 Kraków
☎ 12 2999999
🌐 www.cinema-city.pl/Bonarka

! Parking i bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością.

Cinema City Galeria Kazimierz

✉ ul. Podgórska 34, 31-536 Kraków
☎ 12 2545454
🌐 www.cinema-city.pl/Kazimierz

! Parking i bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością.

Cinema City Kraków Plaza

✉ al. Pokoju 44, 31-564 Kraków
☎ 12 2909090
🌐 www.cinema-city.pl/KrakowPlaza

! Parking i bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością.

Cinema City Zakopianka

✉ ul. Zakopiańska 62, 30-418 Kraków
☎ 12 2959595
🌐 www.cinema-city.pl/Zakopianka

! Parking i bilety ulgowe dla osób z niepełnosprawnością.

Kino Kijów

✉ al. Krasińskiego 34, 30-101 Kraków
☎ 12 4330033
🌐 www.kijow.pl

! Filmy można oglądać z pierwszego rzędu lub poprosić o pomoc w dostaniu się na wyższy poziom – stopnie w sali kinowej są szerokie.

Inne miejsca związane z kulturą i rozrywką

Ogród zoologiczny

✉ al. Kasy Oszczędności Miasta Krakowa 14, 30-232 Kraków
☎ 12 4253552
🌐 www.zoo-krakow.pl

! Dojazd autobusem nr 134 lub samochodem na górny parking przy samym zoo; 3 koperty do parkowania. Teren ogrodu miejscami stromy (nachylenie nawet 10%). Toaleta w żyrafiarni.

Pink Bowling & Club Kraków

✉ al. Pokoju 44 (CH Kraków Plaza, poziom +1), 31-564 Kraków
☎ 12 2909232, wewn. kręgle – 104, plac zabaw – 105
🌐 www.pinkbowling.pl/krakow

! Parking dla osób z niepełnosprawnością. W lokalu znajdują się: kawiarnia, kręgle i bilard.

Imprezy cykliczne

W Krakowie nie sposób się nudzić. Przez cały rok można tu brać udział w ciekawych wydarzeniach przeznaczonych dla odbiorców w różnym wieku i o różnych zainteresowaniach. Wiele imprez ma charakter cykliczny – są organizowane w tych samych lub podobnych terminach od dłuższego już czasu, przyciągając gości z Polski i z zagranicy.

Niektóre wydarzenia związane są z kultywowaniem dawnych tradycji (Rękawka, pochód lajkonika, osadzanie chochoła, konkurs szopek krakowskich), inne z poznawaniem poszczególnych części miasta lub jego zabytków (Zajrzyj do Huty, Podgórskie Dni Otwartych Drzwi, Odkrywamy Kleparz i Garbary), obchodami Nowego Roku (Sylwester na Rynku Głównym) czy życiem uniwersyteckim (Festiwal Nauki).

Od 30 lat odbywa się w Krakowie znany szeroko poza granicami kraju Festiwal Kultury Żydowskiej. W ostatnich latach organizuje się coraz popularniejsze „noce”, takie jak Noc Muzeów, Noc Synagog, Noc Teatrów czy Noc Naukowców. Chętni co roku mogą podziwiać barwne parady przemierzające krakowskie ulice – najśłynniejsze to Wielka Parada Smoków i Parada Jamników. W stolicy Małopolski można wziąć udział w Targach Sztuki Ludowej czy Międzynarodowych Targach Książki. Popularnością cieszą się również imprezy związane z uciechami gastronomicznymi – są wśród nich Święto Chleba, Festiwal Pierogów, Krakowskie Miodobranie.

styczeń

„Drażnienie miasta” – święto Rynku Podziemnego, oddziału Muzeum Historycznego Miasta Krakowa, odbywające się od 2015 r. To cykl wykładów, wycieczek i zajęć dla dzieci, mający na celu dogłębne zapoznanie ich z historią miasta.

luty

Międzynarodowy Festiwal Piosenki Żeglarskiej „Shanties” – najważniejsza impreza tego rodzaju w Polsce i jedna z ważniejszych na świecie; jest organizowana od 1981 r., a od końca lat 80.

uczestniczą w niej także artyści zagraniczni.

marzec/kwiecień (w zależności od terminu Wielkanocy)

Emaus – odpust odbywający się w Poniedziałek Wielkanocny na Zwierzyńcu w okolicy klasztoru Norbertanek.

Rękawka – uroczystości organizowane we wtorek po Wielkanocy pod kopcem Krakusa; konkursy, inscenizacje i koncerty przybliżają kulturę słowiańską z okresu wczesnego średniowiecza.

Festiwal „Misteria Paschalia” – festiwal prezentuje muzykę dawną związaną z okresem Wielkiego Tygodnia i świąt wielkanocnych; biorą w nim udział uznani wykonawcy z wielu krajów.

maj

Noc Muzeów – odbywa się od 2005 r. Stwarza możliwość bezpłatnego zwiedzenia wszystkich muzeów biorących udział w akcji; muzea organizują z tej okazji specjalne wykłady, wycieczki, pokazy filmów oraz udostępniają miejsca, których na co dzień nie można zwiedzać.

Festiwal Nauki – wydarzenie popularyzujące działalność krakowskich uczelni; na Rynku Głównym można odwiedzić stoiska przygotowywane przez poszczególne wydziały.

Krakowski Festiwal Filmowy – festiwal poświęcony filmom krótkometrażowym i dokumentalnym; organizowany jest od 1961 r., od kilkunastu lat pod obecną nazwą.

maj/czerwiec

Tydzień Osób Niepełnosprawnych „Kocham Kraków z Wzajemnością” – Małopolskie Dni Osób Niepełnosprawnych – coroczne przedsięwzięcie o charakterze integracyjnym, promujące osiągnięcia osób z niepełnosprawnością i popularyzujące wiedzę na ich temat.

czerwiec

Pochód Lajkonika – przechodzi ze Zwierzyńca na Rynek Główny co roku w pierwszy czwartek po święcie Bożego Ciała.

Wianki – na imprezę organizowaną zazwyczaj w pierwszą sobotę po 21 czerwca składają się koncerty, spektakle i konkursy (np. konkurs na najpiękniejszy wianek), jej

najważniejszym elementem jest puszczanie wianków na Wiśle.

czerwiec/lipiec

Festiwal Kultury Żydowskiej – odbywa się na Kazimierzu; w jego programie są koncerty, wystawy, warsztaty i wiele innych atrakcji.

lipiec

Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych – organizowany od 1988 r., jest świętem teatralnym, w trakcie którego można podziwiać występy artystów z różnych krajów, a nawet spróbować swoich sił na scenie.

sierpień

Noc Cracovia Sacra – wydarzenie kulturalne odbywające się od 2008 r., w którym biorą udział krakowskie kościoły i klasztory. Podczas imprezy można zobaczyć miejsca na co dzień niedostępne dla zwiedzających, obejrzeć przygotowywane specjalnie na tę okoliczność wystawy i wysłuchać licznych koncertów.

wrzesień

Festiwal „Sacrum Profanum” – trwający tydzień festiwal prezentuje muzykę współczesną XX i XXI w. i uważany jest za jedno z najciekawszych wydarzeń muzycznych w Europie. W 2016 r. kuratorem festiwalu został Krzysztof Pietraszewski, dzięki któremu formuła wydarzenia została rozszerzona o inne dziedziny sztuki: operę, wystawy i instalacje audio art, a także spotkania, dyskusje i warsztaty. Organizatorem jest Krakowskie Biuro Festiwalowe.

Zajrzyj do Huty – wydarzenie organizowane przez nowohucki oddział Muzeum

Historycznego Miasta Krakowa odbywa się w jeden z wrześniowych weekendów. Jego główne atrakcje to spacery z przewodnikami po Nowej Hucie i gry miejskie o tematyce związanej z tą częścią Krakowa; istnieje możliwość zwiedzania różnych nowohuckich budynków, muzeów i zakładów.

Podgórskie Dni Otwartych Drzwi – trzydniowa impreza organizowana od 2002 r. przez Stowarzyszenie Podgorze.pl w ostatni weekend września umożliwia poznanie najciekawszych zakątków i załóg dzielnic.

październik

Odkrywamy Kleparz i Garbary – impreza weekendowa, podczas której przewodnicy oprowadzają chętnych po terenach dawnego miasta Kleparz oraz przedmieścia Garbary.

Studencki Festiwal Piosenki – organizowany od ponad pół wieku, ma formę konkursu, którego pomysł zrodził się w 1962 r. w klubie Pod Jaszczurami; wielu laureatów festiwalu zrobiło kariery estradowe.

Międzynarodowy Festiwal Literatury im. Josepha Conrada – festiwal literacki goszczący artystów z całego świata, nie tylko literatów, ale też ludzi związanych z filmem, teatrem i muzyką.

listopad

Zaduszki Jazzowe – najstarszy w Europie festiwal jazzowy, na którym występują artyści polscy i zagraniczni.

Osadzanie chochoła – impreza odbywająca się w 2. poł. listopada w Rydlówce – miejscu, gdzie w 1900 r. odbyło się wesele Lucjana Rydla z Jadwigą Mikołajczykówną, opisane przez Stanisława Wyspiańskiego w słynnym dramacie „Wesele”. Podczas imprezy otacza się matą słomianą krzew róży, wokół którego dzieci tańczą tradycyjne krakowskie tańce. Zwykle odbywają się też przedstawienia dziecięcych zespołów artystycznych, oparte o fragmenty „Wesela”. Czyta się także poezję Lucjana Rydla.

Międzynarodowy Festiwal Filmowy Etiuda & Anima – najstarszy w Polsce festiwal filmowy prezentujący osiągnięcia studentów szkół filmowych i artystycznych oraz dorobek twórców animacji artystycznej.

grudzień

Konkurs Szopek Krakowskich – najpiękniejsze szopki są prezentowane w pierwszy czwartek grudnia na Rynku Głównym pod pomnikiem Adama Mickiewicza. Historia tego konkursu sięga lat 30. XX w., a same szopki krakowskie to zjawisko wyjątkowe w skali światowej.

Targi Bożonarodzeniowe – odbywają się na Rynku Głównym, gdzie można wówczas kupić ciekawe ozdoby choinkowe i pamiątki.

Sylwester na Rynku Głównym – ostatnią noc w roku można spędzić wraz z dziesiątkami tysięcy ludzi na koncercie polskich i zagranicznych wykonawców w samym sercu Krakowa.

Informator

Ważne telefony

Numer alarmowy: **112**
Pogotowie ratunkowe: **999**
Straż pożarna: **998**
Policja: **997**
Straż miejska: **986**
Informacja medyczna: 12 6612240
Infolinia MPK: 12 19150
Infolinia PKP: 22 19757
Infolinia PKS: 703403340
Infolinia Portu Lotniczego Kraków-Balice: 801 055 000 (całodobowy), 12 2955800

Dojazd koleją

Dworzec PKP Kraków Główny

✉ ul. Pawia 5a, 31-154 Kraków
📍 pkpsa.pl/dla-pasazera/dworzec/krakow.html

Dworzec kolejowy mieści się pod peronami. Można do niego dotrzeć **pieszko**, od strony Plant i placu Jana Nowaka-Jeziorańskiego (ok. 10–15 min od Rynku Głównego, przez przejście pod skrzyżowaniem ulic Lubicz, Pawiej, Basztowej i Westerplatte – idąc od Rynku, można ominąć schody, ale podjazdy są dosyć strome), a także **komunikacją miejską**. W pobliżu dworca zlokalizowane są cztery przystanki **MPK: Dworzec Główny** (na skrzyżowaniu ulic Lubicz, Pawiej, Basztowej i Westerplatte), **Dworzec Główny Zachód** (przy ulicy Pawiej, na wysokości Galerii Krakowskiej), **Dworzec Główny**

Wschód (od strony ulic Wita Stwosza i Bosackiej oraz dworca autobusowego), **Dworzec Główny Tunnel** (podziemny przystanek tramwajowy).

Osobom z niepełnosprawnością ruchową najlepiej będzie dostać się na dworzec od strony ulicy Pawiej (należy wejść do Galerii Krakowskiej i zjechać windą na poziom –1, a następnie skręcić w lewo, znajduje się tu przejście do głównego holu dworca) lub Wita Stwosza (wejście do hali dworca jest płaskie, wchodzi się, mijając dolną płytę dworca autobusowego).

W głównym holu dworca znajdują się punkty informacyjne, kasy biletowe, toaleta dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością, a także liczne sklepy i punkty gastronomiczne. Na perony oraz usytuowany nad nimi parking dla samochodów można dojechać windą.

PKP Intercity, Centrum Obsługi Klienta

Dworzec Kraków Główny

✉ ul. Pawia 5a, 31-154 Kraków
☎ 703200200
📍 www.intercity.pl

Koleje Małopolskie

✉ ul. Wodna 2, 30-556 Kraków
☎ tel.: 12 3071714, infolinia: 703202025, pomoc osobom z niepełnosprawnością: 790374036
Minimum 48 godz. przed podróżą należy skontaktować się z biurem obsługi w celu uzyskania pomocy dla osoby z niepełnosprawnością.
📍 www.malopolskiekoleje.pl

Dojazd autobusem

Dworzec Autobusowy MDA

✉ ul. Bosacka 18, 31-505 Kraków
 ☎ infolinia: 703403340 (dot. komunikacji krajowej)
 📍 www.mda.malopolska.pl

Na dworzec autobusowy można dotrzeć od strony ulic Wita Stwosza lub Pawiej. Od strony ulicy Wita Stwosza pod dworzec można dojechać autobusem miejskim (przystanek Dworzec Główny Wschód) lub tramwajem (przystanek Dworzec Główny Tunel). Od strony ulicy Pawiej przechodzi się przez Galerię Krakowską i dworzec kolejowy na dolną płytą dworca autobusowego. Poruszanie się po 2-poziomowym budynku ułatwiają windy. W budynku dworca znajdują się kasy biletowe, informacja dworcowa, a także toaleta dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Polski Bus

☎ informacja dla osób z niepełnosprawnością: tel.: 22 4176226, codz. 6.00–22.00
 📍 www.flixbus.pl/polskibus
 Przewoźnik oferuje autokary dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Nie zawsze i nie na każdej trasie kursują takie pojazdy, dlatego przed podróżą warto zadzwonić i dopytać o autokar z udogodnieniami.

Lotnisko Balice i dojazd z lotniska

Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków-Balice

✉ ul. Medweckiego 1, 32-083 Balice
 ☎ informacja lotniskowa: tel.: 801055000, 12 2955800
 📍 www.krakowairport.pl

Planując lot, warto telefonicznie uprzedzić lotnisko o swoim przybyciu. Jeśli się o tym zapomni, wystarczy zgłosić się do informacji lotniskowej i poprosić o asystę dla osoby z niepełnosprawnością **asysta ON**: tel.: 12 6393064, prn.krk@welcome-as.pl.

Z poruszaniem się po lotnisku nie ma problemów. Na jego terenie istnieje specjalna „niebieska ścieżka”, czyli system oznaczeń i paneli przywoławczych, który ułatwia osobom z niepełnosprawnością przemieszczanie się po lotnisku, dotarcie do wind, toalet. Niestety, asysta ON nie zna języka migowego, na lotnisku są natomiast informacje w alfabecie Braille'a (w windach) oraz specjalne wypustki, ułatwiające poruszanie się osobom niewidomym. Osoby niepełnosprawne mogą również skorzystać ze Special Service Line – osobnej kolejki do odprawy, w której mają pierwszeństwo.

Na lotnisko można dojechać nowoczesnym **pociągiem** ze specjalnie wydzielonymi miejscami dla osób z niepełnosprawnością. Podróż na trasie dworzec Kraków Główny – stacja Kraków Lotnisko trwa ok. 18 min; linię obsługują Koleje Małopolskie; bilet jednorazowy do dworca Kraków Główny kosztuje 9 zł, do stacji Wieliczka 12,50 zł, przewóz psa 3 zł. Ze względu na przebudowę linii kolejowych w Krakowie do końca 2021 r. mogą wystąpić utrudnienia w kursowaniu pociągów na lotnisko. Podstawiane są wówczas autobusy zastępcze. Bieżące komunikaty są publikowane na profilu lotniska w portalu Facebook.

Po wyjściu z pociągu należy kierować się chodnikiem ruchomym, windą lub klatką schodową do kładki, która prowadzi bezpośrednio na poziom odlotów w terminalu pasażerskim. Stacja Kraków Lotnisko (Kraków Airport) jest w pełni przystosowana do potrzeb pasażerów niepełnosprawnych, dzięki czemu osoba niepełnosprawna uzyska pomoc już od wyjścia z pociągu, aż do zajęcia miejsca w samolocie.

Na lotnisko kursują też **autobusy** miejskie: dwie linie dzienne (208, 252) i jedna nocna (902). Autobusy kursują co ok. 20 min w dzień i co ok. godzinę w nocy. Bilety aglomeracyjne: jednorazowy 4 zł, ulg. 2 zł; 60-minutowy 5 zł, ulg. 2,50 zł; 90-minutowy 6 zł, ulg. 3 zł; 24-godzinny 20 zł, ulg. 10 zł; 7-dniowy 62 zł, ulg. 31 zł. Przystanek autobusowy znajduje się w pobliżu terminalu pasażerskiego.

Poruszanie się po centrum miasta

Rynek Główny i okolice. Poruszanie się po Starym Mieście zwykle nie stanowi problemu dla

osób na wózkach. Rynek Główny i okoliczne ulice oraz alejki na Plantach są w 95% wyłożone gładką kostką lub wyasfaltowane. Zadbano też o obniżone krawężniki. Są jednak miejsca, które dla własnego komfortu lepiej ominąć ze względu na nawierzchnię typu „kocie łby”; to np. odcinek ulicy Siennej od Rynku Głównego do Małego Rynku i okolice Collegium Maius. Atrakcją są makiety zabytków na Drodze Królewskiej – zob. *Droga Królewska dla turysty z niepełnosprawnością*. Co ważne: Rynek Główny oraz ulice Kanonicza, Stawkowska, Floriańska, Szewska są objęte strefą ruchu pieszego i rowerowego.

Kazimierz i Podgórze. Te dzielnice nie są objęte strefą ruchu pieszego, trzeba więc poruszać się po chodnikach. Nie są idealne, miejscami zdarzają się nierówna nawierzchnia i nieobniżone krawężniki. Brukowana nawierzchnia jest na ulicach Szerokiej oraz na fragmencie ulicy Józefa przy synagodze Wysokiej. Sporo przejść dla pieszych – tych przy głównych ulicach – dostosowano do potrzeb osób niewidomych (wypustki w nawierzchni oraz sygnalizacja dźwiękowa).

W rejonie **Starego Miasta, Kazimierza i Podgórza** z tramwaju często wysiada się wprost na jezdnię (np. na ulicach Westerplatte, Gertrudy, Krakowskiej i Starowiślniej). Ze względu na różnicę poziomów (nawet w przypadku taboru niskopodłogowego) może to utrudniać wsiadanie i wysiadanie osobom poruszającym się na wózkach inwalidzkich, zwłaszcza elektrycznych.

Centrum Nowej Huty, tzw. Stara Nowa Huta, jest w znacznej części dostępne dla osób z niepełnosprawnością, bariery mogą sprawiać tylko niektóre jego zakątki. Chodniki pokryte w większości gładką, szeroką kostką. Niestety są miejsca nie do końca bezpieczne, w których kostka chodnikowa jest oddalona od ulic, oddzielona od jezdni pasem zieleni – są one przyjemnymi traktami spacerowymi, dostępnymi dla osób poruszających się na wózkach. Problemy mogą natomiast stwarzać wąskie chodniki tuż przy ulicach. Utrudnieniem dla osób z niepełnosprawnością są również występujące w rejonie placu Centralnego i alei Róż schody, stosunkowo szybko zmieniająca się sygnalizacja świetlna na przejściach dla pieszych oraz spore odległości między poszczególnymi obiektami do zwiedzania.

Komunikacja miejska

☎ Infolinia całodobowa: tel.: 12 19150

Tramwaje. Tramwaje niskopodłogowe kursują na większości linii obsługujących centrum miasta i główne atrakcje turystyczne: 8 (Wawel, Kazimierz, Podgórze, Łagiewniki), 13 (Wawel, Kazimierz, Podgórze), 4, 14 (Dworzec Główny, Nowa Huta), 18 (Wawel), 20 (Błonia), niskopodłogowe są także wszystkie tramwaje przejeżdżające przez tunel pod Dworcem Głównym (5, 17, 19, 50).

Autobusy. Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne zapewnia, że na wszystkich liniach kursują pojazdy niskopodłogowe. Jedynie w razie awarii na trasę może zostać wysłany autobus niedostępny dla osób z niepełnosprawnością. To samo zastrzeżenie dotyczy tramwajów.

Przed podróżą najlepiej zadzwonić na infolinię i upewnić się co do rodzaju taboru kursującego na wybranej trasie. Ze strony krakowpodreka.pl można pobrać aplikację, która na bieżąco umożliwia lokalizację tramwajów oraz sprawdzenie, czy dany kurs obsługuje pojazd niskopodłogowy.

Na niektórych przystankach tramwajowych znajdują się żółte przyciski, które w sposób głośno mówiący informują o mających przyjechać tramwajach.

Taksówki

Taxi Bus Kraków – Transfers & Tours

✉ ul. Mikołajska 5 (lokal w bramie), 31-027 Kraków
 ☎ 12 3454761 (codz. 9.00–20.00)
 📍 www.taxibuskrakow.pl

Firma oferuje usługi w systemie *door to door*, czyli obejmujące też pomoc osobie z niepełnosprawnością w pokonaniu drogi z domu do samochodu i z samochodu do miejsca docelowego. Ze względu na specyfikę usług polecana wcześniejsza rezerwacja. Istnieje możliwość wypożyczenia wózka inwalidzkiego na czas transportu. Osobom bez dostępu do windy firma oferuje transport schodolazem, który pozwoli na zejście nawet z 4. piętra.

Opłata zależy od liczby przejechanych kilometrów.

Partner – Radio Taxi Kraków

☒ ul. Władysława Jagiełły 20/1, 31-711 Kraków
☎ 12 6470395; 12 19633 (zamawianie taksówek, nr całodobowy); 12 19688 (zamawianie przewozów osób niepełnosprawnych)

📍 www.radiotaxipartner.pl

Firma ma specjalistyczne pojazdy do przewozu osób z niepełnosprawnością na wózkach inwalidzkich, wyposażone w windy hydrauliczne. Zniżka dla osób z niepełnosprawnością za okazaniem orzeczenia o niepełnosprawności.

Parkingi strzeżone w centrum Krakowa

☒ ul. Długa 72

☎ 604 077 081

📍 www.parking-w-centrum-krakowa.com

☒ ul. Karmelicka 26

☎ 690 666 284

📍 www.parkingkrakowcentrum.pl

☒ ul. Biskupia 19

☎ 12 6362727

☒ al. Focha 1

☎ 609 612 113

☒ ul. Franciszkańska 5

☎ 12 4225376 wew. 94

☒ pl. Na Groblach 24

☎ 12 4262709

📍 www.parkingwawel.pl

☒ ul. Dajwór 12

☎ 692 564 727

📍 www.parking-krakow-centrum.vizz.pl

Strefy parkowania

Strefa płatnego parkowania w Krakowie to obszar, na którym jest deficyt miejsc postojowych. Obejmuje ona m.in. okolice dworców kolejowego i autobusowego, Stare Miasto, Kazimierz i Podgórze. Wjazd do strefy został oznaczony znakami D-44 „strefa parkowania”.

Krótki postój w strefie można opłacić w parkomacie (również za pomocą telefonu komórkowego). Opłaty obowiązują w dni robocze, od poniedziałku do piątku, w godz. 10.00 – 20.00. Karta parkingowa osoby niepełnosprawnej uprawnia do bezpłatnego

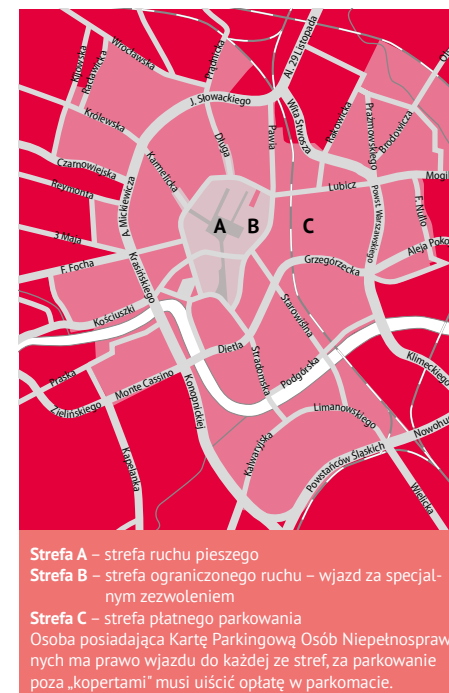
parkowania wyłącznie w miejscach specjalnie wydzielonych i przeznaczonych dla osób z niepełnosprawnością, tzw. kopertach. Karta parkingowa powinna być umieszczona za przednią szybą samochodu w sposób umożliwiający jej odczytanie.

Osoba z niepełnosprawnością zameldowana w województwie małopolskim może wykupić abonament na parkowanie w cenie 2,50 zł za miesiąc. Jest on wydawany na podstawie aktualnego orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Mogą go otrzymać właściciele lub współwłaściciele pojazdu, zameldowani na terenie Małopolski, posiadający znaczny stopień niepełnosprawności lub umiarkowany stopień niepełnosprawności 10-N i 05-E.

Więcej informacji o strefie płatnego parkowania na stronie www.mi.krakow.pl w zakładce *Strefa Płatnego Parkowania*.

Miejsca postojowe dla osób z niepełnosprawnością w Krakowie

al. Róż (2), al. Focha (2), os. 2 Pułku Lotniczego 2 (2), os. 2 Pułku Lotniczego 3 (2), os. 2 Pułku Lotniczego 26 (2), os. Centrum B 2 (1), os. Dywizjonu 303 19 (1), os. Dywizjonu 303 37 (2), os. Dywizjonu 303 40 (3), os. Dywizjonu 303 44 (2), os. Dywizjonu 303 45 (2), os. Dywizjonu 303 62 (1), os. Dywizjonu 303 64 (1), os. Górali 16 (1), os. Hutnicze 7 (2), os. Kolorowe 12 (1), os. Kolorowe 14 (1), os. Kolorowe 16 (3), os. Kolorowe 17 (2), os. Krakowiaków 19 (1), os. Krakowiaków 20 (1), os. Na Skarpie 64 (2), os. Na Stoku (7), os. Ogrodowe 2 (5), os. Stoneczne 11 (1), os. Sportowe 22 (3), os. Spółdzielcze 7 (1), os. Stalowe 5 (1), os. Strusia 2 (1), os. Szklane Domy 1 (2), os. Szkolne 32 (1), os. Teatralne 7 (1), os. Teatralne 16 (1), os. Teatralne 21 (1), os. Teatralne 24 (1), os. Teatralne 30 (1), os. Uroczę 1 (2), os. Uroczę 5 (2), os. Wandy 16 (1), os. Wandy 23 (1), os. Wandy 24 (1), os. Willowe 3 (2), os. Zielone 17 (1), os. Zgody 10 (1), pl. Wszystkich Świętych (2), ul. Andegaweńska (3), ul. Anny Jagiellonki (6), ul. Architektów (1), ul. Bitwy nad Bzurą (4), ul. Bobrowskiego 2 (1), ul. Boczna (1), ul. Bogusza (3), ul. Borkowska 7 (2), ul. Broniewskiego (Planty Bieńczyckie) (2), ul. Cedyńska (1), ul. Cedyńska (4), ul. Celakówny (4), ul. Celarow-

ska 20 (1) [projektowane – realizacja 2018 r.], ul. Cieślowskiego 1 (3), ul. Cystersów 16 (2), ul. Dmowskiego (3), ul. Dobrego Pasterza 108 (1), ul. Dunikowskiego (1), ul. Dunikowskiego (4), ul. Dunin-Wąsowicza (4), ul. Fatimska (2), ul. Filarcka (3), ul. Gliniana 11 (przy pętli autobusowej) (1), ul. Gołaśka 3 (1), ul. Gołaśka 15 (1), ul. Gromady Grudziądz 17 (1), ul. Gromady Grudziądz 21 (1), ul. Grota Roweckiego (wewnętrzna) (1), ul. Grottera (boczna) (1), ul. Ingardena (2), ul. Jadźwinów (4), ul. Janiszewskiego (5), ul. Jaremy 14 (1), ul. Jarzębiny (8), ul. Kałuży (3), ul. Kasztelańska (1), ul. Kępna (1), ul. Kielecka 9 (1), ul. Kleeberga (2), ul. Książnina (5), ul. Komorowskiego (4), ul. Kościelna (1), ul. Kościuszki (3), ul. Kraszewskiego (4), ul. Krowoderskich Zuchów 25 (1), ul. Królowej Bony (3), ul. Kwartowa 3A (1), ul. Lawendowa (3), ul. Lelewela (3), ul. Lentza 4 (1), ul. Lipska (boczna) (1), ul. Lublańska 22-24 (2), ul. Łokietkówny (5), ul. Małego Księcia (3), ul. Meissnera 35 (skwer Stańca) (1), ul. Metalowców 15 (1), ul. Miechowity 13 (1), ul. Miechowity 15A (1), ul. Młaskotów (2), ul. Mogilska 27 (3), ul. Mogilska 52 (1), ul. Mo-

rawskiego (1), ul. Na Ustroniu (1), ul. Nullo 3 (1) [projektowane – realizacja 2018 r.], ul. Obrońców Krzyża (2), ul. Ognistych Wici (2), ul. Okólna (2), ul. Oleandry (3), ul. Pokrzywki (2), ul. Poległych w Krzesławicach (4), ul. Popielidów (4), ul. Promienistych 1 (1), ul. Prusa (5), ul. Przyby 3 (1), ul. Ptaka (8), ul. Reja 19 (1), ul. Rostworowskiego 11 (1), ul. Salvatorska (1), ul. Schweitzera (1), ul. Senatorska (6), ul. Seniorów Lotnictwa / Ułanów (1), ul. Sławka 10 (2), ul. Sławka 20 (2), ul. Stoneckiego 3 (1), ul. Sosnkowskiego (2), ul. Spokojna 50a (1), ul. Spółdzielców (1), ul. Spytka z Melsztyna (5), ul. Stachowicza (4), ul. Swarożyca (1), ul. Sycha (2), ul. Syrokomli (5), ul. Szafera 8 (3), ul. Szajnowicza-Iwanowa (2), ul. św. Rodziny / Samorządowa (10), ul. Teligi (boczna) (1), ul. Ujejskiego (2), ul. Uniwersału Potanieckiego (2), ul. Urbanowicza (1), ul. Urbanowicza (3), ul. Urszulki (1), ul. Urzędnicza 52a (1), ul. Wawelska (4), ul. Wężyka 11a (1), ul. Wielgusa (1), ul. Wielicka (boczna – UMK Podgórze) (3), ul. Włodkowska 6 (1), ul. Włózków (1), ul. Wystouchów 20 (1), ul. Wyszyńskiego (2), ul. Zabłockiego (6), ul. Zachodnia 7 (1), ul. Zaporoska 5 (1), ul. Zielony Jar (4), ul. Złoczowska (1), ul. Żywiecka 34 (1)

Wybrane hotele

Hotel Astoria***

☒ ul. Józefa 24, 31-056 Kraków

☎ 12 4325010

📍 www.astoriahotel.pl, biuro@astoriahotel.pl

Stopień przy wejściu. W windzie duże, wypukłe przyciski. Po wcześniejszym uzgodnieniu obsługi przygotowane miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością.

Hotel Campanile***

☒ ul. św. Tomasza 34, 31-023 Kraków

☎ 12 4242600

📍 www.campanile-cracovie.pl/pl
krakow@campanile.com

Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a.

Hotel Conrad ****

✉ ul. Josepha Conrada 29, 31-357 Kraków
☎ 12 2930000
📧 www.conradhotel.pl
📧 hotel@conradhotel.pl

Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a.

Hotel Eden ***

✉ ul. Ciemna 15, 31-053 Kraków
☎ 12 4306565
📧 www.hoteleden.pl, eden@hoteleden.pl

Próg przy wejściu. Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a. Parking dostępny tylko po rezerwacji (2 min od hotelu znajduje się płatny parking miejski).

Hotel Grand Felix ***

✉ os. Złotej Jesieni 12, 31-827 Kraków
☎ 12 6818600
📧 www.hotelgrandfelix.pl, grandfelix@hotel-grandfelix.pl

1 miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością.

Hotel Justyna ****

✉ al. Jana Pawła II 70, 31-571 Kraków
☎ 12 6498000
📧 www.hoteljustyna.pl
📧 hotel@hoteljustyna.pl

W windzie przyciski opisane w alfabecie Braille'a. 1 miejsce parkingowe przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Hotel Kontrast ***

✉ ul. Forteczna 22, 30-437 Kraków
☎ 12 2623050
📧 www.hotel-kontrast.pl
📧 rezerwacje@hotel-kontrast.pl

Pokój przystosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnością na parterze.

Hotel Kraków Old Town ***

✉ ul. św. Gertrudy 6, 31-046 Kraków
☎ 12 4227666
📧 www.bwoldtown.pl, hotel@bwkrakow.pl

Schody przy wejściu głównym, podjazd od tyłu budynku. „Mówiąca” winda.

Hotel Logos ***

✉ ul. Szujskiego 5, 31-123 Kraków
☎ 12 6316200
📧 www.hotel-logos.pl, rezerwacja@hotel-logos.pl

Schody przy wejściu.

Hotel Novotel ****

✉ al. Armii Krajowej 11, 30-150 Kraków
☎ 12 12 6226400
📧 www.novotel.com
📧 h3407@accor.com

Przyciski opisane w alfabecie Braille'a w jednej z wind. Przy każdym pokoju dla osoby z niepełnosprawnością pokój dla opiekuna. Niższy błąd w recepcji do obsługi osób poruszających się na wózku. 1 bezpłatne miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością.

Hotel Novotel Centrum ****

✉ ul. Kościuszki 5, 30-105 Kraków
☎ 12 2992900
📧 www.novotel.com, h3372@accor.com

Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a.

Hotel Pod Wawelem***

✉ pl. Na Groblach 22, 31-101 Kraków
☎ 12 4262626
📧 www.hotelpodwawelem.pl
📧 rezerwacja@hotelpodwawelem.pl

Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a.

Hotel PTTK Wyspiański ***

✉ ul. Westerplatte 15, 31-033 Kraków
☎ 12 4229566
📧 www.hotel-wyspianski.pl
📧 wyspianski@janpol.com.pl

Hotel Radisson Blu *****

✉ ul. Straszewskiego 17, 31-101 Kraków
☎ 12 6188888
📧 www.radissonblu.com/pl/hotel-krakow
📧 info.krakow@radissonblu.com

Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a. W okolicy na przejściach dla pieszych specjalna faktura nawierzchni. Sauna dostępna dla osób z niepełnosprawnością.

Hotel Royal***

✉ ul. św. Gertrudy 26-29, 31-048 Kraków
☎ 12 4213500
📧 www.amwhotele.pl
📧 royal@amwhotele.pl

Przy wejściu 3 stopnie, dostawiane szyny. Do windy mały stopień. Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a.

Hotel Rubinstein ****

✉ ul. Szeroka 12, 31-053 Kraków
☎ 12 3840000
📧 www.rubinstein.pl
📧 repcja@rubinstein.pl

Stromy podjazd wewnątrz budynku.

Hotel Best Western Galicya ***

✉ ul. Rzemieślnicza 4, 30-403 Kraków
☎ 12 2690772, 2691997
📧 www.rthotels.com.pl,
📧 galicya@bwkrakow.pl

Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a, 1 miejsce parkingowe dla osób z niepełnosprawnością.

Hotel RT Regent ***

✉ ul. Bożego Ciała 19, 31-059 Kraków
☎ 12 4306234, 4306158
📧 www.rthotels.com.pl, regent@rthotels.com.pl

Do parkingu 5 min spacerem. Przy wejściu mały próg.

Hotel Secesja ***

✉ ul. Paulińska 24, 31-065 Kraków
☎ 12 4307464
📧 www.hotelsecesja.krakow.pl
📧 hotel@hotelsecesja.krakow.pl

Przyciski w windzie opisane w alfabecie Braille'a. Hotel nie ma parkingu dla osób z niepełnosprawnością, ale na życzenie rezerwuje miejsce przy recepcji.

Hotel Stary****

✉ ul. Szczepańska 5, 31-011 Kraków
☎ tel.: 12 3840808
📧 www.stary.hotel.com.pl
📧 stary@hotel.com.pl

W windzie przyciski opisane w alfabecie Braille'a.

Szkolne Schronisko Młodzieżowe

✉ ul. Grochowa 21, 30-731 Kraków
☎ 12 6532432
📧 www.ssm.com.pl, krakow@ssm.com.pl

Pokoje dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością na parterze, 2 łazienki na korytarzu.

Wybrane restauracje

Bonerowska Restaurant Gourmet Steak & Fish

✉ Rynek Główny 42, 31-013 Kraków
☎ 12 3741300
📍 www.palacbonerowski.com
Schody przy wejściu.

Dali Club Lunch Bar Cafe

✉ ul. Mazowiecka 21, 30-019 Kraków
☎ 12 6337755
📍 www.daliclub.pl

Organic burger & bistro Nova Krova

✉ pl. Wolnica 12, 31-060 Kraków
☎ 530 305 304
📍 www.facebook.com/novakrovakrakow
Toaleta przestronna, ale bez barier.

Restauracja Trzy Rybki

✉ ul. Szczepańska 5 (hotel Stary), 31-011 Kraków
☎ 12 3840801
📍 www.stary.hotel.com.pl
Przy wejściu płasko, brak toalety dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Restauracja Andromeda

✉ ul. Gęsia 22a (hotel Galaxy), 31-535 Kraków
☎ 12 3428142
📍 www.andromeda.jordan.pl

Restauracja Ariel

✉ ul. Szeroka 18, 31-053 Kraków
☎ 12 4217920
📍 www.ariel-krakow.pl
Jeden niewielki stopień.

Restauracja Bazylia

✉ ul. Stradomska 13, 31-068 Kraków
☎ 12 2625704
📍 www.restauracja-bazylia.pl

Stopień przy wejściu.

Restauracja Chopin

✉ Rynek Główny 39, 31-013 Kraków
☎ 12 4337010
📍 www.chopinkrakow.pl
Stopień przy wejściu.

Restauracja CK Dezerter

✉ ul. Bracka 6, 31-005 Kraków
☎ 12 4227931
📍 www.facebook.com/CKDezerter
Stopień przy wejściu. Stopień przed toaletą.

Restauracja Garden Le Scandale

✉ pl. Nowy 9, 30-149 Kraków
☎ 12 4306855
📍 www.lescandale.pl

Tylko męska toaleta jest przestronna, z barierką.
Możliwość oglądania meczów piłkarskich.

Restauracja Gościniec Floriański

✉ ul. Floriańska 21, 31-019 Kraków
☎ 12 3416983
📍 florianci.goscinienc.krakow.pl
Stopień przy wejściu.

Restauracja Green Way (wegetariańska)

✉ ul. Krupnicza 22, 31-123 Kraków
☎ 604957142
📍 www.greenway.pl

Toaleta duża, ale brak udogodnień.

Restauracja Gruzińskie Chaczapuri

✉ ul. Grodzka 3, 31-006 Kraków
☎ 501798847
📍 www.chaczapuri.pl
Próg. W toalecie są barierki, ale da się tam wjechać tylko wózkem aktywnym.

Restauracja Hawetka

✉ Rynek Główny 34, 31-010 Kraków
☎ 12 4220631, 605821161, 511482128
📍 www.hawetka.pl

Restauracja Jama Michalika

✉ ul. Floriańska 45, 31-019 Kraków
☎ 12 4221561
📍 www.jamamichalika.pl
Stopień przy wejściu.

Restauracja Jarema

✉ pl. Matejki 5, 31-157 Kraków
☎ 12 4293669
📍 www.jarema.pl

Stopień przy wejściu. Toaleta w drugiej sali (4 stopnie).

Restauracja Karczma Gościńska Chata

✉ ul. Stawkowska 10, 31-014 Kraków
☎ 12 4237676
📍 www.gosciinna-chata.pl/krakow

Schody przed toaletą.

Restauracja Konfitura

✉ ul. Jahody 2, 30-348 Kraków
☎ 12 3588409

Restauracja Mamma Mia

✉ ul. Karmelicka 14, 31-128 Kraków
☎ 12 4222868
📍 www.mammamia.net.pl

Restauracja Milk&Co

✉ ul. Straszewskiego 17, 30-527 Kraków
☎ 12 6188888
📍 www.milkco.pl

Restauracja Miód i Wino

✉ ul. Stawkowska 32, 31-015 Kraków
☎ 12 4227495
📍 www.miodiwino.pl

Restauracja Ogień

✉ ul. Nadwiślańska 6 (hotel Qubus), 30-527 Kraków
☎ 12 3745100
📍 www.qubushotel.com

Restauracja Ogniem i Mieczem

✉ pl. Emila Serkowskiego 7, 30-512 Kraków
☎ 12 6562328
📍 www.ogniemimieczem.pl

Niewielki próg.

Restauracja Ogród Kulinarny

✉ ul. Przemysłowa 4, 30-701 Kraków
☎ 533564653
📍 www.facebook.com/OgrodKulinarny
Stopień przy wejściu.

Restauracja Percheron

✉ ul. Zwierzyniecka 31, 31-105 Kraków
☎ 12 3795950, 664463059
📍 www.percheron.pl

Restauracja Pod Baranem

✉ ul. św. Gertrudy 21, 31-049 Kraków
☎ 12 4294022
📍 www.podbaranem.com
Próg przy wejściu. Do toalety można wjechać tylko wózkem aktywnym.

Restauracja Pod Wawelem Kompania Kuflowa

✉ ul. św. Gertrudy 26-29, 31-069 Kraków
☎ 12 4212336
📍 www.podwawelem.eu

Stopień przy wejściu.

Restauracja Podkowa

✉ pl. Wolnica 10, 31-060 Kraków
☎ 12 3414966
🌐 www.pubpodkowa.pl

Stromy podjazd do toalety.

Restauracja Rubinstein

✉ ul. Szeroka 12 (hotel Rubinstein),
31-053 Kraków
☎ 12 3840000
🌐 www.rubinstein.pl

Dość stromy podjazd. Toaleta w hotelu.

Restauracja Tyniecka

✉ ul. Tyniecka 160 (hotel Tyniecki)
30-376 Kraków
☎ 12 2675070
🌐 www.hoteltyniecki.pl
Stopień przy wejściu. Stopień przed toaletą.

Restauracja Vanilla Sky

✉ ul. Flisacka 3 (ul. Kościuszki), 30-114 Kraków
☎ 12 2974005
🌐 www.vanilla-sky.pl

Stopień przy wejściu. Stopień przed toaletą.

Restauracja Wentzl

✉ Rynek Główny 19, 31-008 Kraków
☎ 12 4295299
🌐 www.restauracjawentzl.com.pl
Przy wejściu mały próg.

Restauracja Wesele

✉ Rynek Główny 10, 31-042 Kraków
☎ 12 4227460
🌐 www.weselerestauracja.pl

Restauracja Wierzynek

✉ Rynek Główny 16, 31-042 Kraków
☎ 728871071
🌐 www.wierzynek.pl

Wybrane restauracje – Nowa Huta

Restauracja Błękitna Laguna

✉ ul. Makuszyńskiego 2, 31-752 Kraków
☎ tel. 12 6841800, 603673540
🌐 blekitnalaguna.com

Restauracja Stylowa

✉ os. Centrum C 3, 31-929 Kraków
☎ tel. 12 6442619

Próg przy wejściu. Toaleta nie jest przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością. To najstarsza i najbardziej znana restauracja w Nowej Hucie, chętnie odwiedzana przez turystów ze względu na zachowany klimat z czasów PRL-u.

Restauracja Szkolne 12

✉ os. Szkolne 12, 31-976 Kraków
☎ tel. 12 6432025
🌐 restauracjaszkolne12.pl

Próg przy wejściu. Toaleta nie jest przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością.

Trattoria Grande Piadina

✉ os. Kalinowe 4, 31-812 Kraków
☎ tel. 12 3071299, 694493899
🌐 www.grandepiadina.pl

Wesołe Gary

✉ ul. Urbanowicza 10a, 31-802 Kraków
☎ tel. 502 497 380
🌐 wesolegary.pl

Wybrane wypożyczalnie wózków inwalidzkich

Stowarzyszenie Filantropów

im. Brora Hanssona w Krakowie
✉ ul. Smolki 9, 30-513 Kraków
☎ 507274615 (z wyjątkiem dni świątecznych)
🕒 czw. 16.00–18.00
👉 bezpł. za okazaniem dokumentacji medycznej osoby niepełnosprawnej, na okres do 3 mies.

Fundacja na Rzecz Chorych na SM im. bł. Anieli Salawy – wypożyczalnia sprzętu

✉ ul. Józefa 5, 31-056 Kraków
☎ tel. 12 4215785
🌐 www.fundacja-sm.org
🕒 pn.–pt. 9.00–17.00, sb. 10.00–14.00
👉 opłata comiesięczna + kaucja
Przy wypożyczalni działa także serwis sprzętu rehabilitacyjnego.

Fundacja Pomoc Krakowskiemu Hospicjum

✉ os. Centrum B bl. 6, 31-927 Kraków
☎ 12 6446550, 4257583
🌐 www.fundacja.krakow.pl
🕒 pn., pt. 8.00–14.00, wt.–czw. 8.00–18.00
👉 odpłatność za każdy kolejny miesiąc
Przy wypożyczaniu potrzebny dokument tożsamości – dowód osobisty.

Krakowskie Zakłady Sprzętu Ortopedycznego Sp. z o.o.

✉ ul. Prądnicka 10, 30-002 Kraków
☎ 12 6332055, 603450251
🌐 www.kzso.com.pl
🕒 wypożyczalnia pn.–pt. 9.00–17.00
👉 opłata za 2 tygodnie za wózek 30 zł + kaucja 300 zł
Przy wypożyczaniu potrzebny dowód osobisty.

Towarzystwo Solidarnej Pomocy

✉ ul. Ujastek 3, 30-706 Kraków
☎ 12 6440968
🌐 www.tspkrakow.pl
🕒 pn.–pt. 9.00–14.30
👉 jednorazowa opłata + kaucja
Wypożyczalnia znajduje się w pawilonie „0” ośrodka usług medycznych (przychodnia, oddzia-

ły szpitalne). Istnieje możliwość wypożyczenia sprzętu na czas nieokreślony.

Wypożyczalnia Centrum Aktywizacji Społecznej i Zawodowej Osób Niepełnosprawnych „Klika”

✉ ul. Siemaszki 31, 31-201 Kraków
☎ 12 4165305
🌐 www.centrum.centrumklika.pl
🕒 pn.–pt. 9.00–17.00
Z wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego mogą korzystać osoby z niepełnosprawnością. Wymagane dokumenty: dowód tożsamości, zaświadczenie o niepełnosprawności, pełnomocnictwo w przypadku reprezentowania osoby z niepełnosprawnością.

Statki wycieczkowe, tramwaj wodny

Rejsy po Wiśle – Przystań Wawel

✉ bulwar Czerwieński 3 (przy moście Grunwaldzkim), 31-069 Kraków
☎ 12 4220855
🌐 www.statekkrakow.com
🕒 rezerwacje rejsów: w godz. 10.00–18.00 lub przez www.e-statek.pl

Rejsy po Wiśle – Przystań Legenda

✉ bulwar Czerwieński (przy ul. Bernardyńskiej), 31-069 Kraków
☎ 604299000
🌐 www.statek-krakow.pl
🕒 Statki wypływają w godzinne rejsy codz. od 9.00, średnio co godzinę.
Istnieje możliwość zorganizowania rejsu na zamówienie.

Krakowski Tramwaj Wodny

Tramwaj wodny kursuje Wisłą między Zabłociem a Tyńcem. Na trasie jest 13 przystanków, m.in. przy Wawelu, moście Dębnickim i kościele Na Skalce. Szczegóły dotyczące lokalizacji przystanków i rozkładu rejsów na stronie www.608496800
🌐 tramwajwodny.net.pl
Na trasie Krakowskiego Tramwaju Wodnego pływają małe, drewniane gondole. Na pokładzie nie ma toalety. Gondole nie są sztywno cumowane do brzegu, dlatego przy wsiadaniu i wysiadaniu

osobie z niepełnosprawnością będzie potrzebna pomoc. Istnieje możliwość zorganizowania rejsu na zamówienie większym statkiem.

Konsulaty

Konsulat Generalny Francji w Krakowie

✉ ul. Stolarska 15, 31-043 Kraków
☎ 12 4245350
🌐 www.cracovie.org.pl
🕒 pn.–pt. 9.00–16.00

Przy głównym wejściu wysoki stopień, z boku drugiej wejście z niskim progiem dostępne dla osób z niepełnosprawnością.

Konsulat Generalny Niemiec w Krakowie

✉ ul. Stolarska 7, 31-043 Kraków
☎ 12 4243000
🌐 www.krakau.diplo.de
🕒 pn.–pt. 9.00–12.00

Konsulat Generalny Rosji w Krakowie

✉ ul. Biskupia 7, 31-144 Kraków
☎ 12 4222647
🌐 krakow.mid.ru
🕒 pn., śr., pt. 8.30–12.30
Przy wejściu 8 schodów.

Konsulat Generalny Słowacji w Krakowie

✉ ul. św. Tomasza 34, 31-027 Kraków
☎ 12 4254970
🌐 www.mzv.sk/cgkrakow
🕒 wt.–czw. 9.30–12.00

Konsulat Generalny Ukrainy w Krakowie

✉ al. Beliny Prażmowskiego 4, 31-514 Kraków
☎ 12 4296066
🌐 krakow.mfa.gov.ua
🕒 pn.–śr., pt. 9.00–12.00, czw. 13.00–16.00
Przy wejściu 4 schody.

Konsulat Generalny USA w Krakowie

✉ ul. Stolarska 9, 31-043 Kraków
☎ 12 4245100
🌐 pl.usembassy.gov/pl/embassy-consulate-pl/konsulat-usa-w-krakowie
🕒 pn.–pt. 8.30–17.00
Przy wejściu wysoki próg.

Konsulat Generalny Węgier w Krakowie

✉ ul. Lubicz 17h, 31-503 Kraków
☎ 12 3599920
🌐 krakko.mfa.gov.hu
🕒 pn.–czw. 8.00–16.30, pt. 8.00–14.00

Kantory

✉ Rynek Główny 9, 31-042 Kraków
☎ 12 4224179

✉ ul. Miodowa 21, 31-055 Kraków
☎ 12 4229143
🕒 pn.–pt. 9.00–17.00

Kantor Wanda (w Domu Handlowym Wanda)

✉ ul. Broniewskiego 1, 31-801 Kraków (Nowa Huta)
☎ tel. 502210506
🕒 pn.–pt. 9.00–19.00, sb. 9.00–14.00

Punkty informacji turystycznej

Punkty informacji miejskiej InfoKraków

Pawilon Wyspiańskiego

✉ pl. Wszystkich Świętych 2, 31-004 Kraków
☎ 12 3542723
🌐 wyspianski@infokrakow.pl
🕒 codz. 9.00–17.00

Sukiennice

✉ Rynek Główny 1/3, 31-042 Kraków
☎ 12 3542716
🌐 sukiennice@infokrakow.pl
🕒 XI–IV codz. 9.00–17.00, V–X codz. 9.00–19.00
Próg przy wejściu.

✉ ul. św. Jana 2, 31-018 Kraków
☎ 12 3542725
🌐 jana@infokrakow.pl
🕒 codz. 9.00–19.00
Stopień przy wejściu.

✉ ul. Szpitalna 25, 31-024 Kraków
☎ 12 3542720
🌐 szpitalna@infokrakow.pl
🕒 XI–IV codz. 9.00–17.00, V–X codz. 9.00–19.00

Centrum Obsługi Ruchu Turystycznego

✉ ul. Powiśle 11, 31-101 Kraków
☎ 12 3542710
🌐 powisle@infokrakow.pl
🕒 XI–IV codz. 9.00–17.00, V–X codz. 9.00–19.00

✉ ul. Józefa 7, 31-056 Kraków
☎ 12 3542728
🌐 jozefa@infokrakow.pl
🕒 codz. 9.00–17.00
Stopień przy wejściu.

Międzynarodowy Port Lotniczy w Balicach

☎ 12 2855341
🌐 balice@infokrakow.pl
🕒 codz. 9.00–19.00

Inne punkty informacyjne

Centrum Informacji Turystycznej i Zakwaterowania. Biuro Jordan

✉ ul. Pawia 8, 31-154 Kraków
☎ 12 4226091
🌐 www.jordan.pl
🕒 pn.–pt. 8.00–17.00, sb. 9.00–14.00
Stopień przy wejściu.

Biuro Promocji i Sprzedaży Kopalni Soli „Wieliczka”

✉ ul. Wiślna 12A, 31-007 Kraków
☎ 12 4262050
🌐 www.kopalnia.pl

Dostępne materiały informacyjne tylko nt. kopalni soli w Wieliczce.

Krakowska Karta Turystyczna

Kartę KrakowCard.com można kupić w najlepszych obiektach noclegowych i punktach informacji turystycznej. Umożliwia ona darmowe wejście do ponad 40 najważniejszych atrakcji turystycznych Krakowa, darmowe przejazdy komunikacją miejską, przejazd na linii Kraków – kopalnia soli w Wieliczce (autobusami linii 304), darmowy przejazd na i z lotniska w Balicach (autobusami linii 208, 252 i 902). Ceny: karta 2-dniowa 100 zł, 3-dniowa 120 zł. Więcej informacji: 🌐 www.krakowcard.pl

Przewodnicy

Nie ma oferty specjalnej dla osób z niepełnosprawnością. Natomiast przewodnicy są w stanie dostosować oprowadzanie po Krakowie do sprawności poszczególnych członków wycieczki. Szczegółowe informacje na temat usług przewodnickich w Krakowie można uzyskać w punktach informacji turystycznej.

Pocztą

Pocztą Główną

- ✉ ul. Westerplatte 20, 31-045 Kraków
- ☎ 12 4214489, 12 4222497
- 🕒 pn.–pt. 8.00–20.30, sb. 8.00–15.00

Pocztą przy Dworcu Głównym

- ✉ ul. Lubicz 4, 31-075 Kraków
- ☎ 12 4224451, 885900299
- 🕒 pn.–sb. całodobowo

Pocztą w Nowej Hucie

- ✉ os. Urocze 5, 31-955 Kraków
- ☎ tel. 12 6445409
- 🕒 pn.–pt. 9.00–20.00

Wybrane apteki

Apteka Dbam o Zdrowie

- ✉ ul. Kalwaryjska 94, 30-504 Kraków
- ☎ 12 6469592, 800110110
- Apteka całodobowa.

Apteka dr. Max

- ✉ ul. Karmelicka 23, 31-131 Kraków
- ☎ 12 6311980
- Apteka całodobowa.

Apteka Esterka

- ✉ ul. Estery 3, 31-056 Kraków
- ☎ 12 4292673

Apteka Galla

- ✉ ul. Kronikarza Galla 26, 30-053 Kraków
- ☎ 12 6367365
- Apteka całodobowa.

Apteka Pod Globusem

- ✉ ul. Rejtana 2, 35-310 Kraków
- ☎ 12 6563996

Apteka Świat

- ✉ ul. Szpitalna 38, 31-024 Kraków
- ☎ 12 4226534

Apteki – Nowa Huta

Apteka Dbam o Zdrowie

- ✉ os. Centrum A 4, 31-923 Kraków
- ☎ tel. 12 6469591
- Apteka całodobowa.
- Schody przy wejściu.

Apteka Dbam o Zdrowie

- ✉ os. Centrum B 8, 31-930 Kraków
- ☎ tel. 12 6469591

Oddziały ratunkowe

Szpital Uniwersytecki w Krakowie

- ✉ ul. Kopernika 50, 31-501 Kraków
- ☎ 12 3516601
- 📍 www.su.krakow.pl

Szpital Miejski Specjalistyczny im. G. Narutowicza

- ✉ ul. Prądnicka 35–37, 31-202 Kraków
- ☎ 12 2578280, 2578672
- 📍 www.narutowicz.krakow.pl

Szpital Specjalistyczny im. S. Żeromskiego

- ✉ os. Na Skarpie 66, 31-913 Kraków
- ☎ 12 6229260
- 📍 www.zeromski-szpital.pl

Szpital im. L. Rydygiera

- ✉ os. Złotej Jesieni 1, 31-826 Kraków
- ☎ 12 6468680
- 📍 www.szpitalrydygier.pl

Wojskowy Szpital Kliniczny z Polikliniką

- ✉ ul. Wrocławska 1–3, 30-901 Kraków
- ☎ 12 6308140
- 📍 www.5wszk.com.pl

Uniwersytecki Szpital Dziecięcy

- ✉ ul. Wielicka 265, 30-663 Kraków
- ☎ 12 3339186
- 📍 www.szpitalzdrowia.pl

Izby przyjęć

Szpital Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

- ✉ ul. Kronikarza Galla 25, 30-053 Kraków
- ☎ 12 6374205
- 📍 www.zozmswiakrakow.pl

Wybrane punkty przyjęć lekarzy pierwszego kontaktu

Okolice Rynku Głównego

Centrum Medyczne Falck

- ✉ ul. Mazowiecka 4-6, 30-036 Kraków
- ☎ 510 202 102
- 📍 www.falck.pl
- Umowa z NFZ.

CenterMed

- ✉ ul. Łazarza 14, 31-530 Kraków
- ☎ 801404402
- 📍 www.centermed.pl
- Umowa z NFZ.

Kazimierz

Scanmed

- ✉ ul. Podgórska 36, 31-536 Kraków
- ☎ 12 6298800, 2010700, 801462988
- 📍 www.scanmed.pl
- Umowa z NFZ.

Podgórze

Klinika Krakowska

- ✉ ul. Zachodnia 5/12a, 30-350 Kraków
- ☎ 12 2676260, 604632346
- 📍 www.klinika.krakow.pl
- Umowa z NFZ.

NZOZ Kraków Południe

- ✉ ul. Szwedzka 27, 30-315 Kraków
- ☎ 12 2654999
- 📍 www.nzozkp.pl
- Umowa z NFZ. Przychodnia całodobowa.

Salwator

Przychodnia Salwatorska

- ✉ ul. Komorowskiego 12, 30-106 Kraków
- ☎ 12 4270620, 4218797, 6830513
- 📍 www.przychodniasalwatorska.pl
- Umowa z NFZ.

Nowa Huta

NZOZ Szkolne

- ✉ os. Szkolne 9, 31-976 Kraków
- ☎ tel. 12 6442946
- 📍 www.przychodniaszkolne.pl

Scanmed

- ✉ ul. Jana Pawła II 84, 31-571 Kraków
- ☎ tel. 12 6298800
- 📍 www.scanmed.pl

Wybrane sklepy spożywcze

Albi Market

- ✉ Podwale 6, 31-118 Kraków
- 🕒 pn.–sb. całodobowy, nd. handlowe 10.00–22.00

Delikatesy Kocyk

- ✉ ul. Miodowa 13, 31-055 Kraków
- 📍 www.sklepkykocyk.pl
- 🕒 codz. 6.00–22.00

Dom Handlowy Jubilat

- ✉ al. Krasińskiego 1, 31-111 Kraków
- 📍 www.jubilat.com.pl
- info@jubilat.com.pl
- 🕒 pn.–pt. 9.00–20.00, sb. 9.00–19.00; sklep spożywczy całodobowy (w dniu poprzedzającym dzień wolny od handlu do godz. 21.30, w dniu następnym od godz. 7.00). Na parterze DH Jubilat samoobsługowe stoisko czynne całą dobę. W ofercie duży wybór artykułów spożywczych oraz podstawowy asortyment towarów przemysłowych.

Naturalny Sklepik

- ✉ ul. Krupnicza 8, 31-123 Kraków
 - 🕒 pn.–pt. 9.00–20.00, sb. 9.00–17.00
- W środku trochę ciasno.

Piotr i Paweł

- ✉ ul. Lubicz 17, 31-503 Kraków
- 🕒 pn.–sb. 8.00–22.00, nd. handlowa 9.00–20.00

Sklep Avita

- ✉ Rynek Podgórski 14, 30-518 Kraków
- 🌐 www.avita.net.pl
- 🕒 pn.–sb. 6.00–21.00, nd. 9.00–17.00

Sklep Biedronka

- ✉ Rynek Główny 34, 31-010 Kraków
- 🕒 całodobowy

Sklep Miła

- ✉ ul. św. Gertrudy 5, 31-046 Kraków
- 🌐 www.mila.pl
- 🕒 pn.–sb. 6.30–21.30, nd. 10.00–19.30

Sklep Spar

- ✉ ul. Szpitalna 38, 31-024 Kraków
- 🌐 www.spar.pl
- 🕒 codz. 6.00–22.00

Sklep spożywczy Freshmarket

- ✉ ul. Nadwiślańska 11, 30-527 Kraków
- 🕒 codz. 6.00–23.00

Sklep spożywczy Freshmarket

- ✉ ul. Przemysłowa 4, 30-701 Kraków
- 🕒 codz. 6.00–23.00

Sklep spożywczy Freshmarket

- ✉ ul. Szlak 77, 31-153 Kraków
- ☎ 61 8563700
- 🕒 codz. 6.00–23.00

Sklep Żabka

- ✉ ul. Nadwiślańska 3, 30-527 Kraków
- 🌐 www.zabka.pl
- 🕒 codz. 6.00–23.00

Sklep Żabka

- ✉ ul. Szlak 50A/4, 31-160 Kraków
- 🌐 www.zabka.pl
- 🕒 codz. 6.00–23.00

Sklepy – Nowa Huta

PSS Społem Nowa Huta

- ✉ al. Solidarności 11, 31-974 Kraków
- 🕒 pn.–pt. 6.00–20.00, sb. 6.00–16.00, nd. 6.00–15.00

Podjazd dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim.

Sklep spożywczy SPAR

- ✉ os. Teatralne 4, 31-945 Kraków
- 🕒 pn.–pt. 6.30–20.00, sb. 6.30–22.00, nd. 10.00–18.00

Niski próg przy wejściu.

Galerie handlowe blisko centrum

Galeria Krakowska

- ✉ ul. Pawia 5, 31-154 Kraków
 - ☎ 12 4289902
 - 🌐 www.galeriakrakowska.pl
- Apteka: poziom 0 i -1
Kantor: poziom 1 i -1
Supermarket: poziom 1 i -1 (Carrefour)

Galeria Kazimierz

- ✉ ul. Podgórska 34, 31-536 Kraków
 - ☎ 12 3440101
 - 🌐 www.galeriakazimierz.pl
- Apteka: poziom 0
Kantor: poziom 0
Supermarket: poziom 0 (Carrefour)

Bazary

Stary Kleparz

- ✉ Rynek Kleparski, 30-962 Kraków
- Sporo alejek wyłożonych kostką brukową, która jednak nie powinna utrudniać poruszania się wózkiem inwalidzkim. W pobliżu bazaru przejścia dla pieszych z ułatwieniami dla osób niewidomych.

Nowy Kleparz

- ✉ ul. Długa (przy skrzyżowaniu z al. Słowackiego), 30-962 Kraków
- Ciasno. Sporo alejek wyłożonych kostką brukową, która jednak nie powinna utrudniać poruszania się wózkiem inwalidzkim. W pobliżu bazaru przejścia dla pieszych z ułatwieniami dla osób niewidomych.

Plac Na Stawach

- ✉ plac Na Stawach, 30-107 Kraków
- Sporo alejek wyłożonych kostką brukową, która jednak nie powinna utrudniać poruszania się wózkiem inwalidzkim. Miejscami nieco kłopotliwe, wystające krawężniki.

Rynek Dębnicki

- ✉ Rynek Dębnicki, 30-319 Kraków
- Aleжки wyłożone kostką granitową, co może powodować dyskomfort podczas jazdy na wózku inwalidzkim. Miejscami nieco kłopotliwe, wystające krawężniki. W pobliżu bazaru przejścia dla pieszych z ułatwieniami dla osób niewidomych.

Nowa Huta

Bieńczycki Plac Targowy

- ✉ pl. Bieńczycki Plac Targowy, 31-831 Kraków

Plac Targowy na os. Wandy

- ✉ os. Wandy 28A, 31-907 Kraków

Baseny

Basen Akademii Górniczo-Hutniczej

- ✉ ul. Jana Buszka 4, 30-150 Kraków
- ☎ 12 6174841
- 🌐 www.basen.agh.edu.pl
- 🕒 6.00–24.00

Bezpłatny wstęp dla opiekuna osoby z niepełnosprawnością.

Basen Uniwersytetu Ekonomicznego

- ✉ ul. Rakowicka 27, 31-510 Kraków
- ☎ 12 2935673
- 🌐 uek.krakow.pl
- 🕒 7.00–22.00

Dostępność basenu zależy od grafiku zajęć Studium Wychowania Fizycznego i Sportu UEK. Wolne godziny można sprawdzić na stronie uczelni, w zakładce jednostki międzywydziałowe / studium / pływalnia.

Basen Kurdwanów

- ✉ ul. Wystouchów 34A, 30-611 Kraków
- ☎ 12 6545355
- 🌐 www.kurdwanow.ksos.pl
- 🕒 pn.–pt. 15.30–22.00, sb. 11.00–22.00, nd. 9.00–22.00

Basen Kolna

- ✉ ul. Kolna 2, 30-381 Kraków
- ☎ 12 2524053
- 🌐 www.kolna.pl/basen.html
- 🕒 pn.–pt. 6.30–23.00, sb., nd. 7.30–23.00 (ostatnie wejście na basen o godz. 21.45)

Podjazd i winda dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Przyciski w windzie opisane alfabetem Braille'a.

Basen Com-Com Zone Nowa Huta

- ✉ ul. Ptaszyckiego 6, 31-979 Kraków
- ☎ 12 6821110
- 🌐 www.comcomzone.pl
- 🕒 6.00–22.30 (ze względu na odbywające się na basenie zajęcia dla grup najlepiej sprawdzić wolne godziny w grafiku na stronie internetowej)

Obiekt jest jednopiętrowy, dostosowany do potrzeb osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Dostępna jest także winda do wody, obsługiwana przez ratownika.

Park Wodny

- ✉ ul. Dobrego Pasterza 126, 31-416 Kraków
- ☎ 12 6163191
- 🌐 www.parkwodny.pl

Przebieganie, prysznice i toalety dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością. W obiekcie jest winda. Osobom z niepełnosprawnością przysługują bilety ulgowe.

Toalety

- ✉ al. 3 Maja – Błonia
🕒 codz. 9.00–19.00
- ✉ Park Jordana, al. 3 Maja (dwie toalety)
🕒 codz. IV–X 9.00–19.00, XI–III 10.00–18.00
- ✉ pl. Bohaterów Getta (przejście podziemne)
🕒 pn.–pt. 7.00–19.00, sb.–nd. 8.00–16.00
- ✉ pl. Szczepański
🕒 codz. IV–X 7.00–22.00, XI–III 8.00–19.00
- ✉ Rondo Czyżyńskie
🕒 pn.–pt. 7.00–18.00, sb.–nd. nieczynne
- ✉ Rynek Podgórski
🕒 pn.–pt. 8.00–19.00, sb.–nd. 8.00–16.00
- ✉ Sukiennice, Rynek Główny 1/3
🕒 codz. całodobowa
- ✉ ul. Bulwarowa (toaleta typu toi toi)
🕒 codz. 8.00–17.00
- ✉ ul. Czerwone Maki (pętla tramwajowo-autobusowa)
🕒 pn.–pt. 7.00–18.00, sb.–nd. 9.00–16.00
- ✉ ul. Konopnickiej (przejście podziemne)
🕒 pn.–pt. 8.00–18.00, sb.–nd. 10.00–15.00
- ✉ ul. Kościuszki
🕒 codz. 8.00–18.00
- ✉ ul. Powiśle
🕒 codz. IV–X 7.00–21.00, XI–III 8.00–19.00
- ✉ ul. Prądnicka
🕒 pn.–pt. 7.00–18.00, sb.–nd. 08.00–16.00
- ✉ ul. Rakowicka
🕒 codz. 8.00–17.00
- ✉ ul. Smocza
🕒 codz. IV–X 8.00–21.00, XI–III 8.00–18.00
- ✉ ul. Straszewskiego
🕒 codz. IV–X 7.00–22.00, XI–III 8.00–19.00
- ✉ ul. Warszawska (przejście podziemne)
🕒 pn.–pt. 8.00–18.00, sb.–nd. nieczynne

- Bazylika św. Franciszka z Asyżu w Krakowie OO. Franciszkanie. Przewodnik*, Kraków 1987
- Czyżewski K. J., *Królewska Katedra na Wawelu. Przewodnik*, Kraków 2002
- Duda E., *Żydowski Kraków. Przewodnik po zabytkach i miejscach pamięci*, Kraków 2003
- Encyklopedia Krakowa*, Kraków 2000
- Florkowska M., Florkowski M., *Przewodnik po eremie kamedułów na Bielanych w Krakowie*, Kraków 2009
- Ostrowski J., Podlecki J., *Wawel. Zamek i katedra*, Kraków 1999
- Pióro A., *Apteka pod Orłem*, Kraków 2009
- Pióro A., *Getto krakowskie*, Kraków 2010
- Rożek M., *Sanktuaria Krakowa*, Kraków 2006
- Rożek M., *Urbs celeberrima. Przewodnik po zabytkach Krakowa*, Kraków 2010
- Salwiński J. (red.), *Podgórze. Przewodnik po Podgórzu, prawobrzeżnej części Krakowa*, Kraków 2008, wydanie drugie
- Tracz Sz., Spiechowicz-Jędras A., *Kościół św. św. Apostołów Piotra i Pawła*, Kraków 2013
- Zabytkowa Kopalnia Soli. Muzeum Żup Krakowskich. Wieliczka*, Muzeum Żup Krakowskich 2006
- Zaraska L. (red.), *Kleparz. Przewodnik*, Kraków 2011
- Zinkow J., *Krakowskie podania, legendy i zwyczaje*, Kraków 2007
- https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=26253, dostęp 12 grudnia 2015
- https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=65111, dostęp 12 grudnia 2015
- <http://www.drewniana.malopolska.pl/?page=obiekty&id=20>, dostęp 12 grudnia 2015
- www.wawel.krakow.pl/pl/zalaczniki/81Legenda_o_glowie_wawelskiej.pdf, dostęp 4 października 2015
- <https://www.bip.krakow.pl/?mmi=97>, dostęp 13 października 2015

Indeks obiektów z rozdziału *Zwiedzanie*

- A**pteka pod Orłem 79
Barbakan 28
Błonia 109
Brama Floriańska 29
bulwary wiślane 114
Centrum św. Jana Pawła II 89
cmentarz żydowski Nowy 57
cmentarz żydowski pierwszy 56
cmentarz żydowski Remu 57
Collegium Maius 99
dom Heleny Rubinstein 56
Dom Jana Matejki 31
Dom Myśliwski 112
dom Pod Jeleniami 78
elektrownia miejska dawna 78
fabryka Schindlera 80
Galeria Sztuki Polskiej XIX w.
w Sukiennicach 34
Jama Michalika 31
kamieniołom Liban 82
kaplica św. św. Małgorzaty
i Judyty 101
katedra wawelska 44, 68
Kazimierz 55–65, 69–73
klasztor Kamedułów
na Bielanach 87
Kleparz 28
konsulaty 143
kopalnia soli w Bochni 103
kopalnia soli w Wieliczce 104
kopiec Kościuszki 112
kopiec Krakusa 81
kopiec Piłsudskiego 112
kościół Bożego Ciała 71
kościół i klasztor
oo. Dominikanów 39
kościół i klasztor oo.
Franciszkanów 37
kościół i klasztor
ss. Norbertanek 100
kościół Mariacki 32
kościół Najświętszego
Salwatora 100
kościół oo. Paulinów na Skatce 69
kościół oo. Pijarów 96
kościół św. Andrzeja 41
kościół św. Anny 98
kościół św. Bartłomieja
w Mogile 91
kościół św. Floriana 28
kościół św. Józefa 76
kościół św. Katarzyny
Aleksandryjskiej i św. Małgorzaty 70
kościół św. Krzyża 95
kościół św. św. Piotra i Pawła 40
kościół św. Wojciecha 36
Las Wolski 112
magistrat Podgórze 77
makiety zabytków 52–53
Mały Rynek 93
mury getta 79
mury obronne Kazimierza 63
mury obronne Krakowa 29
Muzeum Etnograficzne 73
Muzeum Fabryka Schindlera 80
Muzeum Farmacji 31
Muzeum Katedralne 43
Muzeum Książąt Czartoryskich –
Arsenał 97
Muzeum Książąt Czartoryskich 97
Muzeum Lotnictwa 111
obóz pracy/koncentracyjny
Płaszów 83
ogród botaniczny 113
Ogród Doświadczeń im. Stanisława
Lema 111
ogród zoologiczny 112
„okrągłak” na placu Nowym 65
opactwo Benedyktynów
w Tyńcu 86
Ośrodek Dokumentacji Sztuki
Tadeusza Kantora „Cricoteka” 78
pałac Landauów 56
park Lotników Polskich 111
park Bednarskiego 76
park Jordana 110
Pawilon Wyspiańskiego 52
plac Bohaterów Getta 79
plac Nowy 65
plac Wolnica 73
plac Wszystkich Świętych 52
Planty 108
Podgórze 75–83, 117
pomnik Adama Mickiewicza 32
pomnik Grunwaldzki 28
Rynek Główny 31
Rynek Podgórski 77
Rynek Podziemny 34
Sanktuarium Bożego Miłosierdzia
w Łagiewnikach 88
sanktuarium Krzyża Świętego
w Mogile 90
sanktuarium św. Jana Pawła II 89
Stare Miasto 26–53, 93–99, 108
Sukiennice 34
synagoga Izaaka 62
synagoga Kupa 63
synagoga Poppera 59
synagoga Postępowa 64
synagoga Remu 57
synagoga Stara 60
synagoga Tempel zob. synagoga
Postępowa
synagoga Wysoka 61
Teatr Słowackiego 94
ulica Floriańska 30
ulica Szeroka 56
Wawel 42
Wielka Mykwa 56
Wieża Ratuszowa 35
Zakrzówek 116
Zamek Królewski na Wawelu 47
Żydowskiej Organizacji Bojowej
siedziba 79